IACOBI GOTHOFREDI IC.

DISCURSUS HISTORICUS,

Ad Legem

Quisquis. Cod. ad L. Juliam Maiestatis.

GENEVÆ,

Sumptib. Ioannis Antonij & Samuelis de Tournes.

Anno M. DC LIIII.

ILLVSTRISSIMO VIRO D. BOVTHILLERIO,

INTIMI CONSESSVS CONSISTORIANO, LARGITIONVMQVE COMITI, ET REG. ORD. Equiti.

IACOBVS GOTHOFREDVS I.C.

GRATVLARI tibi scio, Vir Illustrissime, quamplurimos, isto nũc Amplissimæ Dignitatis fastigio, quibus & ego lætus lubens accedo: Nam siue Munus ipsum spectare libet, magna profectò ejus prærogatiua est,

Cui sacra mandantur opes, orbisque tributa
Possessi:

Siue TE ipsum intueri propiùs vel æstimare licet, eximia prorsus in rem summam merita tua esse oportet, cui summus is honos, è Consistorianis, delatus est, qui non efficaciæ atque abstinentiæ notissimæ virum magis desiderat, quàm justum meritorum cujusq; apud REGEM arbitrum. Est enim hæc vestra LARGITIONVM COMITIVA, non quærendæ

magis tuendæve pecuniæ publicæ princeps, quàm in publicum atque in benemeritos erogandæ præses: vnde ea quoque nomen istud feliciori omine meruit. Sedenim cùm hæ gratulandi causæ mihi cum aliis communes sint, propriam & peculiarem ipse quandam habeo IVRISPRVDENTIÆ nomine. Nam quomodo si è Militaribus viris aliquis ad hoc Palatinæ militiæ culmen conscendisset, fortissimorum proculdubio virorum animi ad egregia facinora solito magis, ceu classico quodam, incenderentur; certi jam, inde

— rerum exspectanda suarum
Præsidia:

Ad eundem modum vota spésque suas vltra solitum nunc extendere ΤΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΑΙΔΑΣ, quà vniuersa Gallia protenditur, ecquis dubitare possit: quando consultissimum Iuris, post gestam nuper Regiarum Epistolarum Magisteriam, eámque in Meritissimum Filium transscriptam, Regiis hodie munerationibus præpositum vident? Quam quidem felicitatem ego lætitiámque non tam priuato Iurisconsultorum commodo, quàm certissimo deinceps Iurisprudentiæ profectu, æstimandum censeo. Enimverò, cùm multis ab hinc annis ea ceu pestilenti quodam sidere afflata fermè steterit, obmutueritque, duplici potissimùm fato factum id comperio: Hinc, vulgarium animarum opinione, quæ, adsurgendi spe desiderióque amisso, eam velut ad summum perductam incrementi deinceps nesciam

credere

credere maluerunt, quàm nouæ alicujus industriæ periculum in eâ facere: Inde, quod majora nouaq; sicubi fors molientes, vel ad moliendum idonei

studiis indignum ferre laborem
Coguntur.

Cùm intereà hinc exploratum esse oporteat, magnæ cujusque molitionis opus, magnis itidem auctoribus atque impendiis egere: Inde, eam Iuris Romani conditionem esse, vt repastinando subigendoque ad nouam subinde frugem perduci sese expetat: siue quia abolitis, distractísve in lacinias, vel etiam interpolatis veterum Iuris conditorum scriptis Principúmve Constitutionibus, plenâ atq; absolutâ Iuris Romani cognitione, in multis adhuc destituimur: siue quia Iurisprudentia Historiæ & Antiquitati Romanæ cognata, vt cognita penitus esse possit, lumen inde quotidie expectat. Quare variis atque acribus identidem ingeniis, nouísque & rediuiuis subinde ex Historiâ subsidiis ex æquo hîc opus, quę neque vnius ævi aut viri esse quis dubitet? Ego certè, cùm omnia diligenter circũspicio, parùm abest, quin pronunciem, haud multò pauciora, neque sequiora præstitis in Iure superesse præstanda. Cujus rei argumenta nonnulla saltem, apud TE nunc expromere juuat. Iam primùm, cùm tot hanc ad diem, quà Veteres quà noui Scriptores de Iuris Romani Libris Præceptísque, quæ tam multa creduntur, vel ut inutilia quamplurima proscribuntur, vel vt confusa atque obscura negligun-

tur, in artem atque arctum compellendis cogitâsint, & extent hanc in partem nonnullorum siue conatus,siue specimina, nemo tamen hactenus repertus est, qui totius juris istius vniuersitatē animo complexus,neque tam memoriæ, quod multi satis habent,quàm CIVILI PRVDENTIÆ,quod potissimum,consultum volens, ad certa atque indubitata PRINCIPIA,quæ non tam multa sunt, omnes Iuris materias titulósque retulerit:quod alioquin priore Institutionum libro,V.C. Antonius Faber commentario de IVRISPRVDENTIA PAPINIANEA tentauerat.Qua parte etiam nouum & basilicum reuera opus istud molienti hasce Leges dici prænunciaríq; velim: putà, vt Principia ipsa in Legibus earúmque verbis quantum fieri potest fundata velit:vt Principiis inter se ordine dispositis, tamdiu progressus fiat donec ad summum aliquod peruentum fuerit, in quo animus consistere necesse habeat, vt eorum Politicæ atque Historicæ rationes ex Imperij Rom. statu subnectantur, vnde judicium de facili fieri possit,an & quatenus ea in vsus hodie deriuari queant: Vt singulis item principiis eæ decisiones Iuris, quæ in illis fundatæ sunt, iisque tanquam rationibus innituntur,subjiciantur, quod Stoici dicerent ἐφαρμόζειν τὰς κοινὰς ἐννοίας ταῖς ἐπὶ μέρους: Denique,vt controuersiis in præsens valere jussis,iisque tantum quàm breuissimè interspersis quæ ad intellectum necessaria videntur,iisque per literarum formas distinctis, puri tantùm merique Iuris latices studiosis propinentur.

nentur. Vnde mox (quod & ipsum jamdiu multi boníque desiderant) breues, sed plenæ INSTITVTIONES, ex omnibus Iuris materiis conflatæ, non quales Iustinianus edi voluit semiplenas, næuisque alicubi laborantes, proponantur; à quibus nullo deinceps negotio, ac veluti βάθρῳ quodam proximo, ad superius illud latifundium adsurgatur. Hæc illa duo potissima sunt, Vir Illustriss. quæ vt animo jam dudum meo voluo, ita à nullo hactenus ad plenum præstita, præstari summum operæ pretium fuerit. Vnde etiam illud euenturum puto, vt ne tam frequentes atque odiosæ porrò Iuri Iustinianeo dicæ scribantur, imò & Triboniano, qui jamdudum φιλοδικωτάτος, vt pleraque eius crimina verbo exprimam, audit.

Et hæc ipsa tamen, quò acriore adhuc sensu animis illabantur, nonnullis adhuc λαβαῖς præsidiisque extrinsecus egent, quæ & ipsa nondum in bono plenóque lumine locata collocari sese expetunt. In hoc censu est, quod iam alibi dicere me memini, EDICTI PERPETVI instauratio: non ad eum tantùm modum, quo facere cœpit V. C. Guilelmus Ranchinus, vt ipsa Edicti verba, quæ extant hodie, ab iis quorum sententia tantùm à Iurisconsultis relata fuit, diuerso charactere exprimantur: verùm ita quoque, vt capita Edicti ad genuinam & primigeniam seriem suam disponantur, natalíque sic vt dicam solo solióque suo restituantur, tandem ita vt ad singula eorum verba ea quæ veteres Pruden-

tes LIBRIS AD EDICTVM commentati sunt referantur. Secundum præsidium pono in VETERVM IVRISCONSVLTORVM scriptis & fragmentis vndiq; colligendis, atque in vnum Corpus compellendis: non per Indicem tantum, quod alioquin Clarissimi Viri Labitus & Antonius Augustinus egregie fecere, verùm verbotenus expressis, & sub vnum conspectum propositis. His tamen adhuc legibus, vt Temporum ordo in his collocandis seruetur: vt inter initia, cujusque Iurisconsulti ætas, genius, quæque ad vitam scriptaque eius faciunt, edisserantur: tandem, vt singulis non tantùm commentariis, verùm libris, Argumentum cujusque præscribatur. Quo quidem opere ad genuinum Legum intellectum quantum accessurum sit, etsi non vno exemplo palam fecerint hactenus Iurisconsultorũ Principes, & fecerit ipse Labitus peculiari Dissertatione, attamen magno deinceps incremento magis magisque constitutum, exemplo meo compertum habeo. Tertium subsidium superiori haud absimile constituo, in CONSTITVTIONIBVS IMPERATORIIS ad temporum pariter seriem disponendis, atque vno CORPORE includendis, iisque non ex vno tantùm Codice Iustinianeo, vel Pandectarum opere, verùm vndique collectis, neque per Indicem tantum, quod fecit V. Cl. [illegible]onius, sed ad verbum expressis: Vnde pateat imperatoris cujusque character, qualis in illo constituendo fuerit, edocatur; déque Iuris puri immutatione, tum incre-

men-

entis per singulas non ætates sed momenta, judicium eò meliùs fieri possit: tandem, vt ex coässatis conjunctísque ita rursum inter se diuersis eiusdem constitutionis partibus, arcani certíque Legum intellectus eruantur. Postremum præsidium colloco in ANTIQVITATVM ROMANARVM, quæ per vniuersum Ius sparsim occurrũnt, collectione: quam & vno pariter Corpore includi, & ex aliis scriptoribus illustrari velim, magno peculiarium Obseruationum compendio. Ita quidem, vt in certos libros & materias (capitáque) singula referantur. Verbi gratiâ, vno Libro includatur, quicquid ad rem Tributariam pertinet: quænam videlicet tributorum species, quæ indictionum, distributionúmque formę, qui qualésque circa hęc occupati olim fuerint. Singulis item libris includantur, quę ad ius Pontificium priscum pertinent, quę ad domum Augustã, Iura Fisci, Magistratuum & Dignitatũm notitiam, Legum sanctiones, Iudiciorum omnium morem; ἀστυνομικὸν (in quo ea fermè omnia complector, quæ POLITIÆ nomine hodie designari solent) Rem militarem, Naualem, Rusticam, Oeconomica, id genus alia. Vt ita his omnibus longè ante animo præceptis, atque ad Iuris lectionem de domo allatis, ad verum Legum intellectum nullo obice interjecto penetrari possit; quibus alioquin minùs perspectis Lectoris animum subinde in dubio versari sæpius in errore cubare necesse est.

Hęc sunt illa, Vir Illustrissime, quę ad Iuris nostri

studium siue illustrandum, siue certius adhuc fundandum, siue facilitate donandum, TE Largitionũ Comite per Gallias adferri posse puto: quę nõdum, certè non ex asse pręstita, vt magnis Auctoribus, ita & impendiis opus habent. Extant verò per Gallias magna *Iurisconsultorum, quibus ea potissimùm semper abundârunt*, nomina, qui hęc vltrò suscepturi videtur, & fortean in hoc genere alia, *TV modò velis Iubeásque*, in quo studiorum istorum spes & ratio reposita est. Quantum ad me attinet, post varios ingenij lusus, quib. hactenus animi mei motus abũdè ostendisse mihi videor, intereà dum de CODICE THEODOSIANO edendo, quem cis multos annos, neq; vnâ ratione, illustratum iui, sollicitus sum, hanc occasionem tam benignam negligendam minimè putaui, Consilii mei propalam expromendi, ostendendíq; quônam potissimùm quamque egregio facinore hæc Illustris & MVNERARIA DIGNITAS. Tua (quomodo eam veterum nonnemo vocauit) inclarescere possit: Simul, HISTORICVM hunc DISCVRSVM, ad eum, ni fallor, characterem modúmque, quem superiùs advmbraui, iisque quæ dixi subsidiis conscriptum, Illustrissimo meritissimóq; Nomini Tuo inscriberę visum: vt esset, non Consilii tantum mei apud te interpres, verùm obseruantię cumprimis in te meæ singularis internuncius: Qui si se tibi probauerit, probatum putabo. VALE, Vir Illustrissime, méque, quod vehementer opto, in Nominis Tui cultores admitte.

Textus

Textus Legis Quisquis.

EX CODICE THEODOSIANO, SVB TIT. AD L. CORNEL.[a] DE SICARIIS: *A QVO PARVM ABIT Iustinianeus.*

Imperatores † ARCADIVS[b] & Honorius Augusti, Eutychiano[c] Præfecto Prætorio.[d]

QVISQVIS *cum militibus, vel priuatis*[f], *Barbaris*[g] *etiam, scelestam*[h] *inierit*[i] *factionem*[k], *aut factionis ipsius susceperit sacramenta*† *vel dederit, de nece etiam*[m] *virorum Inlustrium, qui*[n] *consiliis & Consistorio nostro intersunt**, *Senatorum*[o] *etiam* (*nam*[p] *&*[q] *ipsi pars corporis nostri sunt*) *cuiuslibet postremo qui Nobis militat, cogitarit* (eâdem *enim* seueritate voluntatem sceleris, quâ effectum puniri *iura voluerũt*) *ipse quidem* (*vtpote*[r] *Maiestatis reus*) *gladio feriatur, bonis eius omnibus fisco nostro addictis.*

Filij verò eius, quibus vitam Imperatoriâ specialiter lenitate concedimus (paterno *enim* deberent perire supplicio, in quibus paterni, hoc est, hereditarij criminis exempla metuantur) *à maternâ vel auitâ, omnium etiam proximorum hæredita-*

*te ac successione habeantur alieni testamentis extraneorum nihil capiant, sint perpetuò egentes & pauperes, infamia eos paterna semper comitetur: ad nullos unquam honores, nulla prorsus sacramenta perueniant: sint postremo tales, vt his per*petuâ egestate sordentibus, sit & mors solatio, & vita supplicio. *Denique iubemus etiam eos notabiles esse, sine veniâ, qui pro talibus unquam apud nos interuenire temptauerint.*

Ad Filias sanè eorum, quolibet numero fuerint, Falcidiam tantum ex bonis matris, siue testata siue intestata defecerit, volumus peruenire, vt habeant ingratæ potius filiæ alimoniam, quàm integræ emolumentum ac nomen hæredis: Mitior *enim* circa eas debet esse sententia, quas pro infirmitate sexus, minus ausuras esse confidimus.

Emancipatio, quæ à prædictis siue in filios, post Legem duntaxat latam, siue in filias fuerit conlata, non valeat.

Dotes, donationes, quarumlibet postremo rerū alienationes, quas ex eo tempore, qualibet fraude vel iure factas esse constiterit, quo primum memorati de ineunda factione ac societate cogitauerint, nullius statuimus esse momenti.

Vxores sanè prædictorum recuperatas † dotes,

si in

si in ea conditione fuerint, vt quæ a viris titulo donationis acceperint filiis debeant reseruare, tempore quo vsusfructus absumitur, omnia fisco nostro se relicturas esse cognoscant, quæ iuxta legem filiis debebantur. Falcidia etiam ex his rebus filiabus tantum non etiam filiis, deputata.

Id quod de prædictis, eorum filiis, cauimus etiam de Satellitibus[l]*, conscijs*[u]*, ac ministris*[x]*, filiisque eorum simili seueritate censemus.*

Sanè si quis ex his in exordio initæ factionis, studio veræ laudis accensus, ipse prodiderit factionem, & præmio nobis & honore donabitur: Is verò qui vsus fuerit factione, si, vel sero, tamen incognita adhuc consiliorum Arcana patefecerit absolutione tantum ac venia dignus habebitur. Dat. prid. Non. Septemb. Ancyræ[y] *Cæsario & Attico* Coss.[z] i. A.D. CCCXCVII.

† Iungenda huic Legi est lex *vlt. C. Th. de prædiis Senatorum*: de quâ *cap.*?.

a. Codice Iustinianeo posita est hæc Lex *sub titulo ad L. Iul. Maiestatis*; de quo *cap.* 5.

b. ARCADIVS Orientis Imp. auctor est huius Legis; de quo *cap.* 3. & 13.

c *Eutychianus* hic Præfectus Prætorio Orientis fuit: de quo *cap.* 3. & 8.

e. *Milites* factionibus idonei: de quo *cap.* 10.

f. *Priuati* hîc dicuntur, non militantes. *v. c.* 10.

g *Barbaros* intelligit in orbe Romano degentes, vitamque partim priuatam partim militarem ibi agentes. *v.d.c.*10. Cœterùm in nonnullis, editis fermè, Codicibus Iustinianeis editum, *vel Barbaris*, etsi manuscripti habeant vt hîc.

h *Scelesti* voce hîc facinoris magnitudo indicatur, non factio in Principem, *v.cap.*6.

i *Inire* factionem dicuntur Auctores factionis. *v.c.*9.

k *Factio* quid. *v.c.* 8. De harum porrò factionum caussis, *v.cap.*12.13.

l His verbis indicantur, qui factioni jam initæ Duces adsciscuntur. *v.cap.*9.

† *Sacramentum.* C. Iust.

m Hâc voce determinatur Factionis genus, cui hâc l. occurritur. *v.c.*6.

n vt consilium videlicet præbeant, non vt nudè Consistorio intersint. *v.cap.*11.

* .i. interesse solent. *v.cap.*14.

o De his dico *cap.*11.

p Rationem hanc seu colorem expendo. *c.*6. & 15.

q pariter vt Consistoriani, de quibus immediatè antea *v.cap.*6.

r *Vel cuiuslibet.* C. Iust. Porrò his verbis indicantur omnes aliæ Palatinæ & Prouinciales dignitates. *v.c.*11.

ſ De hoc colore dico. *cap.*15.

† Hunc locum alibi restituo.

t De Satellitibus his dico *cap.*9

u De Conſciis his dico *d.cap.*9.

x De Ministris his, *v.cap.*9.

y Galatiæ vrbe, de quâ *cap.*3.

z De hoc Consulatu, & temporis istius characterismo, *v.cap.*3.

ELEN.

ELENCHVS Capitum.

XIII. Occasiones veræ, seu Prætextus factionum, quibus hac Lege occurritur.

XIV. Requisita duo à nonnullis Interpretum in specie huius legis, reiecta.

XV. Colores & vera Ratio huius legis.

XVI. IVDICIVM de hac Constitutione, & Epilogus.

IACOBI GOTHOFREDI I.C.

DISCVRSVS HISTORICVS

Ad Legem

Quisquis, Cod. ad L. Iuliam Maiestatis.

CAP. I.

INGRESSVS in sermonem, de IVRIS PVBLICI, ejúsque causarum Historicarum inuestigatione.

PVBLICI *Iuris, eiusq. causarum Historicarum cognitio olim in laude erat. Facilior ea tùm, quàm hodie: Neglectus eius, prauáque hodie tractandi ratio. Vera ratio, causas eius & occasiones Historicas tenere: quarum ignorantia omnia turbauit. Eas eruere hodie operosum, & reprehensioni obnoxium. Nobilium maximè Constitutionum causas ignorari.*

HÆRET animo iam dudum meo fixum, quod inter alia Titi ARISTONIS ICti. qui Traiano Imp. floruit, decora; Plinius memorabat, cum *publici priuatiq. iuris peritissimum fuisse: plurimum Antiquitatis tenuisse: quoties abditum quid quæri opporteret, hunc thesaurum fuisse:* sed &, *acri magnóq. iudicio Rationes ab origine*

causisq; primis repetiisse, discreuisse, expendisse. Et alio loco, *ei curæ superfuisse, sic iura publica vt priuata, sic antiqua vt recentia, sic rara vt assidua tractare*. Egregium verò, non Aristonis vnius magis olim elogiũ, quam Catholicum deinceps Iuris præceptũ: vtpote quo Iurisconsulti partim officium instruitur partim judiciũ ad sinceram veri cognitionem dirigitur: illud, ne publici Iuris notitiam à se alienam putet: istud, vt si genuinam Iurisprudentiæ orbitam tenere gestiat, Antiquitatē ex abdito eruere, legũque rationes ab origine causisq; primis impigrè repetiisse velit.

Fateor equidem ipse, Aristoni, cœterisque ea ætate Iuris peritis, publici iuris atque Antiquitatis Romanæ, Historiæque notitiam præstabilem magis parabilemque fuisse: vtpote quibus in ipsa Republ. Romana degentibus publici iuris illius instar & imago quædam adhuc obuersaretur. Nam vt maximè, verso semel Reipubl. statu, posteà scilicet quàm ea sub vnius Imperium venit, vetustioris quoque iuris obliuio quædam & ignoratio inducta fuisset, non omnis tamen inducta fuerat: quin & eius ipsis iuris, quod Reipubl. vsu exigente siue obsoleuerat, siue antiquatum fuerat, rationes ab origine causisque primis repetere, de proximo, vel etiam à maioribus natu per vices quasdam traditum, literisve commendatum, accipere in procliui erat, procliuius certè multò, quàm hodie esse possit.

Et quid adeò mirum? cùm tot exinde partim sæcula in nos defluxerint, partim verò rara adeò illius ævi monumenta superiorum temporum iniuria reliqua nobis fecerit; quin & eæ, quas reliquas nobis fecit leges, non integræ, ceu corpus aliquod ἔμψυχον καὶ συμφυὲς, ad nos peruenerint, verùm à capite suo partim divulsæ, principijs inquam seu præfationibus (quibus earum causæ siue occasiones fermè continebantur) mutilatæ, partim verò quæ antea cohæserant à se inuicem distractæ, τμηθέντες ἀφ' ἑτέρων καὶ διερρηγμέναι, ceu Phidiæ clypeus aut scopæ hodie

hodie obtrent? Denique, quod vel potissimum, cum veteris status illius atque Imperij Romani neque vola, neque vestigium hodie vspiam extet? Inde igitur rudes nos atque imperitos hanc in partem deprehendi sæpè haud adeò mirum, excusatiores certè haberi nos par est.

Dolendum illud modò, Publici iuris stricturas, haud benè multas, libris saltem Romanæ Iurisprudentiæ, quibus vtimur, comprehensas, ab his negligi prorsus, ceu in vsu eas nunquam habituris, atque ideò temnendas magis quam tenendas censentibus: alibi verò publici iuris studium, neque quidquam fermè magis, crepari, interea tamen longè aliter tractari, quam oportuerat. Quod vtrumque inter huius æui, quod cæteroquin felicissimum, næuos iure pono; secordiam atque inertiam nostram posteritati prodituros. Enimverò, priores ita in animum inducere suum oportuit; quamplurima ex eo iure publico scilicet, præsentibus moribus omninò conuenientia; alia verò, si quando, vtilissimè in vsus deriuanda, nisi ingenia sua ad rerum antiquarum insolentiam tanquam ad scopulos hebetata, fracta, fateri mallent. Posteriorum verò feliciores longè conatus fuissent; si ad singularum Constitutionum, ἀφορμὰς, causasque & origines, docente historiæ lumine, curâ suâ assurrexissent. Quod vtique necessarium erat. Eminverò, cum *ius publicum* illud sit, quod statum Rei Romanæ spectat, singulæque adeò iuris publici Constitutiones περιστατικοὶ fermè sint, imò πρόσκαιροι, quas circumstantiarum temporisque necessitas statusque rei Romanæ extorsere, quomodo quæso sinceram earum cognitionem adsequi speret, qui illius, non dico æui historiam vniuersam seu *vniuersitatem* animo prius complexus fuerit, verum, quod Tertullianus diceret, *temporalitatem* quoque eam recensuerit: causasque (nam eadem demum ἐπιστήμη est) ex cuiusq; Constitutionis momentis collegerit, expenderit, deniquè, vt verbo dicam, *priuilegia* à *legibus* distin-

xerit? Id verò quia haud æquè ſemper factum eſt; hinc illæ iam impolitiæ, quibus ſolemnium maximè Conſtitutionum, quæ ad ius publicum ſpectant, interpretationes ſcatent: hinc inexplicabilium & inenodabilium quęſtionum voragines, vnde emergere adeò arduum: hinc ſententiarum, velut inter diſſidentes, conflictus, è quibus haud facilius ſeſe quiſquam quàm è tricis Tellenis expediat: Nempe, quia leges illæ tanquam ad iuris perpetui formam pertinentes, æſtimantur, ac non, quod reverà ſunt, περιστατικοὶ καὶ πρόσκαιροι habentur.

Et eſſet adhuc ea tolerabilia, veniâ ſaltem digniora, in tàm arduâ, tam & altè defoſsâ ſępe Hiſtoricarũ originum cauſarumque inueſtigatione, niſi iuſtæ atque accuratiori inquiſitioni interdictum quamplures cenſerent, vt in ſcholis ita & in foro: vbi præiudicatæ Receptæque legum ſententiæ contra ire, veteréſque auias de pulmone reuellere, ſeu nouos hodie demum intellectus polliceri, prioréſque adeò ſiue Pragmaticorum ſiue Doctorum conatus, modeſte licet, perſtringere, inter iniquæ mentis argumenta ſæpè habetur.

Haud inuitus equidem adſentior, adſiduâ Conſtitutionum Romanarum triturâ à feliciſſimis ingenijs eò iam proceſſum, vt pleraruḿque vera fundamenta teneantur, indeque de earum ad caſus emergentes applicatione minus dubitetur; in Foro potiſſimùm, quá ego certiſſimam *Iuris legúmque obruſſam* vocare ſoleo: ſed tamen, nimio plus verum quoque illud eſt; aliquam multas adhuc leges, & quidem de Nobilioribus & famoſiſſimis, in prauum trahi, atque in varias imò vanas diſtrahi quæſtiones: eò fermè, vti dixi, quod earum ἐξήγησις πολιτικὴ non inſtituitur, id eſt, earum περιστάσεις, origines cauſæque primæ non repetuntur: quibus expenſis, haud breuior modò faciliórque earum Interpretatio futura erat, verùm etiam felicior cautiorque ad vſum & Praxin propoſitaſque quæſtiones earum applicatio: cùm & aliàs, *Ratione*

legis

legis semel perspectâ constitutáque, eius siue applicandæ, ampliandæve, siue limitandæ, ratio illicò appareat: cum *illa sit, qua dispositionem* (vti vulgò efferunt) *declaret & moderetur.*

CAP. II.

de CELEBRITATE Legis *Quisquis, Cod. ad L. Iul. Majest.* deque causis eius Historicis hactenus ignoratis.

In hoc censu esse Legem Quisquis: *Nobilis ea iam olim: Inserta Codici Theodosiano & Justinianeo, Basilicis, Synopsi Attaliatæ, Harmenopuli enchiridio: Occidenti diu incognita: à Gratiano Decreto indita: vt & Bulla aureæ, à Carolo IV. Cur famosa. Iudicium nonnullorum de eius acerbitate Enantiophanes inter eam & alias leges. Apud Politicos & Ictos celebris: Interpretationes eius singulares. Pro fundamento fermè habita agentibus de Maiestatis crimine. Historica eius occasio hanc ad diem incognita & erutu difficilis, ob Historicorum eius avi annique penuriam.*

IN hanc dudum cogitationem defixo, cùm plures id genus Constitutiones, ad Ius Publicum pertinentes, quarum Historicæ causæ hanc ad diem ignorantur, occurrerent, occurrit mihi

potissimum πολυθρύλλητος illa, seu quotidiana, maximèque nobilis Lex *Quisquis Cod. ad L. Iul. Majest.* Quam nobilem fecêre varia. Imprimum frequens eius apud Antiquiores memoria, tùm & ad alias subinde personas eius productio. Variis scilicet ea jam olim monumentis librisque indita probataque præcipuam exinde famam tulit. Initio quidem, quadraginta fermè non vltra à sui promulgatione annis, à Theodosio Iun. Imperatore, eo Constitutionum, qui Christianorum Principum constitutiones complectitur, Codice, quique ab auctore *Theodosianus* audit, inclusa fuit A. D. CDXXXVIII. Quod tamen Francisci Balduini industriam fugisse Contius jam olim obseruabat. Ego quoque obseruo, Virum alioquin politioris ingenij, cum peculiari commentario hanc l. illustraret, eius ceu in Codice Theodosiano positæ nullam omnino mentionem fecisse. Eadem constitutio, vertente mox sæculo, à Iustiniano siue Triboniano suum in Codicem relata probataque A.D. DXXXIV. Exinde sententia eius libris passim in Oriente de Iure conscriptis indita. Puta à Leone & Constantino Porphyrogenetâ *Basilicon lib. 60. tit. 36.* Ab Attaliatâ *eorundem Basilicorũ synopsi* (cui titulũ fecit ποίημα νομικὸν, ἤτοι πραγματικὸν circa A. D. MLXX.) *tit. 69.* à Constantino pariter Harmenopulo Iudice Thessalonicensi, πονήματι suo seu προχείρῳ *li. 6. tit. 6. §. 9.* Quid in Occidente? Sæculis equidem aliquam multis ea Constitutio ibi incognita fuit, vnà cum potissimâ Codicis Theodosiani parte & Codice Iustinianeo in vniuersum, caussis jam notissimis. At enim, statim vt ibi libri Iustinianei efferri bonâ secuâ cœperunt, atque vnà cum his hæc Constitutio in dias luminis auras educi, certatim non Interpretes modò nacta est, verum etiam imitatores & Transcriptores, tùm alibi, tum in Palatio: sic vt ad alios quam plurimos casus produci aptarique cœperit. Gratianus primum, monachus Bononiẽsis, circa A. D. MCL. cùm juris Pontificij corpus, ad exemplar

& ima-

& imaginem librorum Iustinianeorum, qui cum in Occidente primùm efferebantur, instituisset, quod *Concordiam discordantium Canonum* inscripserat, hodie verò *Decretum Gratiani* audit, atque ab Eugenio Pontifice, vti volunt nonnulli, approbatum est, sicut alias complures Imperatorum constitutiones ita & hanc ipsam eòdem contulit, per occasionem *parte 2. causa 6. quæst.* 1. (post caput quæro 21. 22.) & ex parte rursum *de pœnitentia distinct.* 1. *c.* 9. vbi de nudâ cogitatione agitur. Sic igitur hęc constitutio vt loquuntur canonizata fuit. Carolus itidem IV. Imp. eandem *Aureæ Bullæ* suæ, cujus celebris adeò inter Germanos memoria extat, quâque Serenissimorum Electorum potissimùm dignitas salúsque in solido locata fuit, partim Noricorum vrbe, partim Metensi (quæ *Diuodurum Mediomatricorum* vulgò creditur) editæ A. D. MCCCLVI. indidit *cap.* 24. atque ad Electores Imperij Ecclesiasticos & sæculares transtulit.

Iam non quæro, quàm rectè eam illi acceperint, & quàm aptè ad suam singuli mentem, & ad eos quoque qui propriam ex se Majestatem, non precariam, de quâ est hæc lex, habent, transtulerint, illud modò liquet, Nobilem eam iam olim in Oriente primùm, dein in Occidente celebratam, atque in vsus deriuatam. Et cur non? Cum si *Argumentum* eius spectes; longè id nobilissimum sit; de Majestatis, inquam, crimine, imò vt hactenus creditur, de Coniuratione & perduellione quoq; in Principis caput: si dispositionem eius, grauissima ea vndiquaque, imò & seuerissima: Vnde quoque nonnulli eam ceu non nouam modò, verùm etiam sæuam & asperam, imò velut iniquam carpere, cuiusque occasione Iustinianum ipsum, qui eam in Codicem suum transcribere sustinuerit; Quod Contij iudicium erat 1. *lection.* 7. Alij contra, tùm à nouitate, tùm ab iniquitate eam defendere: quo in ordine stat Robertus 2. *Receptarum sentent.* 22. & Cujacius *recitat. Codicis*, de quo *cap. vlt.* Iam si cum aliis non-

nullis ejusdem Imperatoris *Arcadij* (ná huic hanc constitutionem accepto ferendam ostendet caput proximum) constitutionibus commitatur, pugnare ea cum his à nonnullis visa, ac nominatim cum *l. sancimus* 22. *Cod. de pœnis*, quæ alioquin ad eundem Eutychianum PP. data est, & cum *l.*19.*C. Th. de pœnis.* vnde iam Enantiophanes inter has leges creditum, quod cùm tollere omnes haud æquè potuerint, nullo negotio componetur *cap.*9. Si *Politicos Aulicosque* consulas, nulla vexatior hodiè constitutio, si quando de pœnis in coniuratos Principis hostes, eiúsque Consistorianos, collaterales, laterique proximos quæritur: vnde etiam tot egregia arcana politica eruuntur: inter alia, de Acerbitate pœnarum in filios, satellites, conscios, ministros propagandâ: de personis, quas Principis imò publicè intersit pro sacrosanctis & inuiolabilibus haberi, eísque Majestatis precariæ speciem indui: De cogitato tantum scelere quandoque puniendo. de Majestatis crimine quandoque ad terrorem propagando, de Delatoribus & Indicibus per præmia exciendis, & sic diuellendis factiosis: Atque id genus alia, de quibus dicto *cap. vlt.*

Si *Pragmaticos* vel *Iurisconsultos* spectes, nulla amplior perplexarum inter eos magis controuersiarum sedes, imò seges est: nulla, vnde tot támque grauium Decisionum, Responsorum, Consiliorum argumenta petantur: videatur saltem Menochij *consilium* 99. Capycij *decis.*130. Quorum omnium opera in eo fermè desudat, vti definiant, ad quasnam personas, & ad quænam *bona* hæc lex produci possit.

Atque hæ etiam causæ sunt, cur non ordinarios modò Glossarum Scriptores & Interpretes ea cōstitutio nacta sit, verùm iustos insuper & singulares Iurisconsultorum Commentarios: in quibus extitit Stephanus Buynartus Doctor Aurelianensis, teste Boërio *de auctor. magni Consilij n.*2. Item Antonius, Contius, qui cùm omnes leges

ad l.

ad l. Iul. maiestatis sibi explicandas proposuisset, hanc quoque singulari interpretamento donauit. Eum secutus est Scipio Gentilis, qui cùm *de Coniurationibus* libros duos ad Henricum Magnum scriberet, priorem integrum huic constitutioni illustrandæ destinauit.

Hùc accedant & qui ex professo *de Majestatis crimine*, commentantes, hanc potissimum legem pro fundo commentariorum suorum habuêre, in quibus Laudensis, Gigas, Clarus, Decianus, Farinacius, Albericus Gentilis, Bocerus, alij.

Et post hæc tamen omnia, atque in tantâ Scriptorum atque Authorum siue nube, siue varietate, desiderari mihi hanc ad diem semper aliquid visum: Quod incompertum hactenus, non modò tot támque variis Quęstionibus & Controuersiis locum fecit, verum grauissimis erroribus ansam præbuit: Origo, inquam, seu occasio, causæque Historicæ Nobilissimæ istius constitutionis. De quo vix vnus aut alter cogitauerunt: iique ipsi qui cogitarunt, tàm neglectim & per transennam in id incubuerunt, vt velut rem nihil tractare se credi vellent; Nemo certè hactenus repertus est, qui verum in hanc partem peruiderit.

Quare sollicitante amico veteri, ipsâque rei vtilitate admonente, eam prouinciam vacuam adhuc inuadere visum, in eamque rem peculiari ἐπιστάσει accuratius inquirere. Rem, vti censeo, neque insubidam, neque iniucundam facturus, siue Iuris Consultorũ ordini, siue Pragmaticorum instituto, siue Politicorum iudicio, quorum scholas, fora, Aulas iamdudum hæc Nobilis constitutio, si quæ alia, personat. A quo alioquin cœpto deterrere me poterat, non illa tantum quam modò dixi, Commentariorum moles, verùm & Inquisitionis difficultas, vt cæteroquin in hoc genere ἀπαληθεύειν seu verum inuenire difficile est: In tanta videlicet Historicorum illius æui penuriâ: cùm præter pauca admodum, quæ ex alijs eius

ævi Constitutionibus peti possunt, quæq; apud *Symmachum, Libanium, Chrysostomum, Synesium, Claudianum, Asterium, Zosimum, Ecclesiastica Historiæ Scriptores, Chronographos*, occurrunt, nihil fermè præterea occurrat, quod huic inquisitioni fauere, nedum facere satis, possit. Et cùm aliorum annorum historia, ætatem huius Constitutionis ambientium, diligentiores pluresque Historicos nancta sit, huius tantum anni cccxcvii. seu Consulatus *Cæsario & Attico Coss.* historia fermè deficiat. Quam lacunam proculdubio suppleret vel vnus Eunapius Sardianus: si historia eius, duplici ab eo πραγματεία edita, quamque ad A.D. cdiv. vsque perduxerat, hodie superesset.

CAP. III.

SVBSIDIA ex hac ipsa Constitutione, ad Historicas eius causas eruendas: Ac primùm ex eius Inscriptione, ex quibus de Auctore, Loco, Tempore hujus l. liquet.

SVBSIDIA. I. *Ex* Auctore *huius constitutionis. Auctorem cuiusque teneri quantum intersit. Difficile sæpè, eum eruere. Collegarum omnium nomina constitutiones præferebant. Arcadius huius author: Argumenta in id duo; ex inscriptione, emissa quippe ea ad Eutychianum, qui PP. in imperio Or. erat: et ex subscriptione; data quippe ea Ancyra, Galatiæ metropoli. De Eutychiano & Ancyra in*

rem

rem præsentem plura. II. *ad Præfecturam Prætorianam Orientis speciatim hæc pertinet; cuius Præfectus erat Eutychianus. De eius Præfectura aliquammulta.* III. *Tempus seu æra legis spectanda est, Cæsario & Attico Coss. i. A. D.* CCCXCVII.

AD veram nihilominus & distinctam Historicarum hujusce Constitutionis causarum cognitionem adsequendam, ipsa primum Lex κατὰ πόδας accuratius inspicienda nobis venit: Vt cæteroquin ex ipsis Legum visceribus, earumq; peculio, argumenta hanc ad rem rectè petuntur: Sanè ea hîc eò diligẽtius spectanda venit, quò minus opis aliundè suppetit: haud aliter, atq; aiunt, *cochleas, cum illis nihil de cælo liquitur, succo proprio victitare.* Quà quidem parte nihil, vel minimum, temerè transeundum est: cum & aliàs certis nonnisi fermè gradibus ad cujuscunque veri quod in abdito est lucem eniti fas sit, & vel minimæ veri luminis stricturæ, emicantes, atque inter se, vel cum aliis commissæ, integram veri facem accendere soleant. Primum sanè jubar in constitutionibus, quarum Historicæ causæ indagantur, ex Imperatoris, seu Legislatoris, tum deinde ex loci, temporisque notitia accenditur. Hæc igitur tria nunc sive spectanda sive eruenda nobis veniunt. Ac primùm, quisnam *Auctor* huiusce constitutionis sit. Quæ quidem de Auctore seu Legislatore inspectio, non, vt vulgò creditur, nudæ tantum curiositatis est, verùm eò pertinet, vt ex Auctoris posteà moribus, Imperiique, cui is præfuit, statu, non inanis coniectura duci possit de causis Historicis & Politicis propositæ alicuius Constitutionis: quod faciemus,

cap. 12. Contrà, hæc inquisitio insuperhabita, grauissimos errores hactenus parere solet: cuiusmodi crassissimus est ille, quo vulgò omnes promiscuè Leges in Codicem Iustinianeum relatæ, *Iustiniani*; si Deo placet, Incondire audiunt: vel etiam quæ in Theodosianum, *Theodosij*: aduersus expressum eorum institutum, qui (vt hic quidem ait) *nulli retrò Principium æternitatem suam detrahi, nullius Latoris occidere nomen voluerunt*: contrà *manere voluerunt perpetuo climatam gloriam Conditorum, & perennitatis iure memoriam remanere auctorum.* Quod quidem ab iis factum, non euitandæ tantum fugandæque inuidiæ, ne alioquin cum his componerentur (de quibus etiam Dio Chrysostomus *Oratione peculiari*) qui alienis statuarum capitibus demptis sua imponebant, verùm probabili cum maximè, imò necessario, instituto, ne alioquin mutatis aut ignoratis conditorum seu Auctorum nominibus fides & veritas Historica nutaret. Ergo Auctorem propositæ alicuius Constitutionis teneri probè, plurimùm interest. Quâ quidem parte procliue est, de cuiusque constitutionis Auctore iudicium, quoties videlicet ea vnius tantum Imperatoris nomen præfert: Atenim anxius sæpe labor incurrit, vbi duorum pluriumve Impp. nomina Constitutionum inscriptionibus indita reperiuntur: Moris quippe olim erat, vt cùm plures eodem tempore, diuisis quamlibet Imperij partibus, imperarent, atque adeò quamlibet ab vno tantum Imperatore reuera scripta lex esset, ex æquo tamen omnium nomina præferret. Quem morem qui siue nesciunt, siue minus attendunt, omnibus eam accepto ferre perperam solent: Quod huic ipsi constitutioni euenit, quam sub *Arcadij & Honorij* nominibus passim laudari videmus, etiam ab iis qui ex professo ad eam scripsêre: cùm tamen alterutri tantum ea ῥητῶς tribuenda sit. Quomodo sanè olim quoque Leges nonnullas, quamlibet plurium nomina præferentes, vni deinceps ῥητῶς tribui rectè videmus, *vt*

g. l. 7. C. Th. de proximis, l. 9. de maleficis. Quanto denique Historicæ veritatis detrimento constet huius rei ignorantia, testes esse possunt vel *Valentiniani Tertij Nouellæ*, Theodosianis permixtæ, & vtriusque nomina præferentes; quas si quis Theodosio tribueret, in Historiæ veritatem grauiter peccaturus esset, quod iam norunt notarúntque harum rerum periti.

Ergò, vt de Constitutione nostrâ dicamus, *Arcadio* Imperatori, cui Oriens in Imperij diuisione cesserat, eam tribuendam, aio; duplici argumento, tùm Inscriptionis, tùm & Subscriptionis (nam alioquin in ipso Legis contextu seu corpore ni tale omninò occurrit, quod non etiam Honorio Imperatori, & sic Imperio Occidentali conuenire possit.) Inscribitur scilicet hæc lex *Eutychiano P.P.* qui quidem Præfectus Prætorio in Orientis seu Arcadij imperio fuit, vt disertis verbis testatur Socrates, *lib. 6. cap. 23. in fin.* Agens scilicet Socrates, de Eutychiani huius Cõsulatu (qui proximo ab hinc ann. Domini CCCCXVIII. congruit, & de quo videndi sunt Fasti Consulares, variæque Constitutionum subscriptiones) sic scribit: ὑπατείᾳ τῇ ἑξῆς ἣν ἐπετέλουν ἐν μὲν τῇ Ῥώμῃ ὁ βασιλεὺς Ὁνώριος, ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει Εὐτυχιανὸς ὁ τότε τῶν βασιλέων ὕπαρχος. Quo loco Socrates, per τῶν βασιλέων ὕπαρχον intelligit, *Præfectũ Prætorio*, nil aliud: Quare Interpretatio vulgata minus rectè ita habet, *Eutychianus tum Imperatorum Præfectus Rempubl. animaduertit.* Notãdũ interim illo Socratis loco *Præfectum* τῶν βασιλέων dici, etsi reuerâ is sub vno tantum Arcadio ageret, formulâ tum solemni, vt quis *Præfectus Augustorum* diceretur, etsi sub vno tantum Augusto ageret, vti constat ex aliis infinitis locis.

Fuit igitur Eutychianus P.P. in Imperio Orientali: quod & ipsum postea luculentius adhuc efficietur ex aliis variisque Constitutionibus, ad eundem Eutychianum P.P. datis, & sic Arcadio hæc lex, quæ ad eum data

est, tribuenda venit.

Liquet id insuper ex subscripto huic legi *Ancyræ* nomine, vbi hæc lex Data dicitur. Ancyram quippe in Orientis imperio (ac nominatim in prouinciâ Galatiâ, diœcoeseos modò Asianę, modò Pōticę) & quidem Metropolin fuisse cuivis constat. De quâ tamen Ancyrâ non inopportunum fuerit, nonnulla ex huius æui historiâ adnotare (Vt omittam, quæ in Historiâ Ecclesiasticâ hoc sæculo plurima occurrūt, de Ancyrâ Ancyranisque Episcopis & hæresibus) sub Constantio Imp. ita de eâ Vetus orbis descriptio, *cap.12.* quam nuper extuli, scribit: *Habet* [Galatia] *ciuitatem maximam quæ dicitur Ancyra, diuinum panem eminentissimum manducare dicitur.* Pingitur ea quoque in Itinerario (quod vulgò Peutingerianum audit) Turrita, more aliarum maximarum in Orbe Romano ciuitatum. Libanius item *Oratione 26. Apolog. pag. 599.* ἐν Ἀγκύρᾳ τῇ πρώτῃ καὶ μεγίστῃ Γαλατῶν πόλει. In eâ ciuitate, quod notari ad rem nostram validè cupio, huius sæculi Principes per Orientem sæpe constitisse reperio: veluti Constantium Imperatorem A. D. CCCXLVII. vt docet subscriptio Legis 8. *C. Th. quorum appell. non recip.* Iulianum A. D. CCCLXII. teste Ammiano Marcellino *lib. 22. p. 237.* Iouianum A. D. CCCLXIV. eodem scriptore, *lib. 25. extremo*, vbi & Valentinianus ab eo relictus est, eodem Ammiano auctore, *lib. 26. circa princip.* Valentem Imp. A. D. CCCLXV. eodem scribente *lib. 26. pag. 349.* & rursum A. D. CCCLXXI. vt fidem facit subscriptio *legis 76. C. Th. de decurionibus.* Arcadium quoque nostrum haud semel ibi constitisse reperio: non tantum scilicet hoc A. D. CCCXCVII. quod hęc lex docet, simul & *lex vlt. C. Th. de prædiis Senatorum*, quæ ei consulanda venit (de quo mox capite proximo) verùm etiam octennio pòst, A. D. CDV. quod discere est ex subscriptione *Legis 1. Cod. Th. Ne quis in Palatiis maneat: l. 1. de mensoribus l. 18. de palatinis sacr. largit.* Imò cum locum in deliciis Eutropio fuisse, qui ipse in deliciis Arcadio hoc tempore.

tempore erat (de quo *cap.* 12. *&* 13.) testis Claudianus, biennio post, *lib.* 2. *in hunc Eutropium.*

Mitior alternum Zephyri jam bruma teporem
Senserat, & primi laxabant germina flores:
Iamque iter in gremio pacis solemne parabant,
Ad muros Ancyra tuos, authore repertum
Eutropio, pelagi ne tædia longa subirent,
Sed vaga lasciuis flueret discursibus ætas:
Vnde tamen tantâ sublimes laude redibant,
Ceu vinctos traherent Medos, Indumque bibissent.

Et iterum

Cum Duce mutata vires; Byzantia robur
Fregit luxuries, Ancyranique triumphi.

Quibus quidem locis (nisi *Amphysa* & *Amphysani* legamus, vt nonnulli volunt, ad *Amphyssam* id referentes, de qua Strabo, Plinius, & Stephanus) Claudianus Eutropio exprobrat secessum solemnem vrbis Ancyranæ, quam luxui delegisset, cùm alias hac in Medos, & sic Persas & Armenios iretur, atque ab his triumpho peracto rediretur. Quæ sanè causa est, cur Principes Orientis subinde Ancyræ constiterint: Constantius inquam, Iulianus, Iouianus, Valens: de quibus suprà. Ergò ex subscripto quoque huic constitutioni *Ancyræ* nomine manifestum est, eam Auctorem habere Arcadium Imp. & sic ad Imperium Orientale referendam esse.

II. Et quidem, (quod secundum) ex eodem iterùm Eutychiani PP. [de quo suprà] nomine discere licet, hanc constitutionem ad eam propriè Orientalis Imperij partem spectare, quæ speciali Præfecto Prætorio Orientis parebat. Scilicet, hac tempestate, vt Occidens in duas Præfecturas Prætorianas diuisus erat, Galliarum videli-

cet & Italiæ; & Orientale Imperium in duas partes scindebatur, nempe in Præfecturam Prætorianam *Orientis*, & alteram *Illyrici*, quarum hæc duabus diœcesibus constabat, Macedoniæ videlicet & Daciæ: illa verò quinque, puta Orientis (ita specialissimè dictæ) Ægypti, Asianæ Ponticæ, Thraciæ. Quarum Diœceseon notitia desumenda est ex Breuiario Sexti Rufi *ad Valentem Imp.* quod is, scripsit A.D. CCCLXX. item ex indice Schonhouiano, qui sub Theodosio M. septennio fermè, vti ipse supputo, ante hanc L. scriptus est, circa A.D. CCCXC. & ex Notitia Imperij, quæ sub Theodosio Iuniore scripta est, 30. post hanc l. annis A.D. CDXXVII. Ergo cùm duo PP. in Imperio Orientali essent: & quidem hoc ipso tempore Anatolius PP. Illyrici foret, vt docet *lex* 12. *C. Th. de Iudæis l.* 3. *de conditis in publ. horr.* & *l.* 6. *ad SC. Claudianum*, Eutychianus, cui hæc lex inscribitur, PP. Orientis erat, vt apparet ex quamplurimis aliis Constitutionibus, quæ ei inscribuntur: puta ex *l.* 33. *C. Th. de hæreticis*, vbi agitur de vrbe Constantinopolitana: ex *l.* 8. *de censitoribus*, vbi de vrbe Hierapolitana: ex *l.* 25. *de erogat. mil. ann.* vbi de Epiphaniis ordine: ex *l.* 57. *de appellat. l.* 16. *de pœnis*, *l.* 4. *de patrociniis vic.* vbi de Proconsule (Asiæ scil.) Comite Orientis, & Præfecto Augustali: ex *l.* 1. *de nauibus non excusandis*, vbi de Ægypto. Indubiè igitur Eutychianus PP. Orientis fuit: & quidem iterum A.D. CDIV. vt discere est ex *l.* 92. *de operib. publ.* vbi de Eudoxiopoli agitur, & ex Palladio *in dialogo*, vbi Interpres *Eutychianum Prætorem* vertit, cùm debuerit, *Præfectum Prætorio*. Sic igitur liquet, cùm hæc lex ad Imperium Orientale pertineat, non spectare eam ad Macedoniam vel Daciam, quæ PP. Illyrici dispositioni suberant, verum ad P.P. Orientis.

Et hæc de *Authore* huiusce Constitutionis; & ad quamnam Imperij, & quidem Orientalis, partem ea pertineat: quæ duo priora subsidia esse dixi, ex hâc ipsâ L. petenda, quibus perueniri deinceps ad Historicas verásque

eius

ejus Consulatus gradatim possit.

III. Tertium Prolegomenon, ex hâc ipsâ pariter l. desumptum, est *Aera Temporis* seu *Consulatus* huic l. subscriptus: Regulariter scil. omnis Historiæ portio de temporis adnotatione fidem meretur, contra, de fide nulla non periclitari solet, quæcunque certo temporis characterismo destituitur: Denique, temporis adnotatio est, veluti λύχνος ἐπὶ λυχνίας· κἂν τοῦτο ἀνέλῃς, ἀνεῖλες τὸ φῶς, καὶ πάντα σκότους καὶ πολλῆς ἐνέπλησας ταραχῆς quod Chrysostomus dicebat. *i. instar candelæ supra candelabrum: quod si tollas, & lumen sustuleris, omnia que tenebrarum & confusionis plena feceris.* Et idem rursum, καθάπερ ὅροι καὶ στῆλαι ἐν τοῖς ἀγροῖς τὰς ἀρούρας οὐκ ἐῶσι συγχεῖσθαι, οὕτως οἱ χρόνοι καὶ οἱ καιροὶ τὰ πράγματα οὐκ ἐῶσιν ἀλλήλοις συμπίπτειν, ἀλλὰ διείργοντες ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰ, καὶ κατὰ τὴν προσήκουσαν ἕκαστα διατιθέντες τάξιν, πολλῆς ἀπαλλάττουσιν ἡμᾶς ταραχῆς. i. *Quemadmodū termini finesque in agris fundos misceri non patiuntur: ita & Tempora res invicem confundi non sinunt; verum ab invicem ea separantia, & secundum debitum ordinem ea disponentia, magnâ confusione nos liberant.* Quæ omnia apposite Chrysostomus scribit, *Homilia 2. de Osa & verbis illis, vidi Dominum circa finem, tomo Saviliano 5. p. 137.* quibus similia quoque occurrūt apud Libanium, in eâdem re, (de Consulatus inquam adjectione) *panegyrico in Iuliani Consulatum p. 230.* Atque, vt cæteroquin charaɛterismus temporis varium vsum habet, in Constitutionibus sanè plurimum confert, ad falsas earum causas, quæ afferri possunt, refutandas, vice versâ ad veras eruendas. Ergò dicitur hæc constitutio data, *Cæsario & Attico Coss.* 1. A. D. CCCXCVII. & quidem *prid. Non. Septemb.* Quo scilicet tempore Arcadius tricesimumsecundum non vltra mensem, in Imperio agebat post Theod. M. Patris obitum, ætatis verò annum vicesimum nondum expleverat, Eutropio Eunucho tùm obnoxius. Quæ singula deinceps vsui nobis erunt, ad eruendam è cubili suo veritatem historicam hujusce Legis, vt constabit ex *cap. 12. & 13.* Non inani igitur tantum observatione, quasi Consulatus ille, aliàs

celebris (vt Occidentalia omittam) veluti Flaccillæ eo Consulatu Arcadio natæ; Nectarij item Ep. Constantinopolitani morte, hoc ipso mense Septembri, Iohannis Chrysostomi inuicem ad sedem Constantinopolitanam euocatione (quod paulò post hanc legem factum est) hâc quoque lege nobilissimâ inclaruerit.

CAP. IV.

SVBSIDIVM quoque aliquod ex Coniunctione Legis *vlt. C. Th. de præd. Senator.*

Coniungendarum inter se Legum vtilitas. Lex vlt. C. Theod. de Prædiis Senatorum *cum hac l. coniungenda. Eius Legis sententia.* Defensores *Senatus. Quidnam ex hac coiunctione colligatur. 1. Vtramque esse de* Senatoribus. *2. Etiam per prouincias constitutis 3. eorumque dignitate & securitate. 4. Ad varias tum de iis querelas. Viceuersa vtramque ad Relationem Eutychiani PP. emissam. Generalem tamen esse, & ad similes casus porrigendam.*

INTER cætera Iuris nostri κρυφεῖα siue arcana haud postremum est συνθέσεως καὶ σωματοποιΐας mysterium: Quando videlicet diuersa eiusdem Constitutionis siue Legis capita, quæ initio quidem cohæserant, à se inuicem verò aliquádo vel à Theodosiani Codicis conditoribus, vel à Iustinianeorum librorum

brorum

brorum auctoribus diuulsa, atque in diuersos titulos pro argumenti varietate disiecta, distracta, inter se rursum coassantur, compinguntur, & sic in vnum rursus corpus compelluntur & coalescunt. Hâc enim ratione *solidum fermè corpus* τέλειον σύστημα conficitur, eaque res τὴν παρίστησιν ἐνάργειαν, *perspicuam præbet rei notitiam*, vt de Historiæ alioquin membris in vnum sociatis Polybius scribebat: cui similia videre est apud Longinum περὶ ὕψους: Denique hâc quoque ratione de veris Constitutionum occasionibus & Rationibus, Fineque liquere sæpe potest, vt alias huius συνθέσεως vtilitates nunc omittam.

Sanè cùm id in aliarum complurimarum Legum coniunctione videre liceat, id ipsum quoque cernere est in coniunctione Leg. *vlt. C. Theo. de prædiis Senator.* cum hac nostra: quæ sanè cùm inscriptione & subscriptione cum hac omnino pariet, id est eundem Imperatorem auctorem habeat, & ad eundem Eutychianum PP. emissa sit, dataque eodem die & loco, Consulibus iisdem, ex eadem prolixiore Arcadij Constitutione, quæ varia capita continebat, desumpta fuit, atque adeò huic nostræ, cui initio cohæserat, rursum socianda venit. Verba eius hæc sunt.

Impp. ARCADIVS & Honorius AA. *Eutychiano PP.*

Docuit Tua Sublimitas, exactionem tributorum Senatus non posse concurrere, adeò vt in nonnullis prouinciis Senatorij canonis medietas in debitis resederit. Atque ideò, cæteris in prioris Legis serie permanentibus, id solum corrigi atque emendari iubemus, vt Senatorij fundi non per Officia, sed per Curiales potius exigantur, ad

eosque iterum sollicitudo recurrat. Dat. prid. Non. Septemb. Ancyrâ, Cæsario & Attico Coss.

Prius Constitutionis huius sententia exploranda venit, tùm deinde videbimus, quidnam ex eius coniunctione cum hac nostra effici possit. Igitur præsupponendum nobis est, collationem quandam Senatoribus & Senatoriis fundis olim incubuisse, seu ex Senatoriis fundis canonem aliquem publicè collectum, quæ *Glebalis collatio* olim dicebatur: de quo eiusque authore plura notare nihil nunc attinet: videatur saltem titul. *Cod. Theodos. de senatoribus & glebali collat.* aliæque leges: & Symmachus *libr.* 10. *epist.* 23. vt & Zosimus *lib.* 2. de quâ hoc ipso anno est altera quoque Arcadij constitutio, puta *lex* 8. *eo. tit. de Senatorib. & glebali collat.* Hic scilicet nouus fisco locupletando, seu ærarij perennis emolumento, sinus adinuêtus olim fuit, quòd & magnus Senatorum tùm numerus esset, iique opimos quosque maximè fundos per prouincias ad se traxissent. Huic igitur Senatoriæ functioni seu Glebali collationi exigendæ olim Curiales (qui & ipsi βουλευταὶ seu Senatores quidam municipiorum fuére) præpositi erant; verùm id eis ademptum fuerat ab Arcadio nostro, anno superiore cccxcvi. *l.* 2. (quæ data est ad Cæsarium PP. Orientis, Eutychiani nostri in ea Præfectura decessorem) & *l.* 3. *eod. tit. de præd. Senatorum*, translatâ videlicet ea exactione in Officiales Rectorum prouinciarum: Nempe, ne Curialibus Senatores lædendi seu superexigendi occasio præberetur; vt alioquin Curiales, (& in his Principales) superexactionis crimine laborabant, & tyrannidem quandam exercebant, de quo fidem faciunt variæ constitutiones, & Saluiani quoque Massiliensis locus insignis *lib.* 5. *de Gubern. Dei*: Verum mox idem Arcadius, cùm ab Eutychiano PP. edoctus fuisset, id in perniciem publicam cessisse (nempe, quòd Offi-

Officiales Rectorum prouinciarum, quibus Senatorij canonis exactionem nuper indixerat, haud satis efficaces in exactione fuissent, sic quidem vt in nonnullis prouinciis Senatorij canonis dimidia pars in debitis seu reliquis resideret, seu adhuc deberetur) Arcadio id nunc *d. l. vlt.* reuocare seu *corrigere* visum, impacto rursum Curialibus hoc exactionis onere. *Cæteris* tamen, addit, *in prioris Legis serie remanentibus*. i. salua in cæteris Senatoria dignitate, ac nominatim ne commixtione Senatorum & Curialium, Senatoria dignitas Curialium vtilitate vilesceret. Huius rei cura, speciali per ciuitates *Defensori Senatus* delegata. Quod singulare admodum est. Quomodo scilicet, miseræ plebi a potentiorum & Curialium iniuriis vindicandæ per ciuitates Defensores hac tempestate constituti erant, ita & per ciuitates & prouincias defendendi Senatus cura nonnullis mandata erat: defendendi, inquam, inter alia, ab impotentia & vtilitate Curialium.

Hæc perspicua est dictæ *legis vlt. Cod. Theod. de præd. Senatorum* sententia. Quæ si iam huic legi nostræ coassetur, ex iis coniunctis hæc conficiuntur. Primò, Arcadium de Senatoribus integra illa constitutione sua, vnde vtraque lex desumpta est, egisse. Secundò hanc Legem *Quisquis* exinde desumptam, accipiendam quoque de Senatoribus per prouincias constitutis, de quo *cap.* 11. Tertiò, varias aduersus Senatores querelas ad Arcadium hac tempestate perlatas: quæ fisci partim rationes spectarent, quibus mederi voluit *d. l. vlt.* partim verò cum mederi nollet, vel certè mederi non posset, factionibus, quibus hac l. occurritur, occasionem præbuerint. Quartò, vt Senatoriæ dignitati *d. l. vlt.* ita & securitati *hac l.* prospectum voluisse Arcadium. Quintò, ex ea quoque Lege conficitur, constitutionem hanc totam esse rescriptam ad *Relationem* Eutychiani PP. qui Arcadium super nonnullis docuerat. *Docuit*, inquit, *Tua sublimitas*. Re-

lationem, inquam, de casibus aliquammultis singularibus, quod colligere est ex illis verbis, *Post legem duntaxat latam*: cuius occasione, generale hoc Edictum Arcadius emiserit. Quare quod alias idem Arcadius ad eundem Eutychianum PP. anno primo CCCXCVIII. scribit, *l.9.C.Th.de diu. rescriptis*: *Rescripta ad Consultationem amissa vel emittenda his tantum negotiis opitulari, quibus effusa docebuntur* (cui quoque non absimile fuit Macrini Imp. institutum, quod memorat Capitolinus: concordat & *lex 2.& 3.Cod.de Legib.*) id huc non pertinet, vbi Generalis Legis, & sic edicti, formula occurrit: *Quisquis*, inquit, &c. etsi Relatio Legi occasionem præbuerit. Et sic ad similes casus producenda venit.

CAP. V.

SVBIECTVM seu CAPVT vnicum huius Constitutionis esse, non duo. Neque de Proprio Perduellionis crimine in ea agi.

Subiectum huius constitutionis quodnam. Cur ea posita sub diuersis titulis: & quidem C. Theod. sub tit. ad L. Corn. de sicariis: *& quam rectè. Repetitarum Legum causa. Sub diuersis Titulis. Vnicum huius l. caput esse: Non agi initio eius de proprio Perduellionis crimine, seu de nece Principis cogitata, Tyrannideue affectata. Argumenta in id varia. 1.*

Quia

Quia lex posita Codice Theodosiano, & apud Græcos sub Titulo de sicariis. *2. Græcorum præiudicio. 3. Verba Legis nil tale continere. 4. Imò colorem seu rationem huius Legis ostendere, agi in ea de improprio Perduellionis crimine. 5. Quia hæc lex est Noui Juris introductoria. 6. Quia Arcadius id crimen prolixius insectaturus fuisset. 7. Quia Principibus insuetum, pœnas speciales proponere in se quid cogitantibus.*

POST Auctorem huius Constitutionis cognitum, perspecta simul ea Imperij Orbis Romani parte, ad quam ea pertinet: expensa insuper temporis, quod illi subscriptum est, æra: tandem coassata ea cum altera lege cui coniungenda erat: breuiter, constitutionis huius tùm inscriptione tùm subscriptione discussis, Nunc secundo loco *Subiectum* seu *Argumentum* eius adæquatum accuratè spectandum venit. Quod ipsum vel maximè faciet, ad indagandas deinceps veras & Historicas eius causas, tùm etiam ne in eius Applicatione labamur.

Vt generale igitur, ita vnicum huiusce legis subiectum & Argumentum est, de *Nece personis, post Principem tùm in administranda Republica, tum dignitate proximis, per factionem præparata seu concinnata.* Quod quidem homicidij cogitati crimen, quia Arcadio Maiestatis criminibus sociare visum, ea re effectum est, vt vna eademque lex in duos Constitutionum Codices, Theodosianum primo, mox Iustinianeum relata, sub diuersis titulis collocaretur. Posita scilicet ea primum fuit à Codicis Theo-

simi conditoribus, sub *tit. ad L. Corn. de sicar.* : sed & postea quoque ab Harmenopulo *lib. 6. tit.* [illegible] *cæter.* Nec ea ratione, quam Antonius Contius conjiciebat, quod Theodosii forte seculo crimina maiestatis Legis Iuliæ specie non exercerentur. Cuius sententiam refutat apertissimè vel titulus Codicis Theodos. peculiaris *ad L. Iul. Maiestatis*: vna cum proximo, *ne præter crimen Maiestatis*: &c. verum eò, quod inibi agatur de nece cogitata: Quod vtique crimen Legi de sicariis regulariter subest. Atenim, quia Arcadius Imp. necem ita qualificatam, Maiestatis criminibus sociatum iuit, ideò Tribonianus Codice suo eam in *tit. ad L. Iul. Maiestatis* coniiciendam potius putauit: Nempe hic prædicatum seu dispositionem Legis potius spectando: illi verò subjectum, diuersis eam titulis indidere: Quæ causa ipsa est, tot aliarum Legum in libris Iuris nostri sub diuersis titulis collocatarum, repetitarumque. Exempli gratia eadem Constitutio, quæ anno proximo cccxcviii. ad eundem Eutychianum PP. data est, Codice Theodosiano repetita extat duobus locis: puta *l.57. C.Th. de appellat. & l.16. eod. Cod. de pœnis*: Codice itidem Iustinianeo duobus locis, puta *l.6. de Episcopali aud. l.29. de appellationib.* Ergò vtrobique rectè collocata hæc lex est: Neque minus rectè Codice Theodosiano sub *titul. ad L. Corn. de sicariis.* Maximè, quia etiam non de summo Majestatis crimine in ea agitur, verum de improprio tantum: non de vero perduellione, sed *fictitio*, [illegible] quasi perduellione.

Hic enim ille grauissimus error est, quo hactenus ab omnibus creditur, duo summa huiusce legis capita esse: & prius quidem esse de vero Perduellionis crimine, quod scilicet in ipsum Principis caput & imperium attentatur: alterum verò, de eo quod in proximorum Principi capita necemque cogitatur: & ad priorem quidem speciem pertinere volunt initium Legis: ad posteriorem

verò,

verò, versiculum *de Nece etiã*. Adeò quidem, vt Vir doctus ab his verbis, *de nece etiam*, secundum caput huius Legis à superiori diuersum fecerit, sejunxeritque. Quæ sanè diuisio seu dilaceratio totam huius l. sententiam turbauit; & vt aliàs sæpe graues errores admittuntur, ob Auctorum Legumque capita minus distincta, ita hic versa vice sæuus error admittitur, ob distractionem: Vnicum enim nonnisi caput hac l. continetur, *de Nece* videlicet *in Personas quasdam Principi junctissimas proximasque tum in Republ. administrandâ tùm dignitate per factionem cogitatâ*: Neque initium huius legis vti volunt est de Factione in Principis caput & Imperium.

Primum enim, quod modò notabam, ex ipsomet primoque hujusce Legis positu Codice Theodosiano sub *tit. ad L. Corn. de sicariis*, id colligere satis liceret, non agi inquam in ea de proprio Majestatis seu Perduellionis crimine, verùm de Nece tantum nonnullis aliis personis per factionem intentatâ: quòd crimen etsi in Legem Cornel. de sicariis fermè caderet, attamen Majestatis criminibus Arcadio id accensere pœnisque seuerissimis Majestatis subjicere placuerit.

Et verò (quod *secundum* argumentum habeo) præjudiciis quoque Græcorum sententia nostra juuatur, qui sanè huius l. sententiam exprimentes nonnisi vnicum eius caput efferunt. Leo primum & Constantinus Basilicorum *lib. 60. ti. 36. Si quis* (nam Græca nondum edita habemus) *coniuratione factâ cum militibus vel priuatis, vel Barbaris occiderit Illustrem, vel generaliter qualemcumque Senatorem vel militem, maiestatis reus iudicetur, & sanguinis pœnam sustineat cum publicatione*, &c. Cui subscribit & scholium ibidem. *Factionis auctor, & insidians Senatori* VEL *militi, tenetur Iuliâ Majestatis*, &c. Et Attaliata *in synopsi tit.* 69. ἐάν τις συνωμοσίαν ποιησάμενος μετὰ στρατιωτῶν, ἢ ἰδιωτῶν, ἢ βαρβάρων, φονεύσῃ ἰλλούστριον &c.

Iam si (quod *tertium* est argumentum) verba ipsa Le-

gis spectemus, nihil tale omninò illa præferunt, quale vulgò creditur: *Quisquis*, inquit Lex, *cum militibus vel priuatis, Barbaris etiam, scelestam inierit factionem, vel factionis ipsius susceperit sacramenta vel dederit, de nece etiam virorum Illustrium &c. cogitarit.* Ecce indefinitam *Factionis* mentionem, sed quam in sequentibus demum Arcadius determinat *de nece etiam*, inquit, *virorum Inlustrium*, &c. Est scilicet *factionis* nomen generale, quo societas omnis illegitima intelligitur: quod etiam sequentia ostendunt, vbi *factionis* nomine, eam quæ in alios quàm Principem initur, significari, negare contrariæ sententiæ nemo potest. Et expressè mox Arcadius πρὸς ἀλλήλους *factionem & societatem* posuit: quæ *societatis* alioquin vox de factionibus propria est, vt apud Tacitum *lib. 6. Annal.* Contrà, si de factione in Principem ipsum Arcadius cogitasset, num indefinito quæso *factionis* nomine contentum eum fuisse putaremus, ac non potius *factionem adpetitæ maiestatis*, vel *factionem coniurationis ac Tyrannidis* dixisset, quomodò sanè loquitur Vopiscus *in Aureliano*, vel quid simile. Fateor equidem, si non alia disertè factionis in necem aliarum personarum species *hâc l.* memoraretur, *factionis* nomine, eam quę in Principes vel Rempubl initur, in dubio intelligi posse, ceu frequentiorem: atenim cum alia species quàm quæ in Principes initur, hac l. prolixè memoretur, eaque sæpiùs eodem solóque *Factionis* nomine designetur; nulla certè recta sermonis ratio interpretationem admittit, vt generali atque indefinita *factionis* apppellatione, initio quidem Legis eam nominatim quæ in Principes initur, intelligamus, mox verò eadem Lege aliud factionis genus accipiamus. Et verò ipsimet illi, qui contra censent, satis id fatentur, nō posse hoc legis initium de Principe ipso accipi, nisi quid addatur aut suppleatur: quomodò veteres & interlineares Glossulæ, quæ supplent, *contra Principem*: quomodò etiam fecit bonus Accursius: *Factionem*, inquit, *id est, conspira-*

tionem: ET DIC *contra Principem*: Imò dic potius, Aurelianensem hanc (vti loquuntur) Glossam esse.

Sed &, quod *quartum*, ratio illa, seu potius Color ille, VTPOTE MAIESTATIS *reus gladio feriatur*, apertè ostendit, agi tantùm hæc l. de Improprio seu Fictitio πλαστικῶ Majestatis seu Perduellionis crimine. Nam si de proprio Majestatis crimine sensisset quoque Arcadius, ridicula hæc omninò verba de eo forent, idémque opinor sonarent, ac si diceret, *Maiestatis reum ideò gladio puniendum, quia Majestatis reus sit*. Sed enim cùm crimen quod aliàs Majestatis crimen non videbatur, ipse verò Arcadius videri volebat (pro ratione rectè hæc verba addidit, *vtpote Majestatis reus*: id est, ad exemplum Majestatis reorum, aut, quasi Majestatis reus esset: de quo prolixius *cap.* 15.

Quintò, si tota hæc lex attentè inspicitur, *Noui* vtique hoc æuo juris eam introductoriam esse apparebit: quâ scilicet Majestatis crimen pœnæque nouæ cuidam speciei applicantur, atque eâ de causâ pœnarum genera prolixè designantur. Quod vtique factum non oportuisset, si de proprio Perduellionis crimine ageretur.

Sextò, quis in animum suum ita inducere posset, Arcadium, atrocissimum perduellionis in Principes crimen tàm paucis adeò verbis, quæ initio Legis continentur perstricturum fuisse, qui tam atrocibus & tàm prolixè alterum & improprium seu fictitium configit: Quique inter alia posteriore casu ῥητῶς pro ratione addat, *eâdem seueritate voluntatem sceleris, quâ effectum puniri iura voluisse*: Quod alioquin propriæ perduellionis speciei, conuenire maximè nemo negassit.

Postremum & id addatur, alienum id à Principibus omninò videri, vti suis ipsimet Constitutionibus pœnarum genera quid in caput suum molientibus denuncient. Certè, nulla duobus Constitutionum Codicibus Lex dari potest, nullaque alibi, quod sciam, occurrit, quâ huic crimini Principes pœnas speciatim indixerint, vt-

pote quæ vel ex arbitrio ipsorummet Principum pendeant, vel quas exprimi nil necesse sit. certè, nullo satis pœnæ genere parricidale, ac nefandissimum crimen istud lui posse, omnia jura diuina humanáque clamant.

CAP. VI.

RECEPTÆ sententiæ fundamenta examinantur.

Scelesta *factio quanam dicatur hac l. Item,* Cōjuratio *quid.* ΔΥΣΦΗΜΊΑΝ *non vitasse hac l. Arcadium. Explicatio vocis* ETIAM, *ibi,* de nece etiam Illustrium virorum. *Interpretatio dictionis* ET, *& quonam ea referatur, in illis verbis:* Nam & ipsi pars corporis nostri sunt.

ET sunt tamen, quæ contrà mouentur, tuendę vulgatæ sententiæ: Et quatuor quidem, quantum equidem ipse repeto. Primùm aiunt, *scelestæ factionis* appellatione huius l. initio per emphasin Principis personam appetitam significari. Ego verò putabam; *scelestam* dici, ad denotandam facinoris magnitudinem, & ad sceleris execrationem: non etiam (quod Vir doctus putabat) ad differentiam factionis, quæ in bonam quoque partem sumitur, quod dilutum hìc nimis est: non rursum, ad indicandam factionem in Principem, seu in vitam & caput eius initam. Sic sanè pari execratione, *scelerata factione* Barbaris facultas deprædationis in Romanos dari dicitur *l. 9. Cod. Iust. de re militari,* seu *l. 1. C. Th. eod. tit.* Etsi non negem (vt hoc addam) vt apud Q. Curtium

tium *lib.3. scelestum consilium*, ita & apud Tertullianum *Apologetici c.35. scelestarum partium socios* eos propriè dici, qui de nece Principis cogitauerant, verum haud ideò, quia *scelesti* vox ibi vsurpatur, verùm quia ex ipsa totaque Tertulliani narratione apparet, eò id pertinere: nempe quia eo capite Tertullianus eâ de re disertè agit, variis quoque exemplis in id allatis, & *parricidarum* nomine eis indito. Sic sanè & Tacitus *Annali tertio*, de majestatis crimine agens, disertè & apertè dixit, *vana à scelestis, dicta à maleficio differre*, id innuens, multum interesse inter Majestatis crimen, quod dicto, & quod facto scelesto vesano que contrahitur. Quomodò idem Tertullianus priore è duobus *adversus Nationes* libris, quos abhinc aliquot annis extuli, *c.17. vesaniæ & vanitatis crimina*, in hâc ipsa re eâdem mente distinguebat.

Secundò loco aiunt, Imperatorem ideò initio huius l. se ipsum non nominasse, vel quia per excellentiam *Conjurationes*, de iis quæ in Principem factæ sunt, intelliguntur: vel ominis detestandi causâ: quomodo *in l.9. C. de bonis proscriptorum* iidem Imperatores dixerint, *si quis posthac stylum*, QVOD ABSIT, *Proscriptionis exceperit*. Verùm neutram horum ad rem quidquam facit. Primum enim *Conjurationis* vox, quam vrgent, hac l. nuspiam occurrit: neque si occurreret, ideò de conjuratione in Principem, necessariò ea lex audienda foret: etsi scio plerunque ita *conjurationis* vocem efferre, pro eâ videl. quæ directo in Principem vel Rempubl. initur: *conjuratio* enim est, quælibet societas seu factio secretiore aliquo sacramento fœdereq; nexa. Secundò, quod de ominis euitandi causa adferunt, neque rectè huc aptatur, neque exemplum ex *d.l.9.* desumptum quicquam huc facit: Scio equidem, non in eâ tantum l. verùm alibi sæpè, Principes δυσφημίαν euitasse, cuiusmodi exempla occurrunt quoque *l.2. C.Th. de quæstionibus & l.1. C.Th. de maleficiis*: verùm neque illa δυσφημίας euitandæ formula *in d.l.9.* vsurpata, cum hac l.

rectè componitur, cum ea formula non rei ipsius seu criminis δυσφημία euitetur, vt in hac l. euitatam ab Imp. volunt, verùm malum tantum omen casus aduersi. Neque etiam formulæ, ad δυσφημίαν rei ipsius euitandam alibi vsurpatæ, apposite huc traducũtur. Illis quippe exemplis, etsi rei δυσφημία euitetur, attamen & *formula* ipsa δυσφημίας expresse apponi solet: & aliis quoque verbis res ipsa apertè satis indicatur. In hac vero lege nil tale: vbi neque *formula* δυσφημίας occurrit, neque *aliunde* res eam, quam volunt, interpretationem accipere potest.

Præcipuum communis sententię fundamentum, in his verbis consistit: *de nece etiam virorum Illustrium: Quisquis,* inquit Arcadius, *cum militibus vel priuatis, Barbaris etiam, scelestam inierit factionem, aut factionis ipsius sacramenta susceperit vel dederit, de nece* ETIAM *virorum Illustrium &c. cogitarit.* Nempe aiunt, particula istà, seu dictione ETIAM, satis indicari, prius dicta ad Principem referenda esse. Istud vero est, quod Interpretes in errorem induxit: quasi scil. vox hæc ETIAM relatiua esset ad alias personas, & quidem ad Principum, de quibus Imp. initio huius legis senserit: atque adeo quasi initio dicta de Principis persona, nunc porrigantur ad alias ETIAM personas ibi nominatas. Fateor, particulam seu dictionẽ ETIAM esse extensiuã seu ampliatiuã: verùm hoc loco non est ea extensiua vnius personæ ad alias, seu nõ stat ea ampliatiuè respectu personarum, verùm est ea hipotheseos seu speciei propositæ explicatio, determinatio, & circunstantię cuiusdã, quã lex insuper requirat, præter superiores in hac facti specie, index. Nẽpe Arcadius cùm de factione inita initio Legis egisset, ilicò mox, nõ de omni factione agere se hisce verbis ostendere voluit, verùm de tali, in quâ ETIAM, *i. simul, quin etiam, insuper, præterea, nominatim,* de nece personarum Principi proximarum cogitaretur.

Neque firmius est quartũ argumentũ, quod ex sequẽti αἰτιολογίᾳ desumunt: *nam* ET *ipsi pars corporis nostri sunt*, ibi.

De nece etiam Virorũ Illustrium qui consiliis & consistorio nostro intersunt, Senatorum etiam (*nam* Et *ipsi pars corporis nostri sunt*) *&c. cogitauerit*. Quam copulam seu particulam Et eò pertinere censent, quasi eâ indicetur, in superioribus Imperatorem de se ipso, corporéque suo egisse vel sensisse. Nam & hoc si quod aliud inane est: neque enim hæc verba eò pertinent, quasi Imperator initio Legis de se ipso senserit, verùm eò, vt ostendat, cur Senatorum *quoque* necem, non Illustrium modò Consistorianorum per factionem cogitatam Majestatis crimini deputet: nempe, quia Et *ipsi pars corporis sui sint*, pariter scilicet, vt Illustres Consistoriani pars corporis sui sunt. Ergò dictio Et: *nam & ipsi* respicit ad Illustres Consistorianos immediatè antea nominatos, & ordinem (vt loquntur) inducit inter Consistorianos & Senatores: Quasi diceret Arcadius: Etsi Senatores Illustribus ἐμπρακτικοῖς Consistorianis dignitate actuque & propinquitate Principis, inferiores sint, Illustrésque adeò illi propriè magis loquendo, & verè magis pars corporis Principis sint, nihilominus tamen Et ipsos quoque Senatores pariter sui corporis partem censendos. De quo pleniùs *cap.* 15. Nempè dictio Et, hoc loco implicat casum magis dubitabilem superiore proximè antea nominato.

C A P. VII.

Argvmentvm huius legis esse, de *Fictitia* quadam, seu Quasi Perduellionis specie: vbi *Maiestatis* crimina speciésque distinguuntur.

Maiestatis crimina in quatuor species diducuntur. 1. Perduellionis. 2. Venerationis *violatæ*. 3.

Auctoritatis *publicæ, siue impeditæ siue interceptæ. Perduellionis exempla quædam vetera, ab huius l. specie haud prorsus abhorrentia. Cur olim Magistratu pop. Rom. &c. occiso, Maiestatis, crimen contraheretur. 4. Maiestatis criminis noua species hac l. inducitur.*

CVM igitur hâc l. de proprio Perduellionis crimine nullâ eius parte agi comprobauerimus, verùm de Noua tantùm specie quadam, quam Arcadio Maiestatis & Quasi *Perduellionis* criminibus accensere atrocissimísque pœnis persequi libuerit: Videndum nunc est, quodnam sit illud Maiestatis genus, seu ad quamnam Maiestatis speciem referendum sit.

Id vt commodissimè fiat, Maiestatis species hîc distinctè proponere iuuat, nam de ipso *Maiestatis* nomine monere superfluum puto, cùm iam notissimum sit, Maiestatem verti vel in Imperio vel in dignitate Imperij: id est in securitate & Amplitudine Imperij, vel in veneratione: quomodo & Cicero *pro Rabirio & 2. de Oratore* dixit, *Maiestatem in Imperio, & dignitate pop. Romani consistere.* Et Iulius Seuerianus in præceptis artis Rhetoricæ *Maiestatem imminuere est de dignitate aut potestate populi Romani aliquid derogare*, vt Maiestatis proinde crimen committat, qui aduersus horum quid molitur.

Tres igitur Maiestatis criminis species constitui oportet. Primum & atrocissimum est perduellionis, quod Vlpianus ita describebat, cùm quis hostili animo aduersus Rempublicam vel Principem animatus est *l. vltim. ff. ad L. Iul. Maiestatis*. vnde etiam Glossæ Græcæ suam Perduellionis descriptionem habent. Idem Vlpianus *lib. 7.* de Officio Procōsulis *l. 1. §. 1. ff. ad L. Iul. Maiest.* ita describebat, *quod aduersus populum Romanum vel securitatem eius commit-*

titur. Aduersus Populum Romanum: nam ita adhuc hoc tempore, quanquam sublato Monarchico, loqui mos erat. Populi scil. Romani nomen velut vmbra quædam pristinæ Reipublicæ & simulacrum hoc æuo alicubi retinebatur, cùm aliàs potestas Populi Romani EI & IN EVM translata fuisset i. (nam hic verborum istorum sensus est) penitus & abdicatiuè: Hinc & *populi iura* quædam fuêre, vnde titulus Legésque *de iure Fisci & populi leg.* 1. *ff. de bonis damnatorum*: & apud Lampridium, *in Alex. Seuero*: & Paulum *lib.* 5. *Sentent. tit.* 12. Sed & *Legatus Pop. Romani*, apud Spartianum *Seuero*, & alios adhuc audiebar. Ergo quisquis hostili seu perduelli animo in Rempubl. vel principem animatus est, perduellionis crimen contrahit. Et rectè, cùm neque aliunde perduellionis nomen, quàm ab *perduellibus*, i. hostibus dicatur, quod notissimum. Id verò fit, vt innumera eius exempla *Principio* aliquo catholico, seu vinculo constringam; cùm quis statum publicum euertere, Pacem, Quietem, securitatem publicam siue in totum siue pro parte turbare, publicæ pacis & securitatis domi pignora, vires, subsidia tollere, labefactare, externorum vires in Rempubl. proritare, réve aliquâ adjutare nititur. Quò sanè pertinent fermè vetera Perduellionis iudicia: de qua specie fuit primum caput Legis Iul. Maiestatis, vt docet *lex* 2. *ff. ad L. Iul. Maiest.* quò denique pertinent exempla fermè quæ continentur *l.* 1. 2. 3. 4 *ff. eo. tit.* Ex quib. apparet, errorem esse Viri docti (qui sectatores deinceps consequutus est) qui perduellionis crimen tùm demum contrahi putabat, cùm vniuersa Respublica offenditur, non cùm pars eius tantùm, quod ideo *speciale Maiestatis* crimen vocant. Imò verò, perduellionis crimen ab hostili tantùm in Rempubl. animo æstimandum venit: Etsi non omnium perduellionis specierum eædem pœnæ fuerint. Translatâ quoque in Principes penitus Republica, atque vbi vnum hodie Reipublic. caput est, perduellionis crimen

Principum quoque respectu contrahitur, puta cùm quis hostili animo in eos animatus *dict. l.vltim.* vel sacra eorum capita parricidali furore & vesania appetere, vel Imperium his detractum ire Tyrannide affectata sustinet: Quod genus, non *parricidas* tantùm, verùm & Ἀντάρται Græci dixere, quíque ab his mutuati sunt sequioris æui scriptores. De quo perduellionis crimine sensit quoque Arcadius Charisius *l.* 10. §. 1. *ff. de quæstionib. In maiestatis crimine* inquit, *quod ad* PERSONAS *Principum attinet.*

Secundum Majestatis crimen voco, *læsæ Venerationis:* quotiens videlicet, non hostili quidem in Rempubl. aut Imperium ipsum animo, salus aut securitas eius appetitur, verùm debita tantum Principibus veneratio facto dictóve aliquo atroci violatur, puta maledictis in eos jactatis, vel statuis eorum violatis *l.6.7.ff.ad L.Iul.Majestat. & tit.Cod.Si quis Imperatori maledixerit:* videndæ & ἀνδριάντες Chrysostomi. Quomodo & apud Quintilianum lex illa *lib.5.c.10.Injuriam fecisti, sed quia Magistratui, Maiestatis actio est.*

Tertium Majestatis crimen constituo, *Auctoritatis* seu *Potestatis publicæ turbatæ:* quotiens quis videlicet non hostili rursùm animo in rempubl aut Principem, verùm audaci tantum facto aliquo vel Magistratui pro potestate suâ quid agenti obstrigillat eiusque Iurisdictionem interturbat; quod C. Cornelio olim objectum, vel Majestatis stricturam aliquam sibi indebitè vsurpat: quod in monetæ reis cernitur *l.2.Cod.de falsâ monetâ*; & in priuati carceris vsurpatione *l.1.C.de priuatis carceribus*; id genus aliis.

Vt ad Primum Perduellionis crimen redeamus, inter alia eo crimine tenebatur L.Iuliâ, is cuius operâ dolo malo consilium initum esset, quo armati homines cùm telis lapidibusve in vrbe essent, conueniretur, aduersus Rempubl. locaue vel Templa (veluti Ianiculum, forum) occuparentur: Quove cœtus conuentusve fieret, hominesve

nesve ad seditionem conuocarentur. Quò pertinet illud *de Oratore. Majestatem minuit is, qui per vim multitudinis rem ad seditionem vocauit.* 2. Item is qui collegiũ illicitum vsurpasset, *l.2.ff. de collegiis*, collata cum *l.1.ff. ad L.Iul.Majest.* 3. Item is cuius opera consilio dolo-malo consilium initum esset, quo quis Magistratus populi Romani, quive Imperium potestatemve habebat, occideretur; vti scriptum reliquit Vlpianus *lib.7.* de Officio Proconsulis *d.l.1.§.1.ff. ad L.Iul.Majest.*

Quod postremum quidem ita constitutum, siue quod res ea ad securitatem publicam pertinere videretur, presertim in prouinciis, quæ eorum Imperio coercebantur: siue quia Majestatis pop.Rom. stricturam aliquam gererent seu Majestatem populi Romani repręsentarent. Hęc inquam circa Magistratus populi Romani jam olim, qui consilio inito, seu per factionem occisi fuissent, constituta fuerunt. Atenim nondum eò processum fuerat, vt Principes Majestatis suæ summæque fulgorem priuatis quibusdam personis tribuerent, & sic vt summo Majestatis crimine illigarentur; qui quid per factionem in necem personarum quamlibet Principi in administratione Reipublicę, dignitateq; proximarum, proximasque Imperij ceruices, quid moliti fuissent. Atque adeò delictum istud nondum tale erat, quod aut ex scripturâ L.Iuliæ Majestatis descenderet, vel ad exemplum Legis vindicaretur; vt loquitur alioquin Modestinus *l.7.§.3. in fi.ff. ad l.Iul. Majestatis:* Verùm Imp. Arcadio visum Majestatis suæ fulgore eas quoque personas, quæ sibi in Republ. administrandâ, dignitatéve proximæ essent, illustrare: De quo dicam plenius *cap.*14. & 15. Quomodò & mulieres maritorum fulgore radiisque illustrari dicuntur. Et sic quartam hanc nouamque Majestatis precariæ speciem, Fictitiam videl. πλαστικὴν, & Exemplarem: Denique quasi perduellionis constituere licet.

CAP. VIII.

CRIMINIS seu SVBIECTI de quo hac l. agitur consideratio, & requisita tria. Ac primò de FACTIONIBVS: & quidem, quod Secundum, in Necem aliquorum initis, in genere,

Tria concurrere oportere in hoc crimine, FACTIONEM *in necem personarũ, Principi in administrãda Repub. dignitatéve proximarum.* Factio *quid, & signate quidem in latrocinij & Maiestatis crimine.* Factio *&* seditio *subtiliter distinguuntur: vtrisque Arcadius varijs legibus occurrit, quarum pleræque ad Eutychianum PP. & quidem circa hoc ipsum tempus, datæ. Vnde argumentum, Eutychianum, pacis publicæ cumprimis studiosum, earumque Legum auctorem fuisse.*

QVARTA hęc igitur Fictitiaque, πλαστική, Lęsę Majest. Precariæ, videl. & *quasi perduellionis* species ex hâc l. haud absurdè constitui potest, cũ videlicet Factio ἐπιβουλή in necẽ personarum Principi in Republ. administrãdâ dignitateve proximarũ, quibus Princeps Maiestatis suæ ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτῆρα (huc transtulisse liceat) tribuit, initur. Cæterũ tria in hoc crimine requiruntur, vt grauissimis pœnis hâc l. comprehẽsis

sis locus esse possit: Factio, inquã, nõ nuda nex quomodo alioquin vulgò eam accipiunt) Rursum, non factio quælibet, verùm in necem inita. Tertiò, neque in necẽ quorumlibet, verùm earum personarum ῥητῶς quæ hâc l. designantur. Vt proinde forma huius criminis in tribus consistat: in *modo*, per factionẽ: in *fine*, puta in necẽ; in *objecto*, puta personis Principi in administranda Republ. dignitatéve proximis. Nõ igitur aliud factionis seu societatis genus *ad hanc* l. pertinet, nõ nex quælibet, nõ aliæ personæ: veluti, si factio ob alias causas inita fuerit, exẽpli gratiâ ad liberãdũ reum, de quo factionis genere mox: vel si si nex personis hac l. cõprehẽsis aliter quàm per factionẽ, ab vno fortè aliquo, oblata fuerit. Id quod rectè animaduertit Andreas de Iserniâ *tit. quæ sint regalia c.* 1. Bossius *de crimine læsæ Maiestatis n.* 8. *vers. est verum.* Decian. *tractatu crimin. lib.* 7. *c.* 5. *n.* 6. Capycius *dec.* 130. *n.* 13. Farinacius *de crimine læsæ Maiest. q.* 112. *inspect.* 1. *n.* 69. Ac multo magis, si nex per factionẽ aliis personis intentata fuerit. Denique tria hęc in cõsiderationẽ hic Arcadio venerũt, atque adeò Interpretibus venire debent, Factionũ, & quidem frequentissimarum tum odium: Nex per factiones oblata: & Personarum illarum quas dixi respectus. De singulis his videndum est: Ac primò de *Factionibus* ipsis.

Factio, est *societas occulta, seu arcana, in exitiũ aliquod conflata, occasionẽ erũpendi in tẽpore exspectãs.* Quod vel ex hâc l. satis cõficitur. *Societatẽ* dixi ideò hac l. factio *& societas* ἀλλήλως cõjũguntur: quomodo & Suetonius in *Augusto* dixit, *plurimæ factiones titulo collegij noui ad nullius nõ facinoris societatem coibant:* ideò rursum *factionis sacramentum* hâc eadem l. dicitur. Dixi rursum, *occultam* seu *arcanam societatem*: hinc adeo fine Legis *arcana consilia* factioni tribuuntur. His de causis *Factionis* nomen de Latronum societate vsurpatur *l.* 11. §. *delinquitur. ff. de pœnis:* & apud Apuleium non semel *lib.* 2. 7. 9. & factio cruenta, seditioni præruptæ conjungitur *l.* 9. §. 9. *in fine de iniust.*

rupto, irrito: & duces factionum & seditionum concitatores junguntur *l.6.ff. de appellat.* Item factio Palmyrena *l.4. C. de ingenuis manumissis.* Paulò latius Festus *Factionis nomine seditionem & arma vocari*, ait. Laxius, inquam, *seditio* enim propriè est, cùm ea jam erupit, cum jam sævit: quæ & citra factionem præcedaneam, subito scil. & violento motu velut incendium repentè conflagrat, statimque ad arma & manus tenditur: factio verò, ex certa animi destinatione certo & præmeditato arcanoque consilio concinnatur: vnde factio non tantum *iniri*, verùm & *præparari, concinnari* dicitur. sed & *cogitationis* verbum hîc in re proprium, hac l. vt & alias in Majestatis crimine *cogitatio* apud Curtium *lib.6 extremo*, Suetonium *Cæsare* & Tertullianum *Apolog. c.35. in fi.* Sanè vt factiones istæ ad alia patranda, ita in Majestatis crimine fermè initæ. Hinc illud Pauli 5. *sent. tit.29. In reum Majestatis inquiri prius convenit, quibus opibus*, QVA FACTIONE, *Quibus hoc authoribus fecerit:* Nempe atrocissima atque immanissima crimina & facinora rarò suscipiuntur, nisi ab iis, qui per factiones patrato scelere euasuros sese ante cogitarunt: siue dum multitudine sese tutos fore putant, vt fermè *Quicquid multis peccatur, inultum est*: Et multos *Defendit numerus junctæque vmbone phalanges*: siue quia auctor hâc ratione in incerto esse solet. Hinc adeò *factionum* nomen aliquando de conspirationibus & conjurationibus in Principem, apud Capitolinum *Commodo & Pertinace:* Vopiscum, *Aureliano:* viceuersa, Factio omnis conspiratio inter quoscunque. Hinc & scelerata factio cum Barbaris ad deprædandi facultatem inita dicitur *dict. l.1. C. Theod. de re militari*: Sed & *Factionis* olim nomen de disciplina Christianâ à Gentilibus vsurpatum, teste Minutio Felice *in Octauio* & Tertulliano *Apologetic.* vt etiam conjuratio superstitiosa de hæresi dicitur *l.53. Cod. Th. de hæreticis.* Denique in sp. huius l. *factio* prædicatur de eâ, quæ inibatur in necem proximorum principi:

Pari-

Pariter vt ſeditione nonnullos hoc ipſo tempore perijſſe innuit Claudianus *lib.2. in Eutropium.*

Diſſimulant ſocij, Coniuratique recedunt,
Procumbit pariter cum Duce tota cohors.
Non acie victi, non SEDITIONE *coacti,*
Ne pereant, ritu, quò periêre viri.

Cùm igitur Factionibus his & ſeditionibus, à quibus ſummum in Republ. periculum eſt, tùm alijs rationibus, tùm & legibus in tempore occurrendum Politicorum ſchola ſanciat, *lib. 5. polit. cap. 8.* καὶ διὰ τῶν νόμων πειρᾶσθαι δεῖ φυλάττειν, hoc exemplo Arcadius Imperat. varias ſubinde factionum & ſeditionum vias, quas in perniciem publicam tendere putaret, intercludere Legibus ſuis ſategit: Hinc adeò cohibitæ ab eo factiones, quæ religionis ſpecie moueri poterant *lege* 30.31.32.33. (quæ hoc ipſo anno CCCXCVII. data eſt) *& l.34.36. C. Th. de hæreticis l.5.6. de his qui ſuper relig.* (quæ tamen leges Ioannitas, ſeu Iohannis Chryſoſtomi ſectatores reſpiciunt) & *lege decima ſexta Co. Th. de Paganis*, quæ & ipſa ad eundem Eutychianum PP. biennio poſt hanc legem data eſt. II. Cohibitæ item ab Arcadio factiones eæ, quæ leuandorum tenuiorum ſpecie, conflagrabant, abolitis videlicet vicorum patrocinijs, ſeu προστασίαις (in quas eſt quoque Libanij *oratio* περὶ προστασιῶν quam nuper extuli) *l. 3.4.5. C. Theod. de patrocinijs vicorum*, quæ duæ poſtremæ Leges rurſum datæ ſunt ad eundem Eutychianum PP. biennio fermè poſt hanc l. III. Item vetitæ ab Arcadio factiones eæ, quæ humanitatis cuiuſdam obtentu, per Clericos & monachos tùm inibantur, belli videl. cuiuſdam ſpecie, reos imminentibus ſupplicijs eripere volentes *l. 16. C. Theod. de pœnis l. 57. de appellat.* (quæ & ipſæ rurſum Leges datæ ſunt ad eundem Eutychianum PP. anno proximo CCCXCVIII.) vt non pauci tùm Eccleſiaſtici factionum & tumultuum flabella fluere, ὑπερβαλλόντως (quod faten-

dum) in Principes & Magistratus παρρησίᾳ, καὶ πέρα τῆς προσηκούσης: quod vtrúmque de Ioanne Chrysostomo scribit Socrates *lib 6.c.5.v.*& Theodoretum *lib.5.c.28.32.*

Ergo & hàc l. factioni cuidam occurrit Arcadius, tendenti videl. in necem, personarum sibi in Republ. administranda, dignitatéve proximarum, ídque proposito Maiestatis metu: qui & alioquin alias de Majestatis crimine Leges tulit: veluti, duobus post hanc l. mensibus, *l. 3.C.Th. ne præter crimen Maiestatis.*

Ex illis interim tot Arcadij Legibus, quibus seditionibus, tumultibus & factionibus occursum iuit, ad Eutychianum PP. datis, colligi obiter satis possit, *Eutychianum* hunc paci & concordiæ publicæ sanciendæ cumprimis hoc tempore invigilasse; atque adeò eas Leges (quod de hac nostra iam probauimus *c. 3.*) proculdubio ad suggestionem & Relationem eius plerásque sancitas.

Et hactenus de primo & secundò requisito in specie huius L. vt pœnis ea comprehensis locus esse possit, puta de Nece intentata, & quidem per factionem. Priusquam de tertio ago, puta personis quibus per factionem tùm nex intentabatur, de factionum istarum circumstantijs, modóque videndum est: quæ & ipsæ nos ad verum huius L. intellectum, & Historicarum causarum cognitionem paulatim & per gradus quosdam subuehent.

CAP. IX.

De PERSONIS principalibus & Administris factionum in sp. huius l.

Initium Legis esse, de DVCIBVS *factionum: Duóque Ducum ibi genera indicari:* Inire *factionem*

ctionem cum aliquibus, quis propriè dica r. Sacramenta factionis suscipere datéque *qui uocantur. Administri Factionum tres hac l. designantur.* 1. Satellites: *quinam hi: Satellites hoc primum auo in orbe Romano. Cur mitior pœna Satellitibus imposita in specie* Legis 19. C. Th. de pœnis. 2. Conscij, *pro participibus sceleris*. 3. Ministri *quis*

PERSONAS factionū istarum partem constituentes, Arcadius Imp. hâc cōstitutione duorum generum facit, puta Principales & Administras. *Quisquis*, inquit, *cū militib. vel priuatis, Carbaris etiā, scelestā inierit factionē, aut factionis ipsius sacramēta susceperit vel dederit.* Et sub finem Legis: *Id quod de prædictis, eorum filijs, canimus, etiā de Satellitib. conscijs ac ministris, filijsq; eorum simili seueritate cēsemus.* Prior sc. ex his duabus sentētijs est de Personis factionū Principalibus, posterior verò de Administris. Nempe in Factionib. ita fermè euenit, vt alij Principes Ducésq; sese Factionibus præbeant, siue quia audaciâ maximè prōpti siue quia potiores & potentiores: Alij verò, sese satellites tantùm, vel cōscios, vel etiam ministros prębeant: denique factionum Administri. De prioribus prius: Prima scilicet sententia est de Ducibus seu Principibus factionum: Ita quidem vt duo rursum eorum genera inibi constituantur. Prius est, eorum qui ipsi scelestam factionem ineunt: id est Auctores factionis, ijdémque Duces: qui plebem ipsi commouent: Alij verò non Auctores, verùm qui initæ iam factioni Duces accedunt: Initium, inquam, huius l. accipi oportet de Auctore eodémque Duce Factionis. *Quisquis*, inquit, *cum militibus scelestam* I-

IT *factionem*, *inire* nempe propriè hic factionem aliquib. dicuntur, instinctores, turbones, qui factionem suscitant, aliósque ad factionem impellunt, flabella vera factionum, [illegible] : verique Æoli, qui (vt ille ait) nocturnis forte vel clandestinis colloquijs, flexove in vesperam die, dilapsis melioribus, deterrimum quémque congregantes inserunt querelas, & graues de potentioribus sermones, quæque alia turbamenta vulgi, sicque alios impellunt: denique penes quos causa atque origo omnis furoris est; reliquis contagione tantùm fermè insanientibus. Alij verò initæ iam factioni inter aliquos, Duces sese præbent: Quomodò fermè noua cupientibus Dux & auctor quæritur, quod Tacitus XVI. *annali* dicebat. De his verò accipienda sunt hæc huius L. verba, *aut factionis ipsius sacramenta susceperit vel dederit* (vbi obiter *vel* pro & vulgato huius æui significatu, accipiendum est.) Nempe his verbis describit Arcadius eum qui factioni iam initæ Dux adsciscitur: vbi sanè Ducem huiusmodi sacramentum, vt ab alijs suscipere ita & vicissim ipsum dare, & sic vltrò citróque sese in scelus obstringere sacramento oportet: Quare error est viri docti, qui hæc verba, *aut factionis ipsius susceperit sacramenta vel dederit*, interpretationem putabat proximè positorum verborum, *quisquis scelestam inierit factionem*, quasi id indicetur, tam esse in culpa & tam dici factionem scelestam inesse, qui alio authore coniurauit, quàm qui author coniurationis fuit: Imò verò *diversæ* Ducum species his duabus sententijs indicantur: Ducum inquam: nam hoc initium eò pertinet, non ad alios factionis participes: de quibus demum erit altera illa sententia sub finem Legis.

Ergò in Duces Auctorésque factionum seueritatem primò hac l. intendit Arcadius, vt cæteroquin iri primùm adsolet in nefarios factionum & seditionum authores, Ducésque *l. 16. ff. de appellationibus*. Imò & sæpe in

cos

eos solos, quorum ideò supplicio crimen expiatur: quam in rem vide vel Ammianum *lib.* 21. & plenius Liuius; aliique, id genus exemplorum. Nam quia nihil ausura fermè plebs creditur, principibus amoris, ideò prima semper Imperantibus cura est, vti factionum principibus occurrant, nouaque cupientibus Dux & auctor auferatur. Quod certè facit *hac l.* Arcadius. De *Sacramentis* alioquin in factionibus & coniurationibus res nota, nempe peculiari quadam & quidem iurisiurandi religione adhibita conjurationes & factiones iniri solitas, de quo affatim interpretes Sallustii, Tertulliani. Et hæc de Ducibus Factionum, de quibus initio Legis.

Sequuntur Factionum *Administri*: de quibus fine Legis: Quorum etiam tria genera ponuntur, *Satellites, Conscij, Ministri.* Qui quomodo inter se distinguendi sint, videndum est: ac primò de Satellitibus.

Vt *Satellites* factionum, in Personarum quæ proximæ principi, initarum capita, hac l. memorantur, ita & satellites conjurationum in Principes ipsos concinnatarum per ipsos annos varij memorantur. Et quidem sex Honorij constitutionibus, puta Gildonis satellites *l. 19. C. Th. de bonis proscriptorum: l. 19. eod. C. de pœnis. l. 7. eod. Cod. de metatis* (meminit & Augustinus *lib. 3. contra Cresconium Grammat. cap.* 11. vbi de Optato; *Quæ tamen*, inquit, *ita commisit, vt inter Gildonis satellites præcipuus teneretur, haberetur, moreretur*) Stiliconis item satellites *l. 20. 22. Cod. Th. de bonis proscript.* Heracliani *l. 21. eod. C. de pœnis.* Quibus fermè locis omnibus, pariter vt hac l. satellites pari seueritate, cum conjuratorum Ducibus & auctoribus habentur: Itē, vt satellites dictis Legibus fermè Tyrannis ipsis junguntur, ita primo loco hic post Duces pariter ponuntur ante conscios & ministros. Erant scil. *Satellites* hi, post Ducem factiones primores, qui sub se alios habuere, patrando sceleri ministros, de quibus posteà. Sic sanè & apud Curtium *lib. 6. Huic*, inquit, *decem satellites tra-*

duntur; quorum singulos deni armigeri sequebantur: ij ad alios coniuratos comprehendendos distributi sunt.

Satellitum verò huius generis non alia aut antiquior mentio in Rebus Romanis occurrit, quam ab hisce fermè temporibus. Erant hi Barbari, de valentioribus & procerioribus, ὑψηλοί (quorum plenus hâc tempestate orbis erat, de quo *capite proximo*) de quibus omninò accipio, quod Synesius scribit *de regno p.*18.23.24. Sic quoque Claudianus *lib.*2.*aduers. Rufinum*, milites, cum Rufinum interficerent, loquentes inducit.

---patiarne audire Satelles?
Qui Leges aliis libertatemque reduxi.

Clientum voce non semel eos idem designat *lib.*2.*in Rufinum.*

Stipatus sociis, circumque armata Clientum.
Agmina priuatis ibant famulantia signis.

Et rursum

Et coniuratos hortatur voce clientes.

Sed & Rutilius Claudius Numatianus, *Itinerario suo* (quod is xx. post hanc l. annis scripsit) de satellitibus Stiliconis sic canit.

Ipsa Satellitibus pellitis Roma parebat,
Et captiua prius, quàm caperetur, erat.

Et hæc de Satellitibus, quibus hæc l. eadem pœna quæ Ducibus Factionum injungitur. Et tamen, vt Enantiophano cuidam occurram, Lege 19. *C. Th. de pœnis*, Satellites Gildonis custodiæ tantum mancipari, proscriptionéque damnati jubentur. Cuius rei causa hęc est, quod jam decennium eo legis tempore, à Gildonis morte, elapsum fuerat, cuius satellites quidam tamdiu quæsiti nunc primùm eruti, haud alia pœna post tantum temporis puniendi visi sunt. Vt proinde minus placeant viri coeteroquin do-

quin docti aliter hæc conciliare conantis suffugia, inanesque conjecturæ de hoc facto.

ii. *Conscij* factionum hâc lege post satellites, ante ministros, & sic medij inter vtrosque, sunt, qui neque Duces factionum, neque satellites, neque Ministri sunt, verùm socii, participes τῆς ἐπιβουλῆς μετασχόντες, fautores: etsi nullum ministerium manu factove præbentes, factionis tamen exitú speculantes: & factionem vel opibus sustentantes, vel juuátes consiliis; participes sceleris meditati. Quo ipso sensu præter *l.1.§.27.ff.de quæstionibus*, Curt. *lib.* 8. apud Tertullianum *Apologet.c.2.* conscij accipiuntur: *In reos Majestatis & publicos hostes omnis homo miles est: ad socios Conscios inquisitio vsque extenditur*: pro quo, ad Nationes *lib.1.c.2.* habetur, *consocios: Quid quod eradicandi generis diffundenda erat inquisitio, porrigenda quæstio in socios, consocios?* Quæ *consociorum* alioquin vox vsurpatur quoque *l.3. C.de conuen.fisci debitor.* Ita & Iulius Firmicus *li.7. Mathes. c.7. faciet fures aut latronum conscios & receptatores.* Nempe hoc factionis ingenium est, vt non omnes factionem exequantur, imò pauci periculum sæpè sumant, plures verò factioni fauentes, exitú speculentur: Qui cōscij alioquin vt hic, ita & in aliis Criminibus generali *sociorum* appellatione veniunt: de quib v. legem *Diuus Hadrianus 6.§.1.ff.de custod.& exhib.reorū.* Apuleiū *lib.3.* Paulum *5.sent.4.14.* Non est igitur hic locus seu hæc *consciorū* vox *hâc l.* accipienda de his qui nudam factionis notitiá habent, citra participatæ factionis crimen (de quo aliæ sunt leges) Certè, in proprio perduellionis crimine, capitali & hunc conscium pœnâ puniri frequentior schola rectè sciscit: de quo non est hic dicendi locus.

Ministri tandem factionum hâc l. sunt, qui factioni accedunt, eam executuri, occasione captatâ: ministri & executores sceleris: quomodò & *seditionis ministri*, itemque *rerum atrocium ministri* dicuntur apud Tacitum *Annalibus*,

Ergò & hos, conscios inquam & ministros, ex æquo pœnis hâc l. comprehensis subjici voluit Arcadius pariter vt Duces eorumque Satellites. Quâ parte tamen non a omnibus Principibus vel Legum-latoribus eadem mens semper fuit; certè fuit quamplurimis. Alioquin, cæteros, quos reos sceleris societas non facit; veluti propinquos tãtum, notos, familiares. dicm Arcadius à calumniâ submouit, in alia specie, duabus constitutionibus suis, quarum prior emissa est ad Cæsarium PP. Eutychiani, cui hæc lex inscribitur, decessorem, *l.15. C.Th. seu l.9. C.Inst. de bonis proscrip.* posterior verò ad eundem Eutychianum biennio post hanc l. *l. sancimus vtroque, Cod. de pœnis.* Quæ proinde huic optimè conuenit: Etiam eâ huiusce l. parte, quâ alioquin pœna in filios filiasque propagatur: *Propinquorum* enim appellatione in specie illius Legis filios neutiquam exaudiendos, ad *eam l.* prolixius ostendam, inter alia, argumento causæ Historicæ illius Legis, *quam ibi ad hanc diem incognitam efferemus.*

CAP. X.

De tribus PERSONARVM generibus, INTER QVAS Factiones hæ initæ.

Cum Militibus, priuatis, Barbaris etiam, initæ hæ factiones. 1 Priuati, *triplici significatu. In hac l.* priuati, *id est, non militantes, militibus opponuntur.* 2. Milites *per plerasque Orientis vrbes, & vel præcipuas, hoc æuo constituti fuêre, etiam Cõstantinopoli.* 3. Barbari *hac l. qui? Nõ qui ex-*

qui exciti in id ex sedibus suis, verùm qui in Orbe Romano tum consistebant, quorum ibi magna validaq. manus erat: inde à Valente & Theodosio M. Milites & Barbari factionib. opportuni. Factiones hæ magnæ molis, & cur?

TRIA hominum genera memorat hâc l. Arcadius, VNDE factiosi conjuratique prodibant, seu cum quibus, & *inter quos* Factiones hæ inibantur: Puta milites & priuati, & vtrique non Romani tantùm sed & Barbari. *Quisquis*, inquit, CVM *militibus vel priuatis, Barbaris etiam, scelestam inierit factionem.* De singulis ordine videndum est.

Ergo Militibus *priuati* hic opponuntur, non quomodo priuati aliàs Principibus, quorum sanè respectu omnes quantavis dignitate, præditi, *priuati* dicuntur, *vt l.1. Co. Th. de exp. ludorum: l.3. de metatis; l.5. de operib. publicis, l.54. de cursu publ.* Item, non quomodo priuati, positis in dignitate opponuntur: vt *l.44. C.Th. de cursu publico*: quo sensu etiam nunc accipio Libanium *fine orationis* κατὰ τῶν εἰσιόντων. Verùm priuati *h.l.* sunt non milites, qui alias *pagani* dicuntur ἰδιῶται. Hoc scil. sensu *priuati* hoc æuo quoque passim accipiebantur, pro non militantibus: Vnde frequens eorum oppositio, non *hâc* tantum *l.*, verùm & *l.2. C.Th. de falsâ monetâ: l.vn. de officio Iudicum militar. l.5. de testamentis, l.3. de immun. concessâ: l.1. de terris limitaneis.* Eodemque sensu Lampridius *Alexandro Seuero p.134. Sola quæ de hostibus capta sunt limitaneis Ducibus & militibus donauit, ita vt omnium essent si illorum hæredes militarent, nec vnquam ad* PRIVATOS *pertinerent.* Sic & in Agnetis passione: *coronatur ciuitas tota, fit lætitia militantibus atque priuatis, & vniversis audientibus &c.* v. & Artemidorum ὀνειροκριτ. *lib.2.* sic & apud Græcos ἰδιώτης & στρατιώτης passim

opponuntur, veluti apud Chrysostomum. Item σχῆμα στρατιωτικὸν & ἰδιωτικόν: Ergo priuati & milites opponuntur, quomodo aliàs *pars armata & ciuilis*, & in iure, & apud Sidonium & Vegetium. Scilicet in hæc duo hominum genera ciuitates tùm diuidi solebant, in milites & non milites: τὸ σῶμα τῆς ἡγεμονίας διχῆ διαιρεῖσθαι, κατὰ τὸ ὡπλισμένον καὶ ἄοπλον, ait disertè Synesius *de regno p.26.* Milites nempe hâc tempestate varijs locis per omnes fermè ciuitates sparsi erant: κατὰ τὰς πόλεις τὸ ὁπλιτικὸν ἐνίδρυτο. Quod ex Notitia Imperij omnium luculentissimè discere est. Siquidem, vt in maximis quoque vrbibus orbis Romani milites forent, veluti Antiochiæ in Syria sagittarij, & quidem Scythæ Barbari, quod docet Libanius *orat. 13. ad Theod. magn. p.394.397.414.* Socrates *lib.6.c.6.* Seleuciæ, *d. orat.13.p.410.* Imò & in vrbe Constantinopolitana milites fuêre, teste Zosimo, *lib.5 p.795.* & quidem Præsentales, Principe ibi posito, vt docet exertè Arcadij nostri lex 17. *Codice Theod. de re militari*, quæ data est anno proximo CCCXCVIII. vel ex prouincijs eò missi ad Principem negotij ergò *d.l.17.* Imò & Numerus peculiaris militum ab Arcadio huius l. authore institutus fuit, qui *Arcadiani* dicti, vt scribit Cedrenus *p.269.*

Cæterùm, vt priuati, ita & milites hi non tantùm indigenæ fuêre, verùm etiam in vtròque genere Barbari. *Barbari* inquam, nō qui per factionem ex sedibus suis, seu Barbariâ & hostico exciebantur, Tyrannidis alicuius parandæ causâ, quomodo Glossa hic Barbaros pro *hostibus* accipit, quomodo etiam Interpretes omnes hactenus censent; verùm, qui tùm temporis orbem Romanum implebant. Cuius mali labes originem habuit à Valente Imp. qui Gothis agrum ad se confugientibus, in Thracia atque alibi. attribuit, teste Ammiano, Zösimo, Themistio & Eunapio *in Eclogis Legationum*, Socrate *lib.4.c.34.* eo addito, id initium fuisse calamitatum quæ mox Imperium Romanū afflixêre: τοῦτο ἀρχὴν γέγονε τοῦ δυστυχῆσαι τότε πρὸς ὀλίγον.

ὀλίγον Ῥωμαίων ἀρχῶν. Sed & sub Theodosio M. defuncto Athanarico cunctus exercitus Romano sese Imperio subdidit & cum milite velut vnum corpus effectum est, teste Iornande, v. & Synesium, & Latinum Pacatum, & Eunapium *d. loco*. Itaque & Barbari milites Constantinopoli extitere, teste Zosimo *lib. 5 p. 795*: & alibi ἐπὶ Ῥωμαίοις γένος βάρβαροι στρατεία προσδεχόμενοι: vt in Arcadij rebus ait Socrates *lib. 6, c. 6.* Et in Phrygia nominatim Gothi milites locati fuere, vt constat ex ijs quæ de Tribigildo ibi hoc ipso tempore & anno cum his locato memorant Historici, & Claudianus quoque *lib. 2. in Eutropium.*

---- Ostrogothis colitur mixtisque Gothunnis
Phryx ager. & mox.
---Phrygiæ medijs affigitur oris,
Tandem Targibilum, Getica Dux improbus aula
Hic erat, aggreditur.

Denique hoc illud sæculum est, quo Barbaræ gentes, Scythicæ, aliæque in Orbem Romanum, Orientalem nominatim, immissæ, vel priuatam vitam degebant, vel Romanis passim numeris τοῖς στρατιωτικοῖς ἀριθμοῖς adscriptæ militabant: Quin & Magistratus passim gerebant: priuatásque domos implebant: Quod vt ex varijs scriptoribus Claudiano, Zosimo, Notitiâ Imperij, Historia Ecclesiastica, Legibus etiam nonnullis discere est, ita exertè docet Synesius *orat. de regno p. 24.* ad hunc ipsum Arcadium scribens, vbi addit, & tum seditiones στάσεις iam aliquas inde exortas, imò inde tandem excidium ipse Imperio ominatur: quod superiori Socratis testimonio optimè conuenit, de quo dicam infra pleniùs *c.* 18. vbi de occasionibus & causis harum factionum, inter quas fuit & Barbarorum istorum promotio ad Dignitates Illustres, Senatorias, Palatinas, Prouinciales, atque ad militiam. Nempe, quod Politici rectè obseruant, πᾶν ἀλλόφυλον καὶ στασιάσιμον.

Eò igitur pertinet, quod de Barbaris hâc l. adjicitur,

in factionem coëuntibus; nempe, ad Barbaros siue priuatam siue militarem vitam in Oriente agentes: non verò ad Barbaros ex Barbaria, ad priuatas factiones, de quibus hâc l. agitur, excitos. Quo alioquin more exciti quoque Barbari hac ipsa tempestate ad factiones aduersus ipsummet Principem initas: veluti, ante biennium, Gothi à Rufino exciti fuerant, quem ideo *coniuratum Getarum* vocauit Claudianus, vt & Hunni: de quo v. eundem Claudianum *in Rufinum.* Item à Stilicone postea, qui omnem (vt ait *lex* 22. *C. Th. de bonis proscriptorum*) inuitauit Barbariem.

Tandem ergo Barbari hîc sunt Barbari in Romania siue priuatam siue militarem vitam agentes: Vnde illa, *cum militibus, vel priuatis, Barbaris etiam*, quod à Triboniano leuiter immutatum in *vel Barbaris:* vnde sententia ibi paulò incertior reddita: neque enim Barbari priuatis aut militibus hîc opponuntur, imò supponuntur, indicatúrque, milites & Priuatos in Orbe Romano alios indigenas ἐγχωρίους Barbaros alios fuisse.

His ita distinctis, iam facilè cognitu est, cur factio hac l. inita dicatur *cum Militibus, Barbaris etiam:* Quia scilicet in eorum manu tùm Imperium erat, atque ad factiones opportuni maximè forent. Sanè & aliàs passim cum militibus factiones initæ: Sic (vt alia infinita testimonia omittam) Capitolinus *in Gordiano. p.* 164. *posse fieri, vt factione quandóque militum Gordiano redderetur imperium:* quanquam scio esse virum Doctum, qui locum illum aliter legi velit.

Hoc cumprimis æuo militum & Barbarorum adiumento tumultus & factiones in Principem alióſque concitatæ: veluti à Tribigildo in Phrygia & Gaina, paulò post hanc l, de quo Claudianus *lib.* 2. *in Eutropium.* Socrates *l.* 6. *c.* 6. Zosimus *l.* 5. Synesius *de regno.* Ita quoque mentio fit in Synodo ad Quercum illegitimâ, quæ aduersus Io. Chrysostom. habita fuit, sexennio post hanc l. A.D. CDII.

CDII. τῆς στάσεως τῶν στρατιωτῶν adverſus Iohannem Comitem, quam Chryſoſtomus prodiderit.

Ex his interim quæ hoc capite & ſuperiore dicta ſunt, apparet ſatis, magno admodum molimine haſce factiones initas: vtpote cùm inirentur cum militibus, priuatis, Barbaris etiam, hominibus factioſis: item, cùm factionibus his Duces ſui eſſent, ſatellites, conſcij, miniſtri: Neque mirum, cùm his factionibus magna capita βασιλεῖ παρεδρεύοντες præcipui ſcilicet charitate & fortunâ apud Principem, peterentur, de quo deinceps *cap. prox.*

CAP. XI.

De Obiecto factionum, ſeu de Personis *aduerſus quas* factiones illæ initæ, quibus Arcadius occurſum hâc l. voluit.

Sacroſanctæ quædam perſonæ vt alibi, ita & in Republ. Romanâ fuêre: veluti Tribuni *Plebis, & Magiſtratus Pop. Ro. &c. Hâc l. tres.* I. Illuſtres Conſiſtoriani: *quinam illi:* Inter *eos, Quæſtor & Præpoſitus S. cubiculi, Comites Sacrarum Largitionum & rerum priuatarũ, aliique Comites* Conſiſtoriani *longè diuerſi ab his.* II. Senatores *& Senatus Cõſtantinop. magnâ dignatione apud Arcadium: potiſſima per eũm tranſacta. De Senatoribus per prouincias quoque conſtitutis, hæc lex accipienda.* III. Qui-

libet Principi militãtes, *quinam hac l. Quatuor, interpretationes refutantur: Palatinis dignitatibus fungentes primum intelligi; in quibus erant Primicerius Notariorum & similes. Senatores & Palatini juncti. Item Iudices per prouincias, militares, ciuiles.*

PERSONÆ tandem illæ nunc ſub manum veniãt, in quarũ necem factionibus initis Arcadius hâc l. occurrit: quarumque adeò vitã & ſalutem à factionib' in tuto locatã iuit: Majeſtatis crimine factionariis, ſeu factioſis potius, injecto, totque & tàm atrocibus pœnis in eos propoſitis Earum verò tria genera hic proponuntur. De quibus ſigillatim priuſquam ago, illud premoneri operæ eſt, in omnibus Rebuspublicis, in Romanâ certè, nonnullas perſonas ſacroſanctas & pro inuiolabilibus habitas, ἀσύλως, maieſtatemque eorum ſingulari *Tuitione* λόγῳ ἀσυλίας vallatam. Nil jam dico *de Legatis*, qui ſacroſancti, communi Gentium jure habentur. Nil dico etiam de eo, quod Arnob. *lib.* 4. *circa fin.* ſcribebat, *Magiſtratum in ordinem redigere, ſenatorem conuitio proſequi, pœnis periculoſiſſimum eſſe decretum*; id eò quippe tantum ſpectat, quod Iuriſconſult. filij ſciſcunt, & poſt eos Saluianus Maſſilieñſis *lib* 6. atrocem injuriam ex dignitate eius cui ea illata eſt æſtimari. Quanquam & fictitia lex apud Qgintilianum occurrit *lib.* 5. *c.* 10. *Iniuriam feciſti, ſed quia Magiſtratui, maieſtatis actio eſt.* Sed & Suecica Lege mortis pœna imponitur, falsò præcipuos Regis conſiliarios criminanti. Hæc inquam nunc omitto, vt viciniora adhuc huic legi adnotem. Tribunos igitur plebis in hoc omninò cenſu pono, qui pro ſacroſanctis olim habitis, Lege in id lata, de quâ Dionifius *lib.* 6. & Liuius *lib.* 3. Camu-eius quoque teſtis apud Liuium *libro* 4. *Quid tandem eſt*

cur. ne-

cur negent se manibus temperaturos violaturosque denuncient sacrosanctam potestatem. Hinc & Rabitius perduellionis olim accusatus, quod Saturninum Trib. plebis Senatus authoritate obtenta interfecisset. Hinc (quæ magna seueritas fuit) Veturius, teste Plutarcho, morte affectus, quod Tribuno in forum venienti non cessisset. Hinc & Imperatores initio, quò sacrosancti essent, *summi fastigij vocabulum*, vt Tacitus vocat, i. Tribunitiam potestatem sibi adsciuere: teste Dione *in Augusto.* Hæc ita *quidem* de Tribunis plebis olim habita.

Secundò (quod & anteà jam alia occasione monuimus) ita quoque L. Iulia Majestatis constitutum fuerat, vt eâ l. teneretur, cuius operâ consilio dolo malo consilium initum esset, quò quis Magistratus pop. Romani, quive Imperium potestatemve haberet occideretur *l.* 1. § 1. *ff. ad L. Iul. Majestatis.* Hæc inquam duo postrema exempla ad hanc Legem propius faciunt. At enim sub Principibus, nondum personæ Principibus in Republica administranda dignitateve proximæ eo vallo munitæ fuerant, eâque Tuitione defensæ, vt necem eorum per factionem cogitasse, Majestatis, immò Perduellionis quodammodo, crimini deputaretur: Certè non Senatorum: quomodo & Seneca 5. *Controuers.* 10. dicebat: *Non ages mecum Reipublicæ læsæ, si Atheniensem Senatorem occidero, sed cædis.* (Quamvis de nece eorum cogitantibus grauiores proculdubio pœnæ jure imminerent. Quod vel Epagathi exemplo liquere potest, qui Vlpiani Iurisconsulti, quem Alexander Seuerus Impor. consiliarium proque tutore habuerat, cædis causa præcipua fuerat: de quâ Dio *libro extremo.*) Id verò hac l. primùm generali Edicto ab Arcadio cõstituitur, de triplici personarũ genere *Illustribus* puta *Cõsistorianis, Senatoribus, & Quibuslibet sibi militãtibus:* Majestatis seu Purpuræ suæ luce hisce perfusis. Haud aliter atque olim idem Alexander Seuerus Vlpianum sæpè à militũ ira objectu purpuræ suæ defendisse dicitur, vt

omittam alios simili togæ vel paludamenti objecto periculo exemptos.

Harum verò personarum salutem adversus Factiones quâ de causâ Arcadius Imp. adeò ad curam suam reuocauerit, vt sciatur, de ipsis prius, & singulis quidem, ordine nobis videndum est.

Primò igitur in hoc censu ponit Arcadius *Viros illustres qui consiliis & consistorio suo intersunt.* Hi verò erant viri dignitate Illustres, Consiliarij intimi Sanctioris & Arcani consessus Principis, cum quibus de rerum summâ Princeps in consilium ibat, συνεδρεύοντες καὶ βασιλεῖ τῆς ὑπὲρ ἁπάντων βουλῆς κοινωνοῦντες vt Iulianus ait *orat.* 1. *p.* 169. γνώμης κοινωνοῦντες Chrysostom. *Homilia* 2. *in Theodorum lapsum tom.* 6. *p.* 71. Quos & ita describit Theodosius M. *l.* 3. *C. Th. de metatis*, Comites Cōsistorianos, qui participantes Augusti pectoris curas agendo clarebant: Valentinianus Senior ita, *l.* 1. *C. Th. de Quæstor. Magistris officiorum &c.* qui sacrario Principis explorata sedulitate obediebant. Arcadius eosdem hoc ipso anno Illustris dignitatis Palatij nomine indigetat. *l.* 1. *C. Th. ad L. Iul. de ambitu:* οἱ φίλαι τε καὶ φίλοι μεθ' ὧν συνίστησιν βασιλεὺς περὶ τῶν ὅλων ἐβούλευσεν, vt loquitur Synesius *de regno ad ipsum Arcadium p.* 11. Proceres, quos arctis in rebus consulerent, vt Claudianus 2. *in Eutropium p.* 84. Ad eosdem pertinet singularis hæc inscriptio *Legis* 5. *C. Theod. de fide Testium. Pars actorum habitorum apud Iulianum Imp. Augustum in Consistorio, adstante Iouio viro clarissimo Quæstore, Anatolio Magistro officiorum, Felice Comite sacrarum largitionum, &c.* Ex qua lege obiter apparet, hoc æuo Consistorianos in Consistorio stetisse (quod etiam ex Ambrosij *ca.* 27. discere est) cùm aliquando etiā adsedissent teste Acholio Magistro admissionum apud Vopiscum *in Aureliano.* Iidem appellatione *Consistorij principis Comites* seu *Comites Consistoriani* dicuntur *l.* 1. & 4. *Cod. Th. de Palatinis S. L. Consistoriani* absolutè apud Ammianum *lib.* 15. *p.* 44. & 49. Porrò, vt omittam Patricios,

quæ

quę summa apud Principes dignitas erat, vtpote quorum Patres censebantur: iteque Præfectos Prætorio quæ ἀρχὴ δευτέρα μετὰ τὰ σκῆπτρα erat, vt scribit Zosimus *lib.*2. seu ἀπόρφυρος βασιλεία, quomodo eam vocat Eunapius *in Proeræsio p.*150. (qui & ipsi proculdubio, & quidem potissimi, inter Consistorianos fuêre) vt & Magistros militum, In hoc censu erant, Quæstores, Magistri officiorum, *Comites sacrarum largitionum*, *& Comites rerum priuatarum*, vt de hac Illustrium virorum quadriga exertè docet *d.lex* 1. *de Quæstoribus d.l.*1. *&* 4. *de Palatinis S.L. & R.P.* Hinc & de Quæstore Symmachus, ad Ausonium Quæstorem scribens *lib.*1. *ep.*17. *Quæstores*, inquit, *memini, Consilij Regalis particeps*: vide & Cassiodorum 1. *var.*12. *&* 5. *var.*3. 4. *&* 6. *var.*5. *&* 8. *var.* 13. 18. Sic & Procopius *lib.*1. *de bello Persico* Quæstorem πρόεδρον vocat. His addêdus & *Præpositus sacri cubiculi*, cuiusmodi erat hoc tempore Eutropius (cui hác l. accepto ferendam posteà ostendam) teste Claudiano, Zosimo, Scriptoribus Ecclesiasticis. Nam etsi Præpositus sacri cubiculi paulò ante sub Theodosio M. à Comitibus Consistorianis adhuc separaretur: *l.*3. *C.Th. de metatis*, attamen & tùm jam Comitibus Consistorianis proximus erat, vt eadem lex docet: & mox sub Arcadio, huiusce Legis authore, inter Consistorianos habitus fuit. Imò in tantum hæc dignitas augeri meruit, vt Theodosius Iun. Arcadij nostri filius *l.vn. C.Th. de præpositis S. Cubiculi, & l. vlt. de metatis*, eâ prorsus Præfectis vrbis, Præfectis Prætorio & Magistris militum æquarit: & sic quamplurimis qui jam olim Consistoriani Comites erant prætulerit.

Hi igitur illi sunt Illustres Consistoriani, de quibus hâc l. A quibus longè diuersi sunt, neque huius Constitutionis verbis comprehenduntur (quod alioquin vir Doctus propè sibi persuaserat) *Comites Consistoriani*, dignitate inferiores: de quibus est eiusdem Arcadij *lex vn. Co. Th. de Comitibus Consistorianis*: est & *lex vn. qui à præbiti. tyronum l.*15. 18. *de extraord. mun. l. vn. qui conductores rei priu.* Hi

quippe non Illustres erant, verùm proximo tantum gradu Spectabiles *d. l. vn. de Comitibus Consistor.* neque ipsi de rerum summa in Consistorio vel intra Consistorium consulebant verùm sacri tantùm Consistorij arcanis interesse poterant *l. 18. C. Th. de pretoribus*, atque admitti, intra Consistorij Arcana merebantur, & actibus interesse & Principis audire responsa *l. vltim. C. Th. de honor. codicillis.* Quæ in vniuersum prærogatiua fuit Comitum primi Ordinis, teste Cassiodoro 6. *variarum* 2. Et hactenus quidem differentiam inter *Consistorianos* admitto: non illam, qua nonnullis visum quoque, Consistorianos distinguere in Consistorianos *in Consistorio & intra Consistorium.* Et hæc quidem de Illustribus Consistorianis.

Secundo loco post Illustres Consistorianos Arcadius *hâc l. Senatorum* quoque vitam & salutem aduersùs factiones in tuto locatam it: addita quoque ratione, *nam & ipsi pars corporis nostri sunt.* Sic sanè & apud Zosimum *lib. 5. p. 793.* ἡ γερουσία καὶ ἡ περὶ τῶν αὐλῶν coniunguntur. Senatores porro in specie huius l. sunt Senatores, non vrbis Romæ, neque in orbe Occidentali agentes, verùm Vrbis Constantinopolitanæ, & in Imperio Orientali degentes: vti ex eo liquet, quòd hæc lex Arcadium Imperatorem auctorem habet. Nempe, & vrbs Constantinopolitana γερουσίαν, βουλευτήριον μέγα, ἢ συγκλητικὸν habuit, ad exemplum vrbis Romæ: siue ex Constantini M. instituto, quod tradidit Sozomenus *lib. 2. c. 2.* & auctor Chronici Alexandrini: siue Iuliani, vt Zosimus lib. 3. pag. 713. Exinde, Senatus ille magna apud Principes dignatione habitus, eiúsque Senatores. Sanè, quo in honore Arcadius, huius l. auctor, eum habuerit, testes sunt plures eius constitutiones, puta A. D. CCCXCVI. *lex 2. 3. C. Th. de prædijs Senatorum*, ex quibus etiam apparet, Defensores Senatus per ciuitates tùm peculiales fuisse, qui viderent, ne quod Senatoriæ dignitati detrimentum ingereretur: de quo iam

iam dixi *cap.* 4. *sup.* Item fidem facit hoc ipso Anno Dɪ CCCXCVII. *lex* 3. *Cod. Theod. de vsuris* quæ ad eundem Eutychianum PP. data est, quæ ostendit, siue ad Senatorij ordinis dignitatem tuendam, siue ne Senatoriæ dignitatis obtentu tenuiores opprimerentur, tùm prohibitum fuisse Senatoribus fœnus exercere, de quo ipso alioquin est quoque insignis Ioannis Chrysostomi locus, *homilia in Mathæum* 56 *sub finem Sauil. tom.* 2. *p.* 362. etsi postea sub dimidia centesimæ id idem Arcadius permiserit *l.* 1. 4. *eod. tit.* vbi & *florentissimum cœtum* vocat.

Ergo & Senatorum & Senatus magna sub Arcadio dignatio atque auctoritas fuit: Adeò quidem, vt præcipua rerum prisco more tùm à Senatu constituerentur, potissimáque per Senatum fierent, tanquam vetere Republ. Quod inter Imperij simulacra ponerent Politicorum filij. Nam & is *hostes publicos* renunciabat: Sic enim Stilico ab Arcadio & Senatu Constantinopolitano, hostis publicus declaratus fuit, teste Zosimo *libro* 5. *pagina* 788. Quomodo etiam in Occidente Gildo à Senatu vrbis Romæ hostis publicus renunciatus fuit, auctore Symmacho *libro* 4. *capite* 4. Imò & belli indicendi penes Senatum Constantinopolitanum ius tùm fuisse sub eodem Arcadio idem Zosimus testatur *libro* 5. *pagina* 796. Anno Domini C.D. pariter, vt penes Romanum erat, more per Stiliconem ibi reducto: quod Claudianus scribit *panegyrico* 1. *de laudibus Stiliconis p.* 182. *b.* & *lib.* 3. *p.* 199. *b.* 200. *a.* Et *in quartum Honorij consulatum. p.* 143. *b. v.* & Symmachum *d. loca.* Sed & alia quoque apud Claudianum *lib.* 2. *in Eutrop.* occurrunt, de Senatus Byzantini Maiestate, dignitate *p.* 78. *a.* 80. 81 Hinc & videre est, in maximis Reip. negotijs iúgi τὴν βασιλέα καὶ τὴν γερουσίαν apud Zosim. *lib.* 5. *p.* 796, 799. & in reb. Iohã. Chrisost: vide saltẽ Georg. Alexãd. *in vita Chryso. n.* 21. Ergo magna vtriúsq. Senatus authoritas tùm fuit, & Constantinopolit. & Romani. Inanis non est Alexiæ Comnenæ obseruatio, scribentis, translatâ

H

Imperij sede Byzantium, simul omnem Senatus prærogatiuam veteri Romæ ereptam: vtrique enim quod ostendimus, Senatui sua stetit authoritas, vt Romano, ita & Constantinopolitano.

Porrò interiecta *Senatorum* hìc mentio, seu medio loco posita inter Illustres Consistorianos, aliosque Principi militantes (de quibus mox) vt & Ratio illa, quam modò dixi, videri possint indicare, Senatores, quorum vita per factiones hoc æuo appetebatur, fuisse eos qui reuerâ in sacratissimâ vrbe Senatuque Constantinopolitano constituti de summa rerum decernebant. Et nihilominus tamen, eos quoque intelligi Senatores oportet, qui per prouincias à curis aliquamdiu vacui larem fouebãt. (de quo alioquin Senatorum discrimine vide Honorij *l.5.C.Th.de Senatoribus & glebali.coll.* Cuius sententiæ, præter generalitatem textus, hæc argumenta ipse habeo. Primò scilicet & hic inter alios huius æui næuos fuit, quòd indignis passim Senatoria dignitas conferretur, & passim ditus aliis, quod hoc ipso anno docet eiusdem Arcadij constitutio *l.8.C.Th. de Senatoribus & glebalo collat.* vnde indignatio, factionum illarum mater. Secundò, quod Senatorum quoque qui per prouincias larem fouebant, mentio fiat *in eâ ipsâ l.* quam huic coassandam ostendi *cap.4.* in l. inquam *vlt.C.Th.de præd.Senatorum.* Tandem & horum quoque flagitia, non minus quam eorum, qui in vrbe Constantinopol. degebant, factionibus occasionem præbere potuerint: qui & cæteroquin prouinciales variis rationibus per prouincias vexabant: de quo videnda est vel *l.1.C. vbi Senatores,* seu *lex 1.Cod.Th.de accusationibus.* Et hæc quoque de Senatoribus.

Postremo loco sequuntur, *Quilibet Principi militantes:* *Cuiuslibet*, inquit, *postremo qui nobis militat.* Quod sanè vel maximè obscurum hactenus est. Certè crassus ille Græcorum error est, qui id de milite acceperunt, ὁ συγκλητικὸς, inquiunt, ἢ στρατιώτην τινὰ φονεύσῃ quasi Arcadius grega-

gregarium militem sacrosanctum fecerit. Quod absurdum est. Alij, velut Accursius, eumque secuti, id accipiunt de militantibus circa latus Principis. Alij tertiò loco id intelligunt de custodibus corporis Principis, & de cohorte prætoriâ, quæ propriè Cæsari militare dicatur, quique præcipuâ semper charitate fuerint Imperatoribus Romanis, vtpote quibus corporis sui custodiam committerent σωματοφύλακες. Intelligunt scilicet illi (vt hoc eis de meo largiar) Domesticos & Protectores (nam ita hoc æuo vocabantur) de quibus est *tit.C.Th.* Quorum etiam multa mentio occurrit apud Ammianum & Symmachum: è quorum numero fuit & Castellus ille, de quo Socrates *lib.3.cap.21.* qui ὃς ἐν τοῖς οἰκείοις τῶ βασιλέως στρατευόμενος dicitur.i. (quomodo versum oportuit) *inter domesticos Imperatoris militans*, non verò, *inter necessarios*, non etiam generaliter nimis, *inter satellites*. Sanè (vt & hoc alterum sententiæ hujus patronis largiar) domestici hi & protectores dicuntur familiarius Principi militare *l.8.C.Th.de domest.& protect.* intra palatium militare *l.42.C.Th.de hæreticis*: principis obsequiis inhærere *l.5.d.tit. de domesticis*, armatam militiam subeuntes non solum defendendi corporis sui, verùm etiam protegendi lateris Principis solicitudinem pati *l.9.d.tit.* Quâ de causa Arcadius ipse *deuotissimos* vocat *l.6.d.tit.* Verùm hæ sententiæ omnes inanes sunt, quas vna plaga postea conficiemus.

Quid igitur? Hisce verbis, *cujuslibet postremò, qui nobis militat*, intelligendi sunt, Primum, Palatinis dignitatibus fungentes, Principisque jussis in Palatio ἐν βασιλείοις obsecundantes: vt erat inter alios Comes domesticorum (de quibus *domesticis* paulò ante dixi) Castrensis sacri Palatij. Primicerius item Notariorum. Nam cum Notarij, ὑπογραφεῖς βασιλικοὶ, vt eos vocant Libanius, Zosimus, Socrates, aliique, officio fungerentur inter Consistorij secreta, *l.7.C.Th.de priuil. eorum qui in sacro Palatio*, mili-

tiaque eorum Nobilis esset *l. vlt. C. Th. de Primicerio & Notariis* sanè horum Primicerius ἄρχων πρωτοςάτης τῶν βασιλικῶν ὑπογραφέων, vt eum idem Socrates & Zosimus vocant, peculiarius Principi militare dicebatur, in Consistorio *l. 2. de primicerio & Notariis*, sub cuius dispositione erat omnis notitia omnium dignitatum tam militarium, quàm ciuilium, scholarum item & Numerorũ vt Notitia Imperij testatur. Quem etiam ita graphicè describit Claudianus in *Epithalamio Palladij*, ipse Tribunus & Notarius.

---paulatim vectus ad altum
Princeps MILITIÆ, *quâ non Illustrior extat*
Altera, cunctorum tabulas assignat honorum
Regnorum tractat numeros, cunctosque recenset.
Sparsas Imperij vires constringit in vnum
Depositum (laterculum intelligit) *quæ Sarmaticis custodia ripis,*
Vel Scotum legio, quantum cinxere cohortes
Oceanum, quantum pacatur milite Rhenus.

In hoc item censu fuêre Magistri scriniorum, Comites & Tribuni scholarum, Tribunus seu Comes sacri stabuli, Cura Palatij, & similes, περὶ τὴν αὐλὴν. seu intra Palatium militantes cum aliquâ dignitate. Hi scilicet propriè Principi militare dicatur. In tantum vt & idem Arcadius *sibi militare* dixerit, anno proximo *l. 5. C. Th. de mediatis*, etiam Illustres viros. Ergò de Palatinis primùm dignitatibus hæc verba Arcadij intelligenda veniũt. Hinc adeò cum Senatorib. eos proximè conjũxit, subjecitque: pariter vt apud Zosimũ *lib. 5. p. 793.* conjunguntur, ἡ γερουσία καὶ οἱ περὶ τὴν αὐλὴν (quos περὶ τὴν αὐλὴν rursum memorat idem *pag. 802.*) Et sic ex hac quoque coniunctione seu connexitate apparet, de Palatinis inter alios accipiendũ esse, quod de *sibi militantibus* ait Arcadius. Quo quidem ipso conjunctionis seu connexitatis argumento refutantur vulgatæ tres illę horum verborum Interpretationes, quibus vel milites gregarij, vel militantes vulgari militantes

tantes vulgari militiâ circa latus principis, vel denique domeſtici & protectores accipiuntur. Quo.n. queſo vinculo paritatis illi cum Illuſtribus Cōſiſtorianis cum Senatorib. cohærerēt? Sanè nō niſi abſurdè, cum hæc toto cœlo diuerſa ſint, neq; vllâ ratione in vnú coire poſſint.

Ergò tres illas interpretationes tribus já argumētis illis cōfecimus: nēpè, propria verborū illorū, *cuiuſcunq; postremo qui nobis militat*, interpretatione. Itē quod cōjunctio & cōnexitas Illuſtriū Conſiſtorianorū & Senatorū eas reſpuat: quodq; nullo ſatis rationis vinculo, hi cum illis coïre poſſint. Addamus & duo inſuper alia argumēta. Refragatur ſcil. interpretationibus illis tāta pœnarum criminiſque atrocitas, quâ nex intentata per factionē in ſp. huius l. vindicatur: cui quis credere poſſit, locum eſſe voluiſſe Arcadium, nece cogitatâ in proletaria tātū hæc capita? Imò addamus quinto loco, ipſum quoque Factionis genus, vt hâc l. deſcribitur, atque eius Circūſtantias eas Interpretationes reſpuere: Magna quippe modò capita hoc factionis genere appetita, apparet ſatis ex eo factionis apparatu: magno vtique, vtpote quę inita dicatur cum militibus vel priuatis, Barbaris etiam: item ſacramentis fœderata & per arcana conſilia: Denique cui acceſſerint Duces, ſatellites, conſcij, miniſtri: Quæ quidem omnia vt magnum apparatum indicant, ita Magna nonniſi capita periculosè iis appetita demonſtrant.

Ergò Palatinæ primùm dignitates, his verbis, *cujuſlibet postremò qui nobis militat*, exaudiendæ ſunt, Neque verò Palatinæ tantum dignitates, verùm etiam Prouinciales adminiſtrationes, ſiue ciuiles ſiue militares, ἡγεμόνες διὰ βασιλέως πεμπόμενοι, *Rectores ab Imperatore miſſi* Nempe enim Principi militare dicuntur *h. leg. & dict. leg. 5. Th. de metatis*, omnes οἱ ἐν τέλει, ἔμπρακτοι, στρατευόμενοι, omnes qui cingulo donati, ζωστοὶ, qui loco Principis Rempubl. adminiſtrant cincti ſeu cinctuti omnes: opponunturque Honorariis & Codicillariis dignitatibus.

2. Idque etiam congruit Legi Iuliæ, qua is maiestatis olim tenebatur, cuius dolo-malo consilium initum esset, quò quis Magistratus P. R. quive Imperium potestatémve habebat occideretur, *l.1.§.ad L.Iul. Maiest.* Sed & tertio quartóque loco id luculentiùs adhuc apparebit, tum è factionum harum Prætextu, seu occasionibus, de quibus *cap.* 13. tum è Rationibus huiusce constitutionis, de quibus *cap.*14. quæ omnes siue rationes, non minus Iudicibus prouincialibus congruunt, quàm alijs. Tandem, quis credat, in vno Senatore Maiestatis & quasi perduellionis crimen admissum, ac non etiam in summo Magistratu, cui prouinciæ totius fortè cura demandata erat? quíque maius Imperium in ea prouincia habebat omnibus post Principem, quod de Proconsulibus & Præsidibus dicitur *l.8.ff.de off. Proconsulis:* & *l.4.ff.de off. Præsidis.*

CAP. XII.

OCCASIONES & CAVSÆ huius legis Historicæ, hactenus proditæ, expenduntur.

Occasionem huic Legi non præbuisse Coniurationem seu factionem Rufini, aut Gildonis, vel etiam Gainæ: non Bargij, non Eutropij.

POSTEAQVAM semel ostensum est *cap.* 3. hanc l. Arcadio tribuendam esse, & sic ad Imperium Orientale referendam: Posteaquam etiam eius æram expendimus, Annum videlicet Domini CCCXCVII. varios deinceps Interpretum circa hanc l. errores aperuimus: Ac primò quidem *cap.*5.& 6. euicimus, non agi vlla Con-

stitutionis

ſtitutionis huius parte, de proprio Perduellionis crimine, quo Princeps ipſe appeteretur, verùm de Fictitio, πλαστικῷ, puta de factione inita in necem conſtitutorum in Dignitatibus. Item *cap.* 8. docuimus, in ſp.huius l. factionem requiri, non nudam necem: Viceuerſa non quamlibet factionem, verùm in necem initam. Tertiò *cap.*10.*Barbaros*, cum quibus factio hâc l. inita dicitur, non eſſe exaudiendos eos, qui è ſedibus ſuis ſeu Barbariâ in id nominatim exciti fuerint, verùm qui in Orbe Romano tùm degebant. Quarto probauimus *cap.*11. non agi hâc l. de factionibus initis in necem militum, vel custodum Principis, verùm omnium in dignitatibus conſtitutorum. Quibus ita conſtitutis, de grauiſſimis erroribus alijs iudicium facilè fieri poſſet. Ac primò quidem, *Cauſas* Hiſtoricas huiuſce Conſtitutionis hactenus minus congruentes arceſſi. Secundò, non requiri præcisè in ſpecie huius Legis, vt factiones initæ fuerint in necem eorum qui Lateri Principis adhærent, ſeu qui in Aula Principis commorantur, denique circa Latus Principis tantùm & præcisè reſiderent. Tertiò non agi *hâc l.* de factionibus initis etiam indirectè, ſiue per latus aliorum, in Principem, denique non odio Principis: ac proinde *Rationem* huius conſtitutionis non repetendam, vnde vulgò arceſſitur, *ab ipſiuſmet Imperat. ſecuritate.* Hæc inquā vel ex ijs quæ ſuperioribus capitibus iam dicta ſunt, perſpicua quoque ſatis eſſe poſſent. Et tamen de ijs, & quidem ſingulis, diſtinctiùs adhuc videndum nobis eſt.

Ac primò quidem de *Cauſis* ſeu *Occaſionibus*, quæ ex Hiſtoria alioquin huc arceſſuntur, videre iuuat, quarum nonnullæ Loco, omnes certè aut Tempore, aut Argumento ab hac Lege diſcrepant. Nonnullæ ſcilicet ex ijs ad Orientale Imperium pertinent, nulláque earum Tempore conuenit, nulláque eſt de factionibus initis in necem eorum qui poſiti in dignitatibus. Atque vt multò anteriores cauſas refutare ſuperfluum puto, vel etiam

post hanc demum Constitutionem multò post enatas (veluti Stiliconis, & Heracliani, quas tamen & ipsas ad hanc l. trahunt) de illis tantùm, quæ ab huius Constitutionis characterismo haud adeò abludere videntur, dispiciendum est.

1. RVFINI primùm coniuratio seu factio procedat, de qua est *Lex* 14. *C. Th. de bonis proscriptor*: & locus Symmachi *lib*. 6. *ep*. 14. in quē alioquin Claudianus *libros duos* scripsit, de qua factione agunt præterea Asterius *homiliâ in festum Kalendarum*, Zosimus *lib*. 5. item Ecclesiasticæ *Historiæ* scriptores, Socrates *lib*. 6. *c*. 1. Sozomenus *lib*. 8. *c*. 1. Hieronymus *ep*. 3. Orosius *lib*. 7. *c*. 25. Marcellinus *Chronico*, Chronicon Alexandrinum, Suidas *in v*. Ῥουφῖνος. ex Eunapij Chronographiâ. Hic scil. Rufinus ex Aquitania, Elusanus, sub Theodosio M. Arcadij patre ad summa dignitatum culmina euectus, Magisterium videl. officiorum, Consulatum tandem & Præfecturam Prætorianam, de cuius dignitatis fastigio dixi *c*. 11. summotis ex aula certatim quibúsque viris Illustribus, & in his Tatiano PP. & Proculo P. V. cùm sub Arcadio iam totius Imperij Orientalis potestas vnà cum ipso Arcadio penes ipsum esset, frustratus spe filiæ suæ Arcadio collocandæ (vtpote ductâ ab eo Eudoxiâ, id agente Eutropio) auaritia incredibili, Tyrannidem aduersùs Arcadium affectare cœpit: creatis inter alia quos vellet prouinciarū Rectoribus: Hinc inito cum Alarico seu Gothis fœdere, qui Thraciam, Macedoniam, Græciam, Epyrum infestarent: Inde immissis ab eo in Armeniam, aliásque Orientis prouincias Hunnis. Tandem, de Eutropio tollendo cogitans, à submisso per Stiliconem exercitu, cui Gainas præerat, fauente ei in omnibus Eutropio, ante portas vrbis Constantinopolitanæ, quò Arcadius cum ipso ad excipiendum exercitum processerat, trucidatus est: capútque eius hastili dextráque per ludum ad exprobrandam ei auaritiam, per vrbem tanquam stipi mendican-

dæ

dæ circumlata fuit, facultatibus eius fermè ad Eutropium delatis, fine anni D.cccxcv. Hæc breuis est velut causæ conjectio Rufinianæ cōjurationis. Quæ perperam omninò ad huius l. speciem trahitur. Nam & *tempora* discrepant: accidit enim id ante biennium fermè, *Olybrio & Probino Coss.* 1. A. D. cccxcv. v. Kal. Decembr. teste Socrate *lib.* 6. *c.* 1. & Marcellino *in Chronico*, simul & authore Chronici Alexandrini. Quā cædem secuta est mox bonorum eius proscriptio, vt testatur *lex* 14. *C. Th. de bonis proscriptorum*, quę data est anno superiore A. D. cccxcvi. Id. Febr. i. octodecim mensibus ante hanc constitutionē Sed & *argumento* cumprimis ab hâc l. disconuenit: nam, vt maximè Rufinus *coniuratus Gothorum* fuerit (vt Claudianus ait) & Hunnorum, attamen cōiuratio hæc & cōspiratio fuit cum Gothis & Hūnis, quos Barbaria ideò exciuerat: itē fuit illa nō in Illustres Consistorianos, Senatores, Palatinos &c. inita, certè nō ibi substitit, verùm in ipsummet Principem, & Tyrannide affectata: vnde *Impius proditor Imperij* ab eodem Claudiano dicitur, --- *Impius ille*

Proditor imperij, coniuratúsque Getarum.

2. GILDONIS factio seu cōiuratio multò minus ad huius l. speciem aptanda venit. De qua & ad quam pertinet *lex* 19. *de pœnis*. De quo est Symmachi locus *lib.* 4. *ep.* 4. Claudiani Carmen *de bello Gildoniaco* & *li.* 1. *in laud. Stiliconis*, & *lib.* 1. *in Eutropium p.* 67 *b.* Zosimus *lib.* 5. *p.* 788. Orosius *lib. vlt. c.* 36. Idacius *in fastis consularibus* Marcellinus *Chronico*. Gildo scil. qui fratrem olim Firmum habuerat, cuique Tyrannidem in Africâ molienti ipse obstiterat, vnà cum Theodosio Theodosij M. patre Magister militum à Theodosio M. creatus A. D. ccclxxxvii. Eutropio agente, Africam turbare cœpit, eamque Honorij imperio detractam Arcadiano addere instituit. Quod postremum vti satis colligere est ex iis quæ Symmachus scribit *lib.* 4. *ep.* 4. *in fi.* ita disertè testatur Clau-

dianus variis locis *in laudes Stiliconis libro* 1. & de bello *Gildoniaco.* Ibi

Quamvis obstreperet pietas, his (partibus Eois) *ille regenda*
Transtulerat nomen Libyæ, sceleriquæ profano
Fallax legitimam Regni prætenderat umbram.
Et mox: *Hac coniuratus alebat*
Insidiis Oriens, illinc Edicta meabant
Corruptura Duces &c. Et post
qui mandataque ferrent
Fratribus, & geminis sancirent fœdera Regnis.

Et mox

in fratres medio discordia Mauro
Nascitur, & mundus germanaque dissidet aula, &c.

Et post, Theodosium ad Arcadium ita loquentem inducit:

Inque tuam sortem numerosas transtulit *vrbes:*

Et mox, ipsum Arcadium

Redeat iam tutior Africa fratri.

Et initio de bello Gildoniaco. ---*concordia fratrum*
Plena redit.

Videatur & *Zosimus lib.5.p.*788. Id verò factum sub finem autumni anni superioris CCCXCVI: vnde exorta jam Romæ fames ex annonæ Africanæ defectu; Verùm is Consulatu post hanc l. proximo A.D. CCCXCVIII. operâ fratris Mascezelis fugatus, mox strangulatus, periit, verno eius anni tempore. Hæc quidem ita breuiter de Gildonis in Africâ motu seu tumultu. Qui sanè nullâ ratione ad hâc l. trahi potest, vt-pote qui & loco & Tempore & Argumento ab hâc l. discrepet: *loco*, inquam, pertinet quippe motus ille Gildonianus ad imperium Occidentale, cui

Africam

Africam detractum ibat Gildo : contra Arcadij, cuius hæc lex eſt, gratiam eo motu Gildo captauerat. Neque hæc Gildonis factio in necem virorum Illuſtrium Conſiſtorianorum aut Senatorum, aut Palatinorum aut Iudicum extitit, verùm rebellio ἀνταρσία in Honorium, cuius Imperio Africam prouinciam detractum Arcadinoque adjectum ibat. Tâdem factio hæc Gildonis nondum huius Conſtitutionis tempore profligata fuerat, verùm poſt demum. Et eſt ingens hâc parte Contij parachronyſmus, & ταραχὴ ſeu confuſio, cum ait, *quo tempore hæc lex ſcripta fuit, vix annum à Theodoſij M. morte præteriiſſe, & fuiſſe tùm recentem Gildonianæ factionis memoriam.* Mox addit, *cum ſupereſſent tam ſceleſtæ conjurationis reliquiæ, latam hanc l. Rufini & Stiliconis conſilio:* Quæ omnia erroris plena ſunt. Nam & biennio eoque amplius poſt Theodoſij M. mortem hæc lex lata fuit, & Gildoniana factio tum nõdum profligata fuerat, & Rufinus jam ante Gildonis factionem trucidatus fuerat, neque Stilico Arcadio Oriẽtis Imp. in conſilio erat, verùm Honorio.

3. *Gainæ* factio ſeu conjuratio ſequitur, cuius hiſtoriam olim Euſebius Scholaſticus, belli ipſius ſpectator, quatuor libris heroico carmine conſcripſerat, & poſt eum Ammonius Poëta, vt teſtatur Socrates *lib.6.c.6.* Interea de eâ videndus Zoſimus, *lib.5.à p.789. ad p.799.* Socrates *lib.6.c.6.* Theodoretus *lib.5.c.32.* Sozomenus *lib.8.c.4.* Cedrenus *p.269.* Et hæc ſiue conjuratio ſiue factio, quamlibet in Arcadij tempora incidat, attamen poſt hanc demum legem enata fuit, anno proximo CCCXCVIII. & repreſſa A.D. CD. vt ex Socrate, Sozomeno, Marcellino diſcere eſt. Aliâs multa illius factionis Gainianæ huius l. circumſtantiis conuenire viderentur, & duo cumprimis : Primò, quòd Barbarus ipſe cum Barbaris hanc factionem injerit, quorum quidem Barbarorum ingens multitudo tùm Conſtantinopoli erat, ſic vt fermè tota Barbara facta fuiſſet, Prætorianis potiſſimùm militibus

eiectis, immissis etiam Barbaris ad Palatium incendendum, tandem cum Barbaris interemptus fuit. Alterum est, quod is Arcadium eò adegerit, vt Eutropium interficeret: sibique obsidatus specie atque ad mortem dedi fecerit Saturninum & Aurelianum, primos & principes ex Senatu, τοὺς πρώτους ἐκ τῆς συγκλήτου, ὑπατικοὺς, vel ἀπὸ ὑπάτων, vt Socrates ait, vt Zosimus ἐξέχοντας τοῦ πολιτεύματος ἄνδρας, quos conatibus suis aduersos putabat, quibus tamē ipse pepercerit: quæ conuenire videantur iis quæ hâc l. dicuntur *de nece cogitatâ virorum Illustrium Consistorianorum, Senatorum*. Verùm, vti dixi, tempora non conueniunt, Gainiana quippe hæc facinora biennio fermè & vltrà huic Legi postumant. Sed & illa in Saturnini & Aureliani Senatorum necem, factio & cogitatio, ab hâc nostrâ recedit: Gainiana enim illa fuit postulantis ad necem sibi dedi duos illos Senatores, atenim ea, de quâ hâc l. agitur, factio est & societas molientium per se necem *per arcana consilia*, vt fine Legis dicitur.

4. *Bargij* igitur factio huic Legi conuenire videatur: Quâ Timasius, qui à tempore Valentis Imp. Magister militum fuerat, oppetiit. Verùm neque hæc factio ad huius l. speciem pertinet: Id enim quod de Timasij morte modò dixi, Eutropio ipso agente, factum est, judicio constituto ab Arcadio, non per factionem aut societatem arcanaque consilia cum militibus aut priuatis etiam Barbaris, cum Satellitibus, consciis & ministris inita: de quo Zosimus *lib. 5. p. 786. 787.* Quare neque eiusdem Bargij supplicium, quod mox secutum est eodem Eutropio agente, ad hanc l. pertinet.

5. EVTROPII tandem ipsius factio viam sibi ad Imperium sternentis, ad hanc l. pertinere non potest, vtpote qui anno demum CCCXCIX. id agens agnitus & interfectus est, cùm biennio ante, eo maxime tempore quo hęc lex lata fuit, Arcadium in potestate suâ haberet, de quo *cap. prox.* Quare neque ad rem quidquam faciunt Timasij

& Abun-

& Abundantij aliorumque Illustrium virorum ipso Iudice exilia cædesque: Hæc enim Arcadio probante facta sunt, neque per factionem conjuratorum & sociatorum, priuatorum aut militum, perque arcana consilia, verum Iudicij specie.

Maneat igitur, eas factiones de quibus hac l. agitur, quibusque ea occurritur, non esse eas, quæ à Tyránidem molientibus inirentur, ac nominatim non esse quinque illas quas sigillatim persecutus sum: verùm eas, quæ priuato odio eorum qui in dignitatibus constituti erant, *suscipiebantur. De* quo *deinceps capitibus proximis.*

CAP. XIII.

Occasiones veræ seu Prætextus factionum, quibus hâc l. occurritur.

Prætextus factionum in commune: Inter alias, ἀταξία, atque odium ex prauis Magistratibus: Hæc factionum quibus hac l. occurritur, occasio: Quod tum ex circumstantiis huius l. inter seiunctis colligitur: tum ex corrupto Imperij tum statu, quem repræsentant scriptores coæui: Scilicet, Arcadium describunt, ceu pecudem in manu & potestate Rufini, mox Eutropij *fuisse: Item dignitates in indignos & rapaces & Barbaros collatas, optimis quibusque submotis. In id Claudiani, Zosimi & Synesij* de regno, *Suidæque testimonia. Ad quem &*

quando ea Synesij Oratio habita. Querela eius de prauis Arcadij amicis, & Palatij ingressu indignis patente: de Barbaris ad militiam & dignitates passim euectis: de Consistorianis & Magistratibus prauis. Hinc igitur Factionum istarum occasiones.

VIDEAMVS igitur (quod in hac Historica Dissertatione nostra inter potissima est) *Vndenam* reuera factiones illæ sub Arcadio enatæ susceptæque fuerint; eæque tantæ molis, quibusque etiam tam graui atque enixa Constitutione & *Tuitione* occursum ab Arcadio. Imp. oportuerit: Habent scil. præque se ferunt semper factiones prætextus aliquos, αἰτίας, προφάσεις καὶ ἀφορμάς, speciosaque nomina vulgo obtenduntur: vix & quisquam in factiones coire solet, quin justas coeundi causas habuisse velit.

Sanè, vt seditionum ita & factionum πρὸς τοὺς ἡγουμένους origo à causis & occasionibus αἰτίαις καὶ ἀρχαῖς varijs oriri solet, quas Politicorum filij accuratè recensent, & in his Aristoteles, 5. *Politicorum*. Atque inter alias causas Polybius *lib*. XI. *p*. 646. hasce memorat, ὅταν προεστῶσι μέμψασθαί τε καὶ δυσχεραίνωσιν, ἢ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι δυσαρεστῶσι. Item διά τε ἀδικίας καὶ διὰ φόβον, καὶ διὰ καταφρόνησιν καὶ διὰ φιλοτιμίαν. Denique ob καχεξίαν Reipubl. cùm videlicet status præsens in vniuersum malè habere creditur. Et nominatim quidem sub Principibus, quando potissimæ dignitatum non in immerentes tantum, verum in injustos, & rapaces insuper conferuntur, sorsque ita deerrat ad parum idoneos, vt cuncta eorum facta Principes, vel cùm prohibere possint, scire malunt: vel jam prohibere amplius non possunt: & sic qui ipsi jam non præcipui tantum caritate aut

fortunâ,

fortunâ, βασιλεῖ παραδυναστεύοντες, verùm *flagitiose* Rempub. pro arbitrio suo circumagunt.

Et hæc verò postrema, *Factionum*, quibus hâc l. occurritur, causa existit. Quod colligere est vel ex circumstantiis illis omnibus, quas hactenus expendimus, tùm constitutionis ipsius, tùm & subjecti quo de ibi agitur. Quinque sc. hæc jam liquidò tenemus, in sp. huiusce l. nostræ: I. *Locum*: initæ sc. hæ factiones in Imperio, & P.P. Orientali, de quo *cap.* 3. II. *Tempus*: sub Arcadio scil. concinnatæ eæ A.D. CCCXCVII. eo tùm agente biennium in Imperio paulo plus, & vicesimum ætatis annum, de quo *d. cap.* 3. III. *Subjectum*: Non agitur scilic. hâc l. de proprio perduellionis crimine, verùm de Fictitio πλαστικῷ quodam quasiperduellionis genere: de quo *cap.* 5. 6. 7. IV. *Objectum* quoque earum Factionum perspicuè tenemus: nempe factiones istæ initæ in necem personarum in administratione Reipubl. dignitateque Principi proximarum, puta in Illustres Consistorianos, Senatores, Principi militantes: de quo *cap.* 4. & II. V. *Modum* denique harum Factionum expediuimus: magnâ sc. mole initæ, vtpote in quas coierint Duces, satellites, conscij, ministri, & per arcana consilia, de *quo cap.* 9. adscitis in societatem militibus, priuatis, Barbaris, de quo *cap.* 10. Inde jam omnibus istis in vnam veluti lineam conjectis, atque animo subjectis, quis non ita per se facilè subsumat, colligatque, factiones istas in necem eorum qui in dignitatibus Principi proximis positi, & Reipub. administrandæ sub Arcadio post Principem præpositi erant, factiosos inisse: Non equidem insitâ mortalibus naturâ, *recentem aliorum felicitatem ægris oculis introspicere*, *vt est assidua eminentis fortunæ comes Inuidia, altimisque adhæret*. Neque eâ conditione, *quæ omnibus qui administrationem Reipubl. aggrediuntur, communis est*, *Vt quæ maximè pertinent ad salutem communem cum quadam sui inuidiâ facere cogantur*: quod dixit Quintilianus. Multò minus ipsiusmet Principis verùm τοῖς εὐδοκιμοῦσις ἀπεχθανομένας i. ob communia eorumet

dicatis maximam partem eiusdem bonis (Vt omittam nunc quod idem Arcadius Eudoxiæ vxori sese commisit, quam Eutropius ipsi conciliauerat, τῦ βασιλέως ἐσχάτως ἀνοηταίνοντος teste eodem Zosimo *p*.800.*lib*.5.) Regendum igitur sese Arcadius Eutropio præbuit : Quare exertè Zosim. *lib*.5.*p*.785.de eo, τῆς ἐν τῇ αὐλῇ, inquit πράττομένων κύριος ἦν item *p*.789.*ait*, eum πάσης τῆς βασιλείας οἰκονομίαν habuisse. Imò *d.p*.789. scribit, Eutropium Arcadio vsum & potitum, haud aliter atque pecude, ὃς κυριεύων Ἀρκαδίου καθάπερ βοσκήματος: & rursum ait *p*.799. Arcadium φρονήσεως ἐστερημένον. Claudianus quoque *lib*.I. in Eutropium : *suscipitur regnis, & quem priuata ministrum Dedignata domus, Moderante sustinet Aula.* Sic igitur Eutropius in aulâ Arcadij τὰ πάντα fuit: Sic quidem etiam, vt non foris tãtum, verùm & Ecclesiæ quoque negotia quò vellet verteret. Sic enim authoritate eius factum, vt Nectario Ep. Constantinopolitano mortuo, eo ipso mense quo hæc lex lata est, Ioannes fine *huius* anni ad *Episcopatum Constantinopolitanum* euocatus, in eâ sede anno proximo CCCXCVIII. fine Februarij ordinaretur: de quo v. Socratem *lib.6.c.2.* Sozomenum *lib*.8.*c*.2, Georg. Alexandrinũ *in eius v.n*.20. Palladium *in dialogo*. Notissimaque etiam est constitutio, quâ coërcita Ecclesiarum Asyla fuerunt, quæ Eutropio disertè tribuitur, de qua *cap.vlt.* Igitur & in Palatio & in Ecclesiâ omnia pro nutu suo tum agebat Eutropius.

Atque hoc illud est omninò potentiæ Eutropianæ tempus, in quod huius Constitutionis characterismus præcise incidit : Eam quippe tenuit is triennio, paulò plus, post interectum Rufinum, à fine videlicet A.D. CCCXCV. ad initium Anni CCCXCIX. Quo quidem medio tempore A.D. CCCXCVII. hæc Constitutio lata est: & ipse Eutropius ad Patriciatum tandem atque ad Consulatum euectus fuit.

Ergò cùm Arcadius Rufino primum, mox Eutropio sese totum præbuisset, turbata miris modis tum Respu-

publica fuit. Non tantum Tyrannide palam ab his ipsis affectata, verùm (qui ad Tyrannidem promouendam gradus erant) hinc in sinus suos quicquid opum possent conuerso, justisque possessoribus adempto, sed & calumniatoribus delatoribusq; passim excitis: vt contestantur tot scriptores, Claudianus, Eunapius, Zosimus, Suidas, alij. Inde potioribus quibusque submotis, pessimo vicissim cuique Barbarisque dignitatibus per fœdam nundinationem collatis, Consistorianis, Senatoriis, Palatinis, Prouincialibus. Nolo nunc retexere quæ id genus acta, cùm Rufinus paulo ante summam Imperii teneret, de quo prolixè Claudianus *libris in Rufinum*, Zosimus *initio lib*. 5. & ex eo Suidas: quandoquidem hæc huiusce Legis æram paulò anteuertunt: de Eutropianis modò temporibus videndum est, quæ huius Constitutionis Characterismo conueniunt.

Ex Claudiano igitur primùm suffragia colligamus, qui duos, *in Eutropium libros* scripsit. Ergò de optimis & optimatibus quibusque tùm submotis. *lib*. 1. sic ille:

--- Procerum squallore repletus
Carcer, & exulibus Meroë campique gemiscunt
Æthiopum, pœnis hominum plaga personat ardens,
Marmaricus claris violatur cædibus Ammon.

De venditis ab Eutropio potestatibus & dignitatibus ita *lib*. 1. *p*. 66. *b*.

--- quicquid se Tigris ab Æmo
Diuidit, hoc certa proponit merce locandum
Institor Imperij, caupo famosus honorum:
Hic Asiam villa pactus regit, ille redemit
Coniugis ornatu Syriam: Et ita de cæteris.

Et mox *--- certantum sæpe duorum*
Diuersum suspendit onus, cum pondere iudex
Vergit, & in geminas mutat prouincia lances.
Non pudet heu superi populos venisse sub hastam

Venden-

Vendentis. Item.

In mercem veniant Cilices, Iudea, Sophene,

De Indignis ad dignitates promotis idem *lib.* 2.

Pars humili de plebe Duces, pars compede suras
Cruraque signatis nigro liuentia ferro
Iura regunt, facies quamvis inscripta repugnet,
Seque suo prodat titulo.

Et exemplum addit, præter ipsum Eutropium, cui primæ partes cesserant, *Osij* ex-coquo Magistri Officiorum (cui alioquin inscribitur a. 395. *L. 7. C. Th. de agentibus in reb.* a. 396. *Lex 6. de proximis. Lex 8. 9. de agentibus* a. 398. *L. 5. de metatis, Lex 4. de fabricensibus*)

----sed prima potestas
Eutropium præfert, Hosio subnixa secundo:
Dulcior hic sanè cunctis, prudensque nouandi
Iuris, & admoto qui temperat omnia fumo.
Feruidus, accensam sed qui bene decoquat iram.
Considunt Apices geminis ditioris Eoæ,
Hic COQVVS, *hic leno, defossi verbere terga:*
Seruitio, non arte pares: hic sæpius emptus,
Alter ad Hispanos nutritus verna penates.

Subjungit & alterum exemplum de Leone ex Lynifo vel textore, qui & ipse inter proceres erat, *p.* 85.

Emicat extemplò cunctis trepidantibus audax
Crassâ mole Leo. &c.
Acer in absentes, linguæ jactator, abundans
Corporis, exiguusque animi, doctissimus artis
Quondam Lanificæ, moderator pectinis vnci, &c.
Tunc Ajax erat Eutropi.

Idem superiores fermè omnes defectus hoc in vno loco complexus est *p.* 87. *b.* 88. *a.*

Hic primum thalami claustris delicta tegebat,
Clàm, timideque jubens, erat inuidiosa potestas:

Barbarorum societate abstinuit. Additque, Eunuchos eò auctoritatis & potentiæ creuisse, vt quidam cum periculo vitæ sese tùm eunuchizarent.

Procedat nunc *Synesius*, & ipse σύγχρονος Cyrenensis posteà Episcopus, qui ad ipsummet Arcadium orationem *de regno* scripsit. Et quâ prius quam ea quæ ad rem nostram faciunt, excerpo, ostendendum est, quando ea Oratio habita fuerit, vt ita appareat, quàm aptè ad hanc l. ea referantur, quæ is inibi siue memorat siue suggillat. Ad *Arcadium* sanè habitam eam Orationem nemo est jam qui dubitet, & quidem ad Arcadium juuenem, quod passim ipse inculcat: Neque enim de eo dubitare sinunt ea quæ scribit *pag.*4. de Patre ipsius, qui non Imperatoriâ stirpe prosatus, verùm bellicâ virtute ad Imperium euectus fuerat: item quæ scribit *pag.*5. de iis quæ idem aduersus duos Tyrannos gesserat (puta aduersus Maximum & Eugenium) aduersus quem vtrumque victoriâ potitus, de altero triumphans objerit. Item tertiò loco quæ memorat *pag.*25. de Scythis ab eo in belli societatem, Romanamque Rempublicam receptis, imò & certâ regione iis adsignatâ. Ergò ad Arcadium habitam eam Orationem liquet, vel tribus his argumentis. Quò verò anno habita ea fuerit porrò dispiciendum est. Ego non inani conjecturâ ducor habitam eam, si non hoc ipso anno CCCXCVII. quo hæc lex promulgata fuit certè initio anni proximi CCCXCVIII. Indubiè enim is *p.*22. & 24. ad Tribigildi, qui Barbaris militibus in Phrygia præerat motú respexit, cùm pericula ex Barbaro milite memorans ait: *Huius rei aliquot jã præludia ac velitationes fieri, nonnullasque Imperij partes haud aliter atque corpus inflammari, cum quo aliena in eiusdem sani temperamenti cõcordiam coalescere nequeant.* Et rursum *p.*24. *Amplissimos & validos exercitus cũ Scythis seruis necessitudine coiunctos tũ fuisse, qui in Rẽpubl. Rom. infelici sorte inflexerũt. seditionis auctores,* στάσεως *ducesque eos habere qui sũmâ & apud ipsos & apud*

Romanos sint authoritate, Tandem & ea quæ scribit *p.*22. omnino congruunt cum *l.*16.&17.*C.Th.de re militari.*

His ita constitutis, comportanda nunc ex eâ Oratione huc sunt, quæ ad rem nostram faciunt. Ergo Sinesius nondum Episcopus cum Cyrenensium nomine ad Arcadium legatus cum coronâ aureâ missus fuisset, eam orationem *de Regno* ad eum habuit, benè administrandæ Reipubl. præcepta ei daturus, occasione sumptâ ex iis quæ tum in eâ secus gerebantur. Mitto, quæ ipsummet Arcadium respiciunt, veluti quòd diuersus à maiorum institutis luxus in vestibus diflueret, publicęque rei exiguam curam gereret: id genus alia: Ea tantum hic ex ea Sinesij oratione sterni oportet, quæ circa dignitates, rēque militarem & Barbaros, secus admittebantur, atque adeò huic legi, vel saltem factionibus quæ huic l. occasionem præbuerunt, conuenientia. Ergo Synesius eâ orat. *p.*2. Arcadium hortatur, Vt cum iis amicis & propinquis agat τοῖς πάλαι τε καὶ φίλοις, cum quibus de summa rerum consilium capere possit, μεθ' ὧν συνιϛόντων περὶ τῶν ὅλων βουλεύσεται, vt cæteroquin, quod Tacitus dixit, *nullum maius est boni imperij instrumentum quam boni amici:* qui quod Symmachus ait, *instrumenta sunt boni sæculi.* Item hortatur, vt cum militibus familiariter agat. Eundem carpit. *p.*15. quod facilior tum in Palatium ingressus hominibus distortis esset, exiguo cerebro & capite, quam Ducibus & Tribunis, quos amicos inter habere debuerat. Item *p.* 21.22.23. quod Barbari passim ad militiam & dignitates, & quidem spretis indigenis, adsciscerentur, sic quidem vt exinde ruinam Imperio minitetur, eiusque præludia jam obseruare se de proximo dicat, εἱμαρμένην ὥρας ἐγγὺς οὖσαν. Quare suadet *p.*23. ab vnâ parte, vt Barbari à Magistratibus atque à Senatu arceantur, ἀρχῶν τε δὴ καὶ πρῶτοι ἀποκλειέσθων, καὶ τῶν ἐν βουλευτηρίῳ γερῶν ἀποκινείσθων: ab alterâ verò parte, indigenis militibus ascitis, τὰς νίκας αὐτουργεῖν. Idemque carpit, familias priuatas Scythis tùm plenas fuisse.

Idem

Idem *p.*29. Consistorianos seu ἀγχοῦ τῆς καθέδρας οἳ μόνου μὲν αὐτοῦ δευτερεύουσι, τῶν δὲ ἄλλων πρωτεύουσι, tales delegi Regiâ animi moderatione, qui qui juuandorum hominum pro rata concessæ facultatis portione studiosi sint, ὠφελητικοὺς ἀνθρώπων ὄντας πρὸς μέτρον ἑκάστου τῆς νεμηθείσης δυνάμεως. Idem monet *p.* 29.30. vt castissimos & Iustissimos Magistratus prouinciarumque rectores ordinet: atque in eâ re non diuitiarum verùm virtutis rationem habeat. Hæc omnia Synesius ad Arcadium, præcipuos tùm Imperij seu status publici defectus notans: Quos sanè, vt Imperio ruinam minitatos Synesius propalàm definit, ita factionibus illis, quibus hâc l. occurritur, ansam præbuisse, vel certè prætextum, certissimum est: Atque inter alios, Dignitates ciuiles, palatinæ, militares in nouos homines, qui non incrementa sua sibi deberent, & sic immerentes, Barbarosque collatæ, quique potentiâ ad impotentiam vterentur: vnde etiam ex diuersitate morum semina factionum: Ac maximè cum Barbari seu Gentiles tùm præualerent maximè posteaquàm cum indigenis seu Romanis coalescere, per nuptias, cœperunt, quod anteà interdictum fuerat *l. vn. C. Th. de nuptiis Gentilium.* quod vel Frauittæ exemplo liquet, cui id côcessum fuit, vt testatur Eunapius *in excerptis Legationum*: Vt omittam alias Sinesij alibi de iniquitate Magistratuum querelas, vt & Libanij de huius æui Magistratibus in Oriente.

Cùm itaque deploratus hic Imperij Orientalis sub Arcadio status esset, hæc κακεξία, hi motus animorum, & quidem ob dignitates ciuiles, militares, palatinas, non in immerentes tantum verum iniquos palàm, rapaces, Barbaros collatas, deque his crebri questus essent, nec occulti per vulgum, imò magna παρρησίᾳ ab Episcopis quoque publicè proscriberentur; qui ἐλεγκτικοὶ multi tum erāt (quod de Ioâne Chrysostomo anno proximo CCCXCVIII. testatur vel Socrates *lib.*6. *c.*5. Adeò vt ei crimini datum sit ab Isacio in Synodo ad Quercum, teste Photio *n.*59.

apud Principem in eius Comitatu seu aulâ morentur, eiusque Lateri adhæreant, *Collaterales* denique Principis sint, vti loquuntur, quomodo sanè alias eorum qui circa latus Principis agerent, peculiaris quædam ratio olim habita, *v.l. iuris peritos* 30. *de excusationibus*. Quæ quidem Quęstio, etsi de facili ex superiorib. decidi posset, tùm ex eo prætereà, quod Lex id nullibi requirat, attamen in eá adhuc incumbendum est. Quod è scriptoribus nonnulli, iique non tralatitij, illud disertè volunt, *Quòd in illis tantum Imperatoris Officialibus Maiestatis crimen cõtrahatur, qui apud Principem resident, & in eius supremo Consistorio sedent*: In quibus fuit Glossa, Cynus, Salycetus, Laudensis, Rolãdus à Valle, Clarus. Verùm id non requiri perspicuum deinceps faciam, vel ex iis ipsis tribus Personarum generibus, in quorum capita factione initâ Majestatis crimen cõtrahi hâc l. voluit Arcadius. Igitur hâc l. Viri Illustres, qui Consiliis & Consistorio Principis intersunt, primi nominantur: vbi non ait lex, QVO TEMPORE *consiliis & Consistorio nostro intersunt*, multò minùs, QVANDO *lateri nostro adhærent*: verùm ait lex QVI *Consiliis & Consistorio nostro intersunt*, i. qui Officij sui dignitatisque ratione interesse solent quibúsque id oneris officijque incumbit, vti consiliis & Consistorio vocati intersint. His scilicet verbis Officium eorum perpetuum describitur, non juge officij exercitium: neque enim tàm continuò consiliis & consistorio interesse solebant vel poterant, vt non alibi quandoque consisterent nihilominus, imò fortè magis, per prouincias factionibus obnoxij.

Secundò, patet id ipsum ex *Senatoribus*, qui secundo loco hic nominantur: Senatores scil. hâc l. sunt, qui siue Constantinopoli, siue per prouincias degebant: quod ostensum est *cap*. 12. quo tempore etiam Princeps ipse alibi morabatur: vt in sp. huius ipsius l. ex cuius subscriptione discimus, Arcadium hoc tempore *Ancyræ* constitisse, de quo *cap*. 3. Nil igitur necesse est, ad Majestatis.

L.

crimen contrahendum in sp. huius l. vt Consistoriani aut Senatores eo loci sint, in quo Princeps moratur, eiusque lateri adhæreant.

Quod & idem tertiò apparet, ex postremo personarum genere, quod his verbis designatur, *cuiuslibet postremo*, inquit, *qui nobis militat*. Non eâ quidem ratione, quod dictio *Cuiuslibet*, vniuersalis sit, & dispositionem ad omnes extendat, verùm quia his verbis designantur, non tantum Palatinæ dignitates in Palatio Principis militantes, verùm & prouinciales Iudices, siue Ciuiles siue Militares, vt probatum est *sup. d. cap.* 12. Sic sanè, quod repetere necesse est, & olim L. Iuliâ Majestatis tenebatur, qui Magistratum aliquem P.R. vel eum qui Imperium potestatemve habebat, occidere studuisset *l. 1. §. 1. ff. ad L. Iul. Maiestatis:* quo vtique numero erant Magistratus prouinciales, qui sanè Imperium potestatemque habebant. Et hæc de priore Quæstione.

Secunda quæstio est, circa *Causam Impulsiuam* factionum istarum: vtrùm videlicet, vt huius constitutionis pœnis locus sit, requiratur, vt Principis aut Reipublicæ odio contemptuve factio in necem alicuius ex supradictis personis initâ fuerit: Et sic, vtrum huius constitutionis ratio exinde petenda sit, quòd indirectè saltem SALVS Principis & Reipublicæ per hasce factiones, perque latus eorum qui in Dignitatibus positi erant, peteretur. Quod sanè euenire sæpè variarum gentium Historia innumeris exemplis comprobat. Sic enim fermè factiosi turbonesque solent, qui Rempublicam euersam cupiũt vel Principem in potestatem suam redigere, deque solio deturbare, quia Principem ipsum arripere, vel Rempublicam directò petere siue intutum siue arduum cẽsent, in ea priùs capita ire, quibus Principes vel Respublicæ ceu columellis & munimentis insistunt, quibusque ceu rerum Administris carere non possunt: sic deinde, Rempublicam ipsam vel Principem appetituri. Quod vel

maximè

maximè Hiſtoria Anglica clamat, vbi Principes per Officiariorum Regni latus ſæpe petitos memorant Hiſtorici. Et verò id in ſpecie quoque huius Conſtitutionis præſupponunt poſt alios Crauetta, Rolandus à Valle, Menochius. Verùm rectius illi cenſent, qui hanc Legem accipiunt, de iis qui priuato tantum odio factionem in necem cuiuſquam eorum qui in dignitatibus poſiti erant, inibant. Idque ſequentibus argumentis. Iamprimùm in ipsâ Lege noſtrâ nil tale omninò vel minimum occurrit, neque quicquam exprimitur de Principis odio: verùm ſimpliciter ea loquitur de nece per factionem perſonis illis intentatâ: Imò, Arcadius apertè ſatis oſtendit, ſalutem hactenus perſonarum illarum præ oculis habere ſe voluiſſe. Secundo, patet id maneſeſtiſſimè ex iis quæ *ſuperiori capite* diximus, de occaſione & prætextu harum factionum, enatarum ex κακεξίᾳ Imperij, prauaque perſonarum illarum adminiſtratione odioque præſentium, nullo in Principem odio, aut indeuotione, neque vt eius obſequium exuerent, nouiſque adeò rebus ſtuderent, verum ex ſolo malorum, quæ tùm Orientem depopulabantur, ſenſu, quorum cauſa omnis in prauos Principis Conſiſtorianos, Senatores, Palatinos, Prouinciales Iudices tùm ciuiles tùm militares, referebatur: qui abdicata prouincialium & ſubditorum curâ, fortunas vitamque miſerorum paſſim vexabant, fœdaque licentia omnia corripiebant: Hæc omnia agente tùm Eutropio, qui apud Arcadium τὸ πάντα erat, neque Arcadio ſatis permittebat, vt ad prouincialium & ſubditorum querelas malis mederetur. Tertiò, id ipſum ex Rationibus Conſtitutionis huius probè intellectis magis adhuc liquebit, de quibus mox *capite proximo*. Ergo patet, Arcadium, ſeueriſſimis huiuſce Conſtitutionis pœnis locum eſſe voluiſſe, etſi factioſi obtenderent, nullo ſeſe Principis odio in ſceleſtam factionem illam, quibus proximorum ipſi capita peterentur, coiiſſe.

CAP. XV.

Colores, & vera Ratio huius Legis.

Duo colores huius Legis: Prior continetur istis verbis, Vt-pote Majestatis reus: *Posterior, hisce,* Nam & ipsi pars corporis nostri sunt. *Vtriusque explicatio. Vera ratio huius Constitutionis. Et de* Tuitionibus *aliquid.*

POSTEAQVAM Criminis ipsius, quo de hâc Constitutione agitur, puta Factionum in necem personarum quæ Principi proximæ erant, initarum, vim & naturam Circumstantiasque expendimus, simul & Legis ipsius dispositionem introspeximus: Nunc anima Legis spectanda venit, quæ in *Ratione* posita est. Et verò duas rationes vel potius duos Colores appingit Arcadius, vt & alias coloratis rationibus in jure nostro locus est, & color sæpe juri quæritur, χρῶμα καὶ πλάσμα vt *l. minor autem* 18. §. 1. *ff. de minoribus. l.* 2. *ff. de inoff. testam.* (vt omittam quæ de *coloribus* apud Oratores seu Rhetores, imò & in Legibus nonnullis atque etiam alibi occurrunt.) Priorem quidem colorem hunc affert his verbis: *nam & ipsi,* inquit, *pars corporis nostri sunt:* Posteriorem verò hisce, *vt-pote Majestatis reus.* Certè, hæ rationes, vel potius hi colores, non id ingerunt, quasi in sp. huius l. requiratur, vt ij in quorum necem factio agitata fuerit, Lateri Principis adhæreant, aut quasi odio Principis hę factiones initæ fuerint, perque latus Officialium Princeps peteretur: Quid igitur? Nempe id ingerunt, etsi factiosorum hæc cogitatio non foret, attamen Arcadium factionem illam tanquam aduersus se ipsum seu Majestatem suam

tem suam & corpus initam ad animum suum reuecasse: nempe Majestatis suæ fulgore seu charactere personis illis impresso,corporisque sui communione tributa: Vt ita scilic. à nece eorum factiosi, καχέκται, καὶ κινητικοὶ, καὶ στασιώδεις abstinendum sibi scirent. Ergo factiosorum ipsorum cogitatio atque intẽtio ab Arcadij cogitatione hîc discernenda venit: cui visum, nouam nunc hanc Fictitiæ, πλαστικῆς, Maiestatis speciem & acerbitate criminis, & pœnarum seueritate sancire. Est scil. Majestatis crimen tale, vt aliis sæpè criminibus colore quodam seu psalmate induatur: Non jam dico inani adulatione, vel insolenti ambitione, quod fecêre passim, passiue sunt Tyrannorũ multi, apud quos Majestatis crimen, vnicum fermè crimen eorum est, qui crimine vacant, cunctaque quęstione Majestatis apud eos exercentur: cuius rei exempla apud Historiæ Augustæ scriptores passim occurrunt, quò etiam respexit Ictus *l.7.§.3.ff.ad L.Jul.Majest.* Verùm exigente Reipubl. necessitate, vbi sæpe Majestatis crimen inducitur, vel Majestatis strictura periclitantibus induitur, vt ita maioris criminis formidine injectâ, homines ab illicitis deterreantur. Arcano politico, quo solemnem alioquin criminis modum Principes sæpè egrediuntur, fortioribusque remediis agendum sibi fas putant, vt ita gliscenti malo modum ponant. Ad eum sanè morem & aliàs Maiestatis crimen contrahi Principes voluêre, etsi propriè Maiestatis crimen id non esset, vt *l.2.Cod.de his qui ad Eccl.confug.* vel sacrilegij *l.3.Cod.de Crim. Sacrilegij*, quod pro Majestatis crimine sæpè accipitur, vt *l.1.C.Th. si quis pecun.conflan.l.6.de indulg.crim.l.6.de bonis proscript.l.4.de domesticis & protectoribus.* Quare neque abnuam, hanc læsæ Maiestatis speciem, *Quasi perduellionis* nomine indigetari, si modò illud firmiter teneamus, non hostili in Principem aut Rempub. animo id tum admissum, neque vt obsequium exueretur, verùm id ita tantum ab Arcadio acceptum.

Et hæc quidem de Rationibus siue coloribus huius Constitutionis: vbi tamen prior illa adhuc explicanda venit. *Nam & ipsi pars corporis nostri sunt.* Huius coloris duplex sensus commodè adferri potest: Prior quidem, vti dicamus, Principem ceu caput Reipubl. hîc æstimari: proceres verò potissimos, Principique proximos, & quasi contiguos, neque Consistorianos modò, verum & ipsos Senatores, corpus eius censendos: Quomodo sanè (comparasse liceat) *Salvator noster*, Ecclesiæ suæ *caput* dicitur, Ecclesia verò *corpus* eius, Paulo *ad Ephesios* 4. *v.* 15. 16. Et alibi Princeps *Reipubl caput* dicitur: Respubl. verò *corpus* apud Tacitum. Alter verò sensus est, neque minus idoneus, si dicamus, Arcadium *corpus suum*, pro se suaque ipsius personâ extulisse: vt ita partem sui Illustres Consistorianos, & Senatores conficere indicaret. Vtrumvis dicas, res eòdem semper redit. Sic sanè & Synesius *Oratione de regno* (ad ipsummet Arcadium) *p.* 13. circumfusum Imperatori exercitum, καθάπερ ἐν σώματι σύμφυες dixit. Ita adsessores quoque Iudicum seu administrantium portio quædam dicuntur: *l. omnis* 5. *C. Th. de his quæ administrant. l. vn. eod. C. & Inst. si prouinciæ rector*: nempe, quia consiliis suis Iudices juuarent; eadem ratione qua Illustres Consistoriani & Senatores, Principem juuabant: Quare & Libanius, Iudicum adsessores eiusdem throni participes dixit, *orat.* κατὰ τῶν εἰσιόντων *p.* 82. & *in Lucianum p.* 434. Quomodò & Synesius rursum *de regno*, illustres Consistorianos vocauit *p.* 29. οἱ ἀγχοῦ τῆς καθέδρας οἱ μόνοι μετὰ τὸ βασιλέως δευτερεύουσι τῶν δὲ ἄλλων πρωτεύουσι. denique, arctissimos personarũ nexus, ita efferre mos tralatitius est, puta vt alter alterius corporis pars quædam dicatur. Vt alia omittam, sanè & ita Corippus *lib.* 2. Iustinum Imp. ad Imperij proceres loquentem inducit.

——Vos ô mihi proxima membra,
Conscripti Patres, nostri spes maxima Regni;
Vos estis pectus, vos brachia verticis huius.

Ergò

Ergò Arcadij mens est se eo loci hanc factionem in necem sibi proximorum initam ducere, atque si corpori suo sibique ipsi ea præparata esset & concinnata, ἐπιθέσεις ἐπὶ τὸ σῶμα vt loquitur Aristoteles 5. *Politicorum* 20.

Porrò, vt hoc loco Arcadius Consistorianos & Senatores partem corporis sui facit, quò eos vel ita à factionibus securos jam reddat, ita viceuersa Principes, vt arctum sui cum Senatu Senatoribusque vinculum ostenderent, seque ipsos Senatui commendarent, ipsimet se *Senatus partem* subinde dixêre, atque inter Senatores se ipsos numerauêre. Vt antiquiora omittam, veluti Alexandri Seueri dictum, apud Lampridium *in eius vitâ*, ita Iulianus (de cuius peculiari ergà Senatum cultu, quem Constantius neglexerat, vide quæ Libanius scribit *Orat. in Iuliani necem p.* 298. 299 & Ammianus *lib.* 22. *p.* 226.) *l.* 1. *C. Th. de exhib. reis & l.* 8. *C. de dignitatibus: Ius Senatorum,* inquit, *& auctoritatem eius Ordinis, in quo nos ipsos quoque esse numeramus.* (Ita Valentinianus Iun. *l.* 32. *C. Th. de curs. publ. Quanto magis his* (Senatoribus) *facultas est deferenda, quos collegij merito videre frequentius cupimus.* Theod. Iun. *l.* 180. *de decurionibus: Curiam amplissimam, cuius consortio gratulamur:* Vt omittam rursum, quæ Græci Interpretes hac de re similiter scribunt.

Ergò vt eò redeam, vnde digressa est oratio, etsi in specie huius Legis factiosorum hæc cogitatio non fuerit, vt ipsius Principis odio personas illas peterent, Arcadij tamen cogitatio hæc fuit, glíscenti huic factionum malo, quo passim capita Officiariorum quos elegisset petebantur, tam graue Fictitiæ Majestatis, & quasi Perduellionis *colorem*, & crimen, pœnasque objicere: longè adhuc acerbiùs, quàm cùm Valentinianus Iun. *l.* 3. *C. de crimine sacrileg.* rescribebat: *sacrilegij instar esse, dubitare, an is dignus sit, quem elegerit Imperator.*

Ex is igitur patet, rationem huius Legis non eam esse. 1. Quòd hi quorum capita Factionibus petebantur, la-

teri Principis adhærerent. 2. Item non eam esse, quod odio Principis peterentur, & sic non Principis ipsius securitati hâc l. prospectum. 3. Addamus tertiò, neque ὄγκος seu fastigium dignitatis eorum quorum vita pulsabatur, causam huic l. dedisse: cùm videamus, etiam vnius Senatoris, vel cuiusvis Principis militatis capite per eas factiones petito, parem omninò pœnam infligi, atque si Illustris alicuius Consistoriani vita pulsata fuisset.

Quare, vera, omnibus personis illis communis huius Constitutionis Ratio hæc est, quòd Reipubl. seu summæ rei administrandæ in quacunque tandem eius parte, admotorum, atque in dignitatibus positorum, vitam, quæ passim hoc æuo pulsabatur, in tuto locatam oportuit, in tuto verò locari haud aliter posse visa, quàm si color *Majestatis*, & *participatio seu communio* κοινωνία *corporis* Principis iis appingeretur. Qui duo colores Arcadij hâc l. sunt: de quibus rursum aliquid *capite proximo*. Et sic haud aliter, quàm si fictitia læsæ Majestatis species metusque obiiceretur: Tandem, haud aliter, quàm si speciali hâc Tuitione salus eorum vitaque muniretur. Recte enim quoque dicere possis, hoc Arcadij Edictum nil aliud esse, quàm TVITIONIS seu præsidij cuiusdam generalis, omnibusque personis illis communis, speciem seu formulam: quâ omnium in Dignitatibus publicis & ἐμπράκτοις constitutorum vita salusque, quæ tùm passim petebatur, in solido tutoque locata fuit. Quo alioquin more, à vim metuentibus speciales sæpè Tuitionum formulæ λόγοι ἀσυλίας & olim impetrari solitæ, & nunc concedi mos est.

Sed & rectè dici possit, *Pragmaticam* hanc Arcadij esse, extra ordinem, in Dignitatibus constitutorum saluti consulentis. Cui haud absimilis est circa Cardinales, Decretalis *c. Felicis* 15. *de pœnis in 6.* Non omninò similis, Henrici 7. constitutio *ad reprimendum*, vt & Caroli 5. Pragmatica apud Bormes A. 1520. (referente Molina 4. *de*

Primog.

Primog. cap 11. *num.* 56. *&c.* quia, in specie illarum constitutionum aperta aduersus Imperium rebellio vertebatur, perque latus Principi proximorum, Majestas Regis vera pulsabatur.

CAP. XVI.

IVDICIVM de hâc Constitutione.

I. Nouam hanc legem esse & non esse. Explicatio Legis 1. §. 1. ff. ad L. Iul. Majestatis, *eiusque ratio. II.* Acerbam *seu sæuam esse, & nō esse, Necessitas sæpè ius introducit, quod* ΧΡΕΙΩΔΕΣ *rectè dixerit.* III. ΕΙΚΑΣΤΟΝ Arcadij *Imp. esse & non esse: Eutropio eam acceptoferendam videri, pariter vt alias nonnullas. Arcana Eutropij consilia. Epilogus.*

HISTORICA Constitutionis huius dissertatione defunctis, perspectis simul eiusdem *Rationibus*, superest vltimo loco, in eius *Censuram* inquiramus. Quandoquidem ea non justos modò Interpretes nacta est, verùm & in Censores acerrimos incurrit. Arcessitur primum ea *Nouitatis*: Noua creditur, non tantum ob pœnarum acerbitatem. de quâ *mox*. verùm ideò potissimùm, quod eâ suprema Principis Majestas, naturâ suâ incommunicabilis, ἀκοινώνητος, contrà ossibus Principis adhærens, priuatis quibusdam personis communicetur: ita quidem, vt *perduellionis* propemodùm crimen contrahi iudicetur,

factione in eorum necem initâ. Verùm his responderi potest, quod jam sæpè dixi, ita quoque olim lege Iuliâ constitutum fuisse, vt is majestatis teneretur, cuius operâ consilio, dolo-malo consilium initum esset, vt Magistratus P.R. quique imperium potestatemve habebat occideretur *l.1.§.1.ff.ad C.Iul.Majest.* En similem omnino Majestatis Fictitiæ seu precariæ, sic vt dicam, speciem, nam cùm alioquin Pop.Rom. Majestas, in ipso populo resideret, attamen & Magistratibus Pop. Romani ea quodammodò communicata fuit. qui scilicet cum Imperio & potestate erant: Eo quod Pop.Rom. securitas in his versaretur, quos proinde sanctimonia sepiri, atque ἀσύλους reddi oportuit. Fateor equidem, difficilius id firmato semel statu Monarchico, sub Principibus, circa Magistratus & Dignitates constitutum, qui haud ita de facili supremum *Majestatis* suæ *fulgorem* aliis communicant: eâ opinone, *haud aliter rationem eius constare posse, quàm si penes vnum Principem ea resideat.* Et sanè ante Arcadium nulli Imperatorum id placuisse video, vt Generale in id Edictum promulgaret, etsi Reip. Rom. exemplum hac in re aliquod extaret. Cur autem Arcadio id placuerit, jam superiori capite ostensum est. Et sic pronunciare licet, hanc Arcadij mentem & Constitutionem nouam esse, & non esse.

Major criminatio est eorum, qui eam ceu *Acerbam* nimis, imò *Iniquam* & Sanguinariam proscribunt. Iniquitatis seu Acerbitatis species in eo ponunt 1. Quòd Majestatis, imò perduellionis crimen, vel vno Senatore, Principevé militante occiso contrahatur. 2. Quòd cogitatum scelus, eâdem quà patratum seueritate hic plectatur. 3. Quòd in filios innoxios, irrationabili vt volunt odio, perpetua egestas, & incapacitas successionis etiam extraneorum, atque infamia, eaque indelebilis, hoc casu prorogetur, sic vt eis mors solatio, vita supplicio sit. 4. Quòd deprecatoribus, & pro his hiscere

ausis,

aufis, infamia inuratur. 5. Quòd filiabus nonnisi legitima in bonis matris relinquatur. 6. Quòd emancipationes, alienationes quocunque titulo, post crimen statim contractum, in irritum deducantur. 7. Quod eæ ipsæ pœnæ satellitibus, consciis, ministris, eorumque filiis, quæ conjuratis conjuratorumque filiis imponantur. 8. Quòd denique Indices, Delatores Denunciatores, ac si de summâ Reipubl. ageretur, præmiis etiam excientur. Et post hæc omnia, qui mos Tyrannorum est, quod lenitatis adhuc species non vno loco ostentetur: vt cùm Arcadius ait, sese filiis *qui paterno debuerãt perire supplicio, vitam Imperatoriâ specialiter lenitate concedere:* item cùm ait, *mitiorem circa filios debere esse sententiam:* Item cum tàm blandè Delatores euocat, & quidem eos ipsos qui iam factione vsi fuerint. Nolo per singula hæc nunc ire, exemplisque ea firmare, quod fecêre iam alii industriè, vel etiam ea recoquere; quæ hanc ad rem Politici curiosè obseruant, in summam dicam, hanc Reip. administrandæ rationem esse, vt non omnia in eâ ad communem modum & rationem reuocari semper debeant possintve. Nempe Reipubl. necessitas, crescentibus præsertim malis passimque inolescentibus, nonnulla sæpè quæ alioquin sæua, deque iniquo aliquid trahere, videri possent, extorquent, & fortioribus remediis agi suadent: Nam vt cæteroquin omnia ad summæ rei vtilitatem in Republ. spectare oportet, ita vtilitas hæc, τοῖς χρήσεσι ἀκολουθεῖν suadet, atque adeò extraoadinaria asperaque sæpe Iura κατὰ περίστασιν introducit. Vt non temerè inter Iuris Constituendi vias NECESSITAS ponatur: *Ergo*, inquit IurisConsultus *omne ius aut consensus fecit, aut Necessitas constituit, aut firmauit consuetudo.* Quomodo & Menander, ἢ κατὰ νόμους ἢ ταῖς ἀνάγκαις, ἢ γε τρίτον ἔθεσιν: Atque istud Ius χρειῶδες omnino vocare possis. Nempe Arcadius, cùm assiduis querelis didicisset, in Reipubl. administratione dignitatibusque à se positos factionibus passim ob-

noxios, omniaque turbarum plena, pœnas intendendas jam & exasperandas credidit, quasi haud aliter cuiusquam eorum salus in tuto locari posset: Quâ siue causa impulsiua siue finali huius Legis *Arcanum* continetur. Quare, quod Ammianus Marcellinus, de Valente Imp. scribebat *lib.29.p.413. Valentem fuisse veniâ dignum, vitam quam ereptum ire perfidi properabant, omni cautela defendentem:* Id ipsum & hoc casu de Arcadio dici possit, venia saltem dignum, qui vitam sibi proximorum, quam ereptum ire factiosi *passim* iam properabant, omni cautelà defensum iuerit.

Et hæc quidem satis ad defendendam à Nouitatis, vel etiam Acerbitatis, crimine constitutionem. Cuius etiam ego (vt hoc tertium, sed εἰκαστὸν tantum, ad Arcadij defensionem addam) non tàm Arcadium, quàm Eutropium ipsum Auctorem facio. Quæcunque enim tandem, & quam salutaris Arcadii mens fuerit, ad Reipubl. vtilitatem comparata: attamen vulpinis Eutropii fraudibus (quomodò Claudianus eum *vetulam vulpem* vocauit. *Vt primum vetulam texêre Palatia vulpem*) velandis, exaratam atque extortam omninò censeo: vt suam videl. suorumque potentiam firmaret, salutemque in tuto locaret, denique reuerâ, vt flagitiosi Iudices elaberentur. Nam cùm is hac tempestate πᾶσαν τῆς βασιλείας οἰκονομίαν haberet, atque Arcadii animum haud aliter atque pecudem quò vellet etiam verteret (quod prolixè ostensum est, *cap.13.*) passimque ab eo Consistoriani, Senatores, Palatini, Iudices, quos consiliis suis fauentes sciret, promouerentur, iique indigni, rapacesque (quæ causa appetendorum eorum proculdubio vulgo fuit) hùc Arcadij animum inclinauit, vt tàm graues pœnas indiceret: hancque *Tuitionis* formulam promulgaret. Quem oportuerat, honesta insuper consilia capessere, excitis partim accusatoribus in prauos Iudices, more Constantini M. cuius aurea hanc in rem extat constitutio, *l.4. Th. de ac-*

accusat. & Theodosii M. *l*. 4. *C.Th.ad L.Iul.repet.* & *l*.4.*eod. Cod.iust*. (non tamen familiaribus & seruis, quibus vocem intercludi intereſt, & verò ſub gladii pœnâ interclusit, Maiestatis tantum crimine excepto, idem Arcadius ad eundem Eutychianum PP. vnico poſt hanc l. menſe. *l*.20.*Cod.qui accuſ*.ſeu *l*.3.*C.Th.de prater crim.Majeſt*.) Remotis item vel etiam punitis, qui eas dignitates fœdaſſent: Tandem honeſtioribus probiſque viris promotis. Etſi non deſint Arcadii conſtitutiones quædam, quibus prauitati Iudicum modum aliquem ponere ſtuduit: Veluti pœnis propoſitis ambitui eorum *l*.1.*Cod.Th. ad L.Iul.de amb*.quæ lex hoc ipſo anno data eſt, & de Illuſtri Palatii dignitate agit: tandem ſimilem prorſus ſententiam ei, quæ *h.l.* continetur, continet: *cùm pari ſorte*, inquit, *Leges ſcelus quàm ſceleris puniant voluntatem*: Repetundarum item crimini & concuſſionibus idem Arcadius occurrit. *l*.8.*de his qua adminiſtr. l*.3.*de vſuris*: quæ & ipſæ hoc anno datæ fuêre: Prouinciæ denique ſuæ adminiſtratione Iudicibus interdixit: teſte Syneſio *ep*.73. quomodò & pater eius prohibuerat *l*.3. *C.de crimine ſacrilegij*: & *l*.1.*Cod.Th*. Verùm necquicquam & fruſtrà hæc omnia: cùm iam eò prolapſa eſſet Reſpublica, vt iam remediis locus amplius eſſe non poſſet, per ſummum Eutropii nefas.

Hæc inquam animi mei coniectura eſt, neque vno argumento. Primum id ſuadent omninò ea, quæ modo perſtrinxi, quæque prolixè dicta ſunt *cap*.13. de Eutropio Arcadii animum pro libitu ſuo verſante, atque habenas Imperii flectente, & indignos quoſque rapaces & Barbaros paſſim per fœdas nundinationes ad dignitates promouente. Secundò, vulpinis Eutropii moribus omnino conuenit, tanta tamque accurata illa pœnarum congeries, pariter vt in aliis ſimilibus legibus Arcadianis, veluti *l*.16.*Cod.Th. de pœnis l*.34.36. *Cod.Th.de hareticis*: tàm accuratæ item illæ rationes & ſententiæ, ex medio Iuro

& Politicâ, obtentui fermè, petitæ: tam blanda delatorum, etiam eorum qui jam factione vsi fuissent, euocatio, quâ validissima securis factionibus injicitur, quibus omnibus partim spem offert, partim metum intendit, imò mutuum inter factiosos metum excitat, dum alter alterum timet ne prodatur: tanta denique, & oratoria, post hæc omnia Clementiæ & lenitatis ostentatio: pariter vt in *l.17. Cod. Th. de bon. proscript. l.23. Cod. Th. de petit.* Vt hic, si coniecturæ isti locus est, valeat interim illud, *Nullam esse crudeliorem sententiam eâ quæ est, cum parcere videtur, asperior:* Et vt ille ait, *quanto mollior, tanto vehementius mordet.* Tertiò, Legum ferendarum arbitrium penes Eutropium hâc tempestate fuisse, liquida res est. Quomodo & Rufinus, qui ante Eutropium apud Arcadium rerum potiebatur, Leges pro arbitrio suo fixit & refixit, vnde Claudiano *Legum venditor* dicitur: & Alciati sententiæ accedo, qui Legem *si quis maior. C. de transactionibus* atrocitate pœnarum pariter famosam, à Rufino extortam scribit: de quo ad *eam legem* plenè. Sic sanè & Eutropio disertè adscribitur ea Arcadij constitutio, qua Ecclesiarum asyla coërcita fuerunt: vti testantur Socrates *lib.6. cap.5.* Sozomenus *lib.8. cap.7.* Chrysostomus *oratione in Eutropium,* & vitæ *Chrysostomi scriptores.* Suidas *in v.* Εὐτρόπιος Quæ quidem illa ipsa Arcadij constitutio est, ad eundem Eutychianum PP. cui hæc nostra inscribitur, emissa, vnde quatuor Leges desumptæ sunt *Cod. Th.* puta *lex 3. de his qui ad Eccles. confug. l.57. de appellat. l.33. de Episcop. Eccles. & Clericis: l.16. de pœnis:* & Cod. Iust. tres, puta *lex 11. de Episcopis: l.6. de Episcop. aud. leg.29. de appell.* Qua tandem Lege sua Eutropius ipse concidit. Sanè Claudianus Eutropium disertè *Præsidium* LEGVM vocauit:

> ---*Præsidium Legum, Genitorque vocatur*
> *Principis, & famulum dignatur Regia patrem.*

Item

Item

Vidit sub pedibus LEGES, *subjectaque colla*
Nobilium.

Succurrit & illud mihi, quod Zosimus ait, *lib.5.pag* 788, 789. Eutropium & Stiliconem, hac tempestate, odia internecina inter se exercuisse: Vnde Eutropius ipse Stiliconem ab Arcadio & Senatu Constantinopolitano hostem publicum renunciari fecit, teste Zosimo *lib.5.p.*788. Vt omittam quod Claudianus ait, eum commisisse inter se Arcadium & Honorium:

----geminam quid diuidis aulam,
Conarisque pios odiis committere Fratres?

Contra Stilico vtriusque aulæ administrationem sibi tum vendicabat: vt proinde necesse forte habuerit Eutropius, capiti suo suorumque à Stilicone metuere. Quod etiam Claudianus *lib.2.in Eutrop.pag.*87.*a.* indicare videtur. Inde tanta illa pœnarum seueritas, tàm peremptoria verba, eæ in delatoribus exciendis blanditiæ, & hæc omnia velut in abrupto periculo: Quicquid tamen Eutropius hanc in partem moliri potuerit, sedecim ipse post mensibus, Gaina id agente (qui Stiliconi obnoxius erat) non per factionem, verùm Arcadij ipsiusmet judicio, relegatus primùm, mox & interfectus fuit.

NVNC, cùm ad finem huius Dissertationis ventum est, Historicas huius constitutionis causas è superioribus in breue cogamus. I. Nempe, si de Factiosis ipsis quæritur, *Factionum* quibus *h.l.* occurritur, causæ hæ fuerunt; quod Reipubl. administrandæ dignitatibusque tum admoti sordidi quique Barbarique, rebusque suis tantum intenti, subditorum cura abdicata, modis omnibus eos vexarent. Quæ Arcadiani sæculi labes

fuit. 2. Si *Arcadij* mentem inspicimus, Maiestatis crimen, pœnasque *h.l.* comprehensas factionibus istis probo more objiciendi causa hæc fuit: quòd Factionibus his, tùm passiuis, seu passim initis, nullius non ex iis, quos ipse Reipublicæ ceu idoneos admouisset, dignitatibusque ornasset, vita salusque exposita esset, omniaque turbarum plena forent: de quo *cap.* 15. Et hæc proculdubio vera sunt. Εἰκαστὸν nostrum istud est, si de Eutropij mente quæritur, *Eutropio* suadendæ hujusce Legis hanc Arcanam causam fuisse videri, quò scil. clientibus suis, quos ipse honoribus aut prouinciis ornauerat vel ab Arcadio ornari fecerat, saluis, Rerum summam ipse porrò administraret: de quo paulò antè. Verùm hoc, εἰκαστὸν tantum, prout quisque volet, ita & accipiat.

Et hæc quidem in præsens historica nostra Dissertatio esto, ad Nobilissimā & Quotidianā Arcadij imp. Legem Quisquis, Cod. ad L. Iul. Majestatis: *Quam prouinciam vacuam ad hunc diem deprehendebam. Nam quæ singula ad eius siue Praxin siue Applicationem pertinent, ut & Arcana Politica quæ exinde quamplurima petuntur, etsi* Pragmaticâ *vel* Politicâ *Dissertatione exequi haud adeò operosum fuisset, attamen ceu alieni juris jam facta pleraque, magisque exposita, ne attingere quidem libuit: Maximè, cùm* Amico *unum illud, Historicum videlicet, petenti, aliud quid obtrudere, vel etiam ad alia exempla deflectere, neque desiderio ipsius conueniret,*

niret, neque res rationesque meæ, vt nunc sunt, in negotioso rerum actu versantis paterentur. Mihi satis fuit, abditas, sed veras, huiusce Constitutionis causas in apertum semel protulisse: atque hac vel vna ratione compndiaria geminum eius sensum præstando, palàm nostris fecisse, quàm non feliciter semper hactenus eam nonnulli acceperint: viceuersa, quomodo ea in vsum & Praxin cautius deduci possit. Satis quoque mihi fuit, huius Dissertationis periculo, exemplũ deinceps statuiße, quamlibet breue, Iuris studiosis, quânam arte Constitutiones Imperatoriæ tractandæ sint, quibusque præsidiis, κρυφαίοις & arcanis, accinctum esse oporteat eum, qui nolit λεωφόρῳ βαδίζειν.

FINIS.

INDEX.

Conſti-

INDEX.

FINIS.